

høst

OG TID FOR EN LITEN

ferie

- Ut i naturen
- Sykkelferie
- Tips for sydenturen

Savannens supersprinter

Tempratur og tautekking i Bonn

Portrettet: Hilde Frafjord Johnson

Ting tar tid

Hvis fem milliarder mennesker skulle hatt alt det jeg har, ville selv Øystein Sunde blitt skremt.

Du vet ikke hva du har før du skal flytte heter det i et gammelt ordtak. Det stemmer for så vidt at man ikke vet hva man har før man skal flytte – problemet er at man ikke har den fulle oversikt etterpå heller. To ting står likevel klart: Det er for mye av det meste, og det det ikke er for mye av har en fiffig tendens til ikke å passe inn på det nye bostedet.

At gardinene ikke matcher hundre prosent kan man jo leve med. At bokhyllene ikke passer under skråtak, og at det faktisk var fire fastmonterte garderobeskap på det nye stedet i tillegg til de tre vi hadde med oss, er verre. Det er en type utfordringer som må løses raskt. Møblene kan ikke stå ute i høstregnet. De må enten kastes eller gis bort, og det er da moroa begynner.

Loppemarkeder er som kjent ikke å oppdrive når man trenger dem. Kasting av brukbare ting bør man jo også unngå, dersom man har tanke for verdens ressursutønsjon og ikke har aksepterer i IKEA eller større avfallsselskap. Hva gjør man da?

«Selge», er selvsagt et alternativ, men det fordrer ting av en viss verdi og kvalitet. I tillegg til at man må ta bryderi og kostnader med annonsering, telefonvakt, være hjemme når noen kommer osv. «Gi bort» er mer realistisk, men det krever at du finner noen som trenger det du ikke trenger.

Selv ble jeg kvitt noe ved å maile femti venner og kollegaer som igjen videresendte til sine bekjentskaper. Likevel ble det en del som gikk, det vil si ble kjørt, til gjenvinningsstasjonen i den nye bostedskommunen. Slik gjenvinning høres bedre ut enn det

faktisk er. Gjenvinning vil si at møblene, i dette tilfellet sponplatemøbler med maling, lakk og lim, blir brent. Da er det jo så som så med «vinningen».

Hvorfor er det ikke et loppetorg på internett? Ikke en kommersiell side, bare et bærekraftig lite nettsted der man kunne blitt kvitt fullt brukbare ting som ikke egner seg for salg. En annonse kunne se slik ut:

HVEM VIL HA: Tre hvite garderobeskap (h 200 b 40), lte innendørs tørkestativ, 2 jule-treføtter, 22 pappkasser (banantypen m/lokk), 3 plinestoler, (oppussingsobjekt), bygdebok for Bamble, stor gyngestol uten hode, pastamaskin, diverse deler til kakkelovn, defekt motorsag, eske med tegneserier (mye Sølvpielen), sliten Gerard platespiller 1972 mod (m/stort Nei til EF-merke).

MERKNADER: Oslo-området. Må hentes i uke 39. Tlf: 12345678.

Vel – det var bare et forslag. Ikke redder det verden heller, men som så mange

andre små tiltak kunne det kanskje hjulpet litt. Innerst inne vet jeg jo hva som er saken i et rekeskall: Vi må ikke kjøpe alle disse tingene. I stedet må vi satse på opplevelser og kvalitet.

At opplevelser faktisk virker forbruksdempende så jeg et bevis på under et besøk på et av Oslos større butikksenter nylig. Kjøpesenterskrekk, og en viss sans for republikk som statsform, gjorde at jeg henla besøket til det tidspunktet vårt nye kronprinspar ble viet. Senteret, som normalt er en ut-av-kroppen-opplevelse på lørdag ettermiddag, var nærmest tomt. Det var helt kongel ■

Tegning: Ketill Berger

LEDER

Stopp oljeboringen i nord

På valgdagen 10. september skulle Norsk Hydro starte prøveboring på Røstbanken utenfor Lofoten. I slutten av august snudde imidlertid regjeringen og stanset boringen – midlertidig. Miljøverndepartementet bestemte seg for å ta en ny titt på saken, før de kommer med sin endelige avgjørelse.

Det må være merkelig for miljøvernminister Siri Bjerke å argumentere hardt for prøveboring på NRK om kvelden, for så å snu 180 grader neste dag. Enda mer pinlig vil det bli om hun nok en gang snur og tillater boring. Det vil definitivt avsløre at vedtaket om å stanse prøveboringen ikke ble gjort av hensyn til miljø og fiskeri, men for å unngå en vanskelig sak i valgkampen.

For ett år siden forsøkte Statkraft å bygge ut Beiar-vassdraget i Saltfjellet. Utbyggingen ble stanset etter massivt press fra miljøvernere. Argumentene for

vern av Beiar var like aktuelle for de to andre truede vassdragene i området: Melfjord og Bjellåga. Det endte med at statsminister Jens Stoltenberg i sin nyttårstale lovet vern av alle de tre truede vassdragene i Saltfjellet-Svartisen.

Den planlagte prøveboringen ved Røst har klare paralleller til vassdragskonfliktene i Nordland. Også her har miljøargumentene vunnet frem i aller siste øyeblikk. Og argumentene mot boring ved Røst, er i minst like stor grad aktuelle mot boring i Barentshavet – et av verdens viktigste fiskeriområder.

Å risikere disse ressursene ved å åpne for prøveboring og oljeutvinning er

uhyre korttenkt. De væreharde områdene er svært utsatt ved oljeulykker. Dessuten medfører boring kontinuerlige utslipp av kjemikalier.

En undersøkelse fra Havforskningsinstituttet viser at enkelte av stoffene kan gjøre torsk steril.

Miljøbevegelsen og fiskerierådet står samlet bak kravet om å stanse all olje- og gassvirksomhet utenfor Nord-Norge inntil konsekvensene er kartlagt. Når vi sliter med å bygge opp bestandene av torsk og flere andre

fiskearter, er det dumt å lage nye problemer for seg selv. For fremtiden er fisken langt viktigere enn forurensende fossil energi.

Når vi sliter med å bygge opp bestandene av torsk og flere andre fiskearter, er det dumt å lage nye problemer for seg selv.

INNHold

• **Hett i Bonn** 18
De vasser i papirer, manøvrerer mellom posisjoner og diskuterer de siste hete ryktene. Det er klimakonferanse i Bonn.

• **Trenger verden Kyoto-avtalen?** 21
Esso slåss mot Kyoto-avtalen, mens Statoil mener den er et fornuftig første skritt.

• **Supersprinter i motbakke** 22
Geparden slår alle i hastighet, men sliter likevel med å overleve.

• **Oppussing på tapetet?** 29
Høst er oppussingstid for mange nordmenn. Ved å velge miljøvennlige løsninger når du pusser opp, sparer du ikke bare miljøet, men også din egen helse. Vi har tipsene.

• **Tema: Turisme** 36
Der de få og rike går foran, kommer som regel vi andre etter.

• **Portrettet:** 52
Hilde Frafjord Johnson
Markant miljøpolitiker sier farvel til Løvebakken.

• **Nebbet som redskap** 67
Hakkespetten bruker nebbet som universal-verktøy.

FASTE SIDER

- Nyheter: 4
- Kameraøyet: 32
- Nytt fra Naturvernforbundet: 48
- Natur til glede og undring: 62
- Blekkulf: 68
- Div... 70

FORSIDE

Foto: Pål Hermansen/NN/Samfoto

NATURVERN FORBUNDET

Utgi: Norges Naturvernforbund
Boks 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Skjervegata 33, Oslo. Tlf: 22 40 24 00.
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 22 40 24 10.

Bankgiro: 8200.01.44203
Postgiro: 0803 5 09 46 02
Redaktør: Audun Garberg
Redaksjonssekretær: Jens Petter Toldnes
Fotoredaktør: Bård Løken
Journalister: Kristian Jahre, Tone Mikalsen

Design/lay-out: dEdSign, Ketill Berger
Sats, repro og trykk: Aktietrykkeriet A/S
Natur & miljø trykkes på 100% resirkulert papir.

Abonnement institusjoner: kr. 340,-
Abonnement enkeltpersoner: kr. 225,-
Bestilles hos:
Naturvernforbundets medlemservice,
Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norge.
Tlf: 22 40 24 00. Telefaks: 22 40 24 10.
■ Naturvernforbundet innsår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

Blader merket © er medlem av Den Norske Pressens Forbund
fagpressen
Opplysningsvesen

Natur & miljø er tilknyttet Fagpressens Redaktørplakat

Vil tilbakeføre unik foss

Lokale krefter i Nordland vil tilbakeføre den regulerede Sprutfossen i sin opprinnelige stand. Statkraft mener forslaget er interessant.

AV KRISTIAN JAHRE

Da Bjerke-Plura-vassdraget i Nordland ble bygd ut for kraftproduksjon i 1965, mistet også Sprutfossen, øverst i Pluradalen, 60 prosent av sin vannføring. Under utbyggingen ble vannet fra fem kvadratkilometer av fossens nedbørsområde overført til Kalvatnmagasinet, som forsyner Rana kraftverk med vann.

Lokale initiativtakere ønsker nå å få tilbake full vannføring i Sprutfossen.

– Sprutfossen er et helt spesielt naturfenomen i norsk og internasjonal sammenheng. En stor, underjordisk bekk kommer opp av jorda og spruter rett ut av fjellsiden som en foss, sier en av initiativtakere, Per Gunnar Hjorthen.

Sprutfossen ligger langt fra alminnelig ferdselsveg, og Hjorthen hevder at fenomenet nærmest var helt ukjent den gang Statkraft bygde ut i området.

– Allmenheten kjente ikke konsekvensene den gang Sprutfossen ble regulert. Selve fossen er ikke en gang beskrevet i sakspapirene. Vi mener at reduksjonen av Sprutfossens vannkjøring var en utilsiktet virkning av reguleringen, og at reguleringen dermed bør oppheves, sier Hjorthen.

Statkraft er uenig i at de gjorde noe galt da de bygde ut Bjerke-Plura.

– Vi har ikke gjort noe galt. Utbyggingen er gjort i henhold til det vi har fått tillatelse til, sier produksjonssjef Odd Thoresen i Statkraft Region Nord-Norge.

Statkraft er likevel imøtekommende og har tilbudt seg å gi Sprutfossen full vannføring deler av året. Forutset-

Sprutfossen, som kommer opp av jorda og spruter rett ut av fjellsiden, er et helt spesielt naturfenomen, mener lokale initiativtakere som vil føre fossen tilbake i sin opprinnelige stand. Her er fossen fotografert under vårflom i 1974.

ningene er at det er overskudd i Kalvatnmagasinet og at det er snøbart ved inntaket.

– Bare tull. Overskudd er det ikke en gang hvert år, og snøbart blir det ofte ikke før langt ut på sommeren. Vi er likevel glade for Statkrafts vilje til å

finne løsninger, men forslaget er rett og slett ikke godt nok, sier Hjorthen.

Han mener også Statkrafts vilje til å diskutere tilbakeføring er en delvis innrømmelse av at noe ble gjort galt i 1965. Dette avviser Thoresen.

– Grunnen til at vi er villig til å se på saken, er at vi mener det er feil å avvise den uten videre. Faktisk synes jeg initiativtakerne reiser en veldig interessant problemstilling, sier han. ■

Foto: Erik Haugane

Chiruca Norway – Topp komfort for føttene

Chiruca Norway er en svært komfortabel støvel som er utrolig deilig å gå lange strekninger i. Sålen er velvet hvilket gjør at belastningen på føttene blir mindre ved lange og anstrengende vandringer. Chiruca Norway er stivere rundt vristene slik at det i praksis er omtrent umulig å vrikke ankene. Innersålene er formet etter foten. Dette gir svært god passform og støvlen sitter perfekt på foten når den snøres. Den har et Gore-Tex for som gjør den 100% vanntett, men likevel puster og slipper ut svette.

Veil. pris **1999,-**

Smyg lydløst i lette støvler

Chiruca Torcas er en spesielt godt egnet støvel til smygjakt. Den har myke såler slik at man kjenner det hvis man holder på å trå på tørre grener. På grunn av den lave vekten, god passform og komfort føles det som om man har gummisko på føttene. De er produsert med Gore-Tex slik at de er helt vanntette.

Veil. pris **1399,-**

Seeland Ring telefon 90 04 40 18 og få oppgitt nærmeste forhandler.

Mer miljø-krim i år

Mens det har vært en generell nedgang på 4 prosent i anmeldte lovbrudd første halvår, har anmeldte miljøkrim-saker gått opp med 20 prosent.

AV KRISTIAN JAHRE

Foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at det første halvår 2001 ble anmeldt 209 800 lovbrudd. Dette er en nedgang på 4 prosent i forhold til samme periode i fjor. Det er først og fremst vinningskriminalitet og skadeverk som har gått ned.

Antall anmeldte saker innenfor feltet miljøkriminalitet har imidlertid økt med 20 prosent. Økokrim har ingen umiddelbar forklaring på

fenomenet. Rune B. Hansen, leder av Økokrims miljøenhet, sier en forklaring rett og slett kan være at Statistisk sentralbyrå og politiet ikke opererer med de samme definisjonene på miljøkriminalitet.

– Hos oss har vi ingen følelse av at det har vært voldsomme endringer i antall anmeldte forhold, sier han.

Hansen har ikke hatt tid til å gå inn i statistikken for første halvår. Generelt for utviklingen innenfor feltet miljøkriminalitet sier han:

– De siste ti år har vi to forhold som påvirker i motsatt retning. For det første har det vært en oppvåkning blant folk om at miljøødeleggelser faktisk er kriminelle handlinger. Dette har ført til at det blir begått færre straffbare handlinger. På den annen side har oppmerksomheten om dette ført til at myndigheter og andre har blitt mer på hugget etter å anmelde forhold.

I år som i fjor er det Troms som topper statistikken over anmeldte miljøkrimsaker. Mens de i fjor hadde 116 saker, endte Troms politidistrikt opp med 157 saker i år. ■

Miljøkrimtoppen

Anmeldte lovbrudd pr. politidistrikt. 1. halvår 2001

Troms,	157
Vestfinnmark, 83	
Lofoten og Vesterålen, 79	
Østerdal,	57
Vardø,	56
Romerike,	56
Helgeland,	50

... og bunnen

Halden,	3
Tønsberg,	2
Hamar,	1
Til sammen	1388

Miljøkriminalitet år for år

Anmeldte saker	1. halvår
1127	1997
1224	1998
1180	1999
1155	2000
1388	2001

Miljø – ikketema i valgkampen

Miljø fikk ikke noen fremtredende plass i valgkampen, fordi forskjellen mellom partiene er små.

Det mener Høyres miljøpolitiske talsmann, Jan Tore Sanner. Han hevder Høyre, Arbeiderpartiet og sentrum er enige i de fleste miljøspørsmål.

– Frp skiller seg ut ved at de i

hovedsak mener forurensning ikke er så stort problem, mens SV vil ha en tøffere miljøpolitikk, sier Sanner.

Hilde Frafjord Johnson (KrF) avviser Sanners påstand. Hun mener årsaken til manglende miljødebatt er at Høyre og Ap er enige om å ikke prioritere miljø.

40 skarvereder er plyndret i Østfold.

Hvem hater skarven?

Faunakriminalitet ødelegger for fugl og forskning i Østfold.

AV JENS P. TOLDNÆS

På forsommeren ble over førti skarvereder plyndret i Øra naturreservat i Østfold. Fylkesmannen i Østfold vil anmelde forholdet.

– Plyndring av fuglereder i stor stil er grov faunakriminalitet. At det skjer i et naturreservat hvor vernet er ekstra strengt gjør saken enda mer alvorlig. Slik kommenterer førstekonsulent Gunnar Bjar, ved fylkesmannens miljøvernavdeling i Østfold, plyndringen av om lag førti skarvereder i Øra naturreservat i pinsen.

– Hvorfor har ikke fylkesmannen anmeldt forholdet?

– Vi kommer til å anmelde for-

holdet, men vi forventer ikke en bred etterforskning fra politiets side. Det er å håpe at en anmeldelse kan virke preventivt slik at noe lignende ikke skjer igjen.

Ifølge Bjar har det også vært båter ved Øra ved senere anledninger. Disse forsvant fra åstedet da de ble observert.

Bestemte mistanker

Bjar mener mistanken går i helt bestemte retninger når det gjelder hvem som har ødelagt hekkingen for de mange skarveparene i Østfold. Han presiserer likevel at det ikke finnes grunner til å mistenke noen bestemte personer så langt i saken.

– Vi vil ha en viss overvåking i tiden framover for å hindre gjentakelse, sier han.

– Har dere vurdert videoovervåking slik man gjør med blant annet rovfuglreir?

– Ikke foreløpig, men det er en

mulighet vi må ha i bakhodet.

Ornitolog Åge Sten Fredriksen har fulgt skarvens, i dette tilfellet mellomskarvens, utvikling på Øra siden arten slo seg ned der i 1997. Han mener skarvens dårlige rykte er ufortjent.

– Mange mener skarven er en primitiv fugl, og derfor mindre verdt. Den er også hatet av fiskere fordi den spiser fisk. Vi har ikke full oversikt over hva arten spiser her i Østfold, men jeg har inntrykk av at det dreier seg om en god del «skrapfisk», slik som for eksempel berggylte. Det er det jo ingen som fisker, sier han.

Fargemerkes

Skarven har hatt suksess i Østfold. Fra de første parene slo seg ned for fire år siden er det nå i alt 508 hekkende par i reservatet.

– Vi gikk og ventet på denne arten i flere år. Den ser ut til å klare seg bra og bestanden har

vært i vekst. I fjor hadde hvert par i gjennomsnitt 2,7 unger. Eggplyndringen, kombinert med stormfelling av mange trær nylig, gjør at det ser mørkere ut for årets kull, sier Fredriksen.

Nærmeste skarvkoloni er ved innsjøen Väneren i Sverige.

Sammen med ornitologen Per Arne Johansen driver Fredriksen et helt nytt ringmerkningsprosjekt på skarv, såkalt fargemerking.

– Skarven kan ikke fanges i garn når vanlige ringer skal leses av. Derfor får vi bare opplysninger fra død fugl. Ved å merke skarvunger med fargeringer som senere kan leses av med teleskop på over 200 meters hold vil vi få nye og viktige opplysninger om arten og dens bevegelser, sier han.

Så langt er 128 skarvunger merket i Østfold. Resultatene inngår i et større EU-prosjekt. ■

Skuffede svensker etter endt lederskap

Ingen konkrete klimamål etter 2010. Ingen begrensninger i antall fiskebåter. Ingen forandring av en feilslått jordbrukspolitikk. Sverige har knapt laget grønn revolusjon i EU.

AV JENS P. TOLDNÆS

Nylig presenterte European Environmental Bureau (EEB) i Brussel, en rapport om hvordan Sverige, som ordførerland i EU, har oppført seg på miljøområdet.

– Med tanke på at miljøspørsmålene skulle være et prioritert område under det svenske lederskapet er det samlede resultatet for dårlig til at Sverige kan få «godkjent», sier Svante Axelsson, generalsekretær i Svenska Naturskyddsföreningen (SNF), som er en av EEBs medlemsorganisasjoner.

Hovedårsaken til de skuffende resultatene er, ifølge EEB og SNF at den svenske regjeringen har manglet vilje, engasjement og lederskap til å gjennomføre EU-kommisjonens relativt ambisiøse forslag.

Mer målrettet i utvidelsesspørsmålet

– Det er fremfor alt arbeidet med holdbarhetsstrategien som er mislykket, og som drar ned helhetsinntrykket. Det utvannede sluttdokumentet

er en stor skuffelse ettersom det for en gangs skyld fantes et svært konkret forslag å forholde seg til, sier Axelsson.

Ifølge Axelsson har ikke Sverige vært like målrettet under forhandlinger på miljøområdet som landet har vært under diskusjonene rundt unionens utvidelse østover.

Axelsson mener Sveriges manglende innsats vil føre til store miljøtap. Han nevner fraværet av et konkret klimamål etter 2010 og mangel på begrensninger i fiskeflåten, med påfølgende overfiske, som noe av det viktigste. I tillegg savner SNF en fullstendig revidering av EUs jordbrukspolitikk og tiltak som hindrer ulønnsomme kullgruver i å selge kull.

God kjemikaliepolitikk

På den positive siden er både EEB og SNF meget fornøyde med Sveriges pådriverrolle i kjemikaliespørsmål, noe som har viktig for gjennomføringen av unionens nye kjemikaliepolitikk.

– Selv om den europeiske kjemikaliepolitikken ligger et par hakk etter Sverige utgjør den en bra basis for det lovarbeidet som nå skal gjennomføres.

Sverige får også skryt for å for sin rolle i klimaarbeidet etter at USA snudde ryggen til Kyoto-avtalen. ■

SFT vil stanse kobberutslipp

Statens forurensningstilsyn (SFT) vil fjerne alle utslipp av miljøfarlige kjemikalier fra vask og rengjøring av oppdrettsnøter.

– Dette er et meget bra initiativ, sier miljøgiftrådgiver i Norges Naturvernforbund, Tom Erik Økland.

På grunn av sine giftige egenskaper brukes kobber på oppdrettsnøter for å hindre groing av alger og andre sjølevende organismer. Økland forteller at Norge gjennom Nord-sjøavtalen har forpliktet seg til å

halvere utslippene av kobber.

– SFT greide å holde styr på gruvedrift og annen industri, men målet om halvering gikk føyken på grunn av oppdrettsnæringen. Hvis de nå klarer å få skikk på oppdrettsnæringen, er det håp om at Norge faktisk kan nå de mål vi har forpliktet oss til gjennom internasjonale avtaler, sier Økland.

SFT har satt 10. oktober som høringsfrist for et forslag om å innføre nullutslipp av miljøfarlige kjemikalier fra vask, rengjøring, desinfeksjon og impregnering av oppdrettsnøter. ■

Opplysningsvesenets fond, som forvalter Statens prestegårdsskoger har fått FSC-godkjent 29 skogseieendommer på Sør-Vestlandet. Bygland er en av dem.

Rein Midteng i Naturvernforbundet er glad for at Norge endelig har fått sine første FSC-godkjente skoger.

Første FSC-skog i Norge

Skogeierforbundet har nektet for at det lar seg gjøre. Nå har det skjedd. Norsk skog har fått det internasjonalt anerkjente miljømerket FSC.

AV KRISTIAN JAHRE

Opplysningsvesenets fond (OvF), som eier Norges prestegårdsskoger, har fått sertifisert 29 skogseieendommer i Rogaland, Vest- og Aust-Agder etter såkalt FSC-standard. Skogseieendommene som er FSC-godkjent er på mellom 100 og 9000 mål og utgjør til sammen 38 000 mål produktiv skog.

– Dette er veldig gledelig. Opplysningsvesenets fond er modige som går mot resten av norsk skognæring, og lar sine eiendommer bli FSC-godkjente, sier Rein Midteng i Norges Naturvernforbunds skogutvalg.

Også WWF Verdens naturfond er fornøyd.

– Dette er en milepæl for alle som arbeider med å få etablert et økonomisk, økologisk og sosialt godt skogbruk, sier generalsekretær Rasmus Hansson i WWF Norge. WWF har

bistått Opplysningsvesenets under sertifiseringsprosessen.

– Tar feil

Så sent som i mars takket Norges Skogeierforbund nei til et samarbeid med miljøbevegelsen om å utarbeide et opplegg for FSC-sertifisering i Norge. Skogeierne begrunnet dette med at FSC er tilpasset store plantasjer og industriskogbruk, og dermed ikke egnet for norsk skogbruk.

Midteng mener det nå er bevist at Skogeierforbundet tar feil.

– Disse områdene består av mange små og mellomstore eiendommer. Dermed er det ikke lenger tvil om at standar-

dene i FSC er fullt mulig å bruke i Norge, sier han.

– FSC ikke aktuelt

– Det er sikkert ikke noe i veien for å bruke FSC, men det er ikke aktuelt for våre skoger, sier informasjonssjef Kåre Wedul i Norges Skogeierforbund.

Skogeierforbundet organiserer i dag 80 prosent av den produktive skogen i Norge. Wedul forteller at alle deres eiendommer, til sammen 84 millioner mål, nettopp er blitt sertifisert etter såkalte PEFC-standarder (Pan European Forest Certification). Dette er et eget sertifiseringssystem som skogeiere i Europa står bak.

- Skogsertifisering er et frivillig instrument for å sikre et økologisk, økonomisk og sosialt bedre skogbruk.
- I dag finnes det to sertifiseringssystemer i Norge, FSC (Forest Stewardship Council) og PEFC (Pan European Forest Certification).
- PEFC er den europeiske skognæringens eget sertifiseringssystem. Systemet garanterer ikke at hvor enkelt skogseieendommen drives bærekraftig, men stadfester at hele skogeierforeninger kontinuerlig skal forbedre sin drift.
- FSC godkjenner at skogseieendommen drives bærekraftig.
- Miljøbevegelse, urbefolkning og skognæringer over hele kloden støtter FSC-sertifisering.

Kilde: www.pefc.org og www.fsc-sverige.org

– Vi fordømmer ikke FSC som sertifisering, men ønsker ikke at FSC skal oppnå monopol. Derfor har vi vært med på å opprette et eget system som er mer tilpasset familieskogbruken, forklarer Wedul.

Hansson i WWF mener Wedul prater tullball:

– Det finnes om lag 50 internasjonale miljømerker for skogbruk. FSC er riktignok det beste merket, men de er ikke i nærheten av monopol. Derimot har Opplysningsvesenets fond nå brutt PEFCs monopol her i Norge, sier han tørt.

– Dobbel agenda

Rein Midteng i Naturvernforbundet er ikke overrasket over at Skogeierforbundet fortsatt stenger døra for FSC.

– Skogeierforbundet har motarbeidet FSC-arbeidet helt fra starten. Argumentet deres har vært at FSC ikke kan brukes i Norge, men den reelle årsaken er at miljøkravene i FSC er mye strengere enn skogbrukets egen merkeordning, PEFC, hevder Midteng.

Wedul i Skogeierforbundet avviser Midtengs påstander.

– Våre standarder er fullt på høyde med FSC når det gjelder miljøkrav, sier han. ■

Brustad vil hindre innsyn

Kommunal- og regionaldepartementet vil ikke lovfeste retten til å kreve opplysninger om miljøstanden.

AV KRISTIAN JAHRE

Over hundre instanser har levert uttalelse til høringen om lovfestet rett til opplysninger om miljøpåvirkning fra offentlig eller privat sektor.

Ved å kontakte en virksomhet vil du ifølge forslaget kunne få informasjon om forurensning, avfall, ressurs- og energiforbruk, samt andre forhold ved virksomheten som har vesentlig betydning for miljøet. I tillegg skal det gis opplysninger om egenskaper og innhold ved produkter som kan medføre helseskade og miljøforstyrrelser.

I strid med regjeringens ambisjoner?

Langt de fleste som har uttalt seg er positiv til det nye lovforslaget. Kommunal- og regionaldepartementet (KAD) går imidlertid imot lovforslaget.

– Et regelverk om aktiv informasjonsplikt på et sektorområde vil være i strid med regjeringens ambisjoner om rammestyring av kommunesektoren, skriver avdelingsdirektør KAD i sin høringsuttalelse.

Dessuten kan ikke departementet se at det er behov for å innføre en lovfestet rett til å kreve opplysninger om miljøtilstanden i kommunene. Blant annet peker de på Kommune-lovens § 4 som sier at kommuner og fylkeskommuner skal drive aktiv informasjon om sin virksomhet.

– Dessuten har vi Offentlighetsloven som ivaretar retten til fritt innsyn og offentlig tilgjengelighet til all relevant informasjon, skriver departementet.

Det har ikke lyktes Natur & miljø å få kommentar fra kommunal- og regionalminister

Sylvia Brustad eller andre i departementets politiske ledelse.

Skogbruken skeptisk

Heller ikke skogbruksnæringens paraplyorganisasjon, Skogbrukets Landsforening (SL), er særlig entusiastiske til lovforslaget.

– Det er ikke et reelt behov for å pålegge skogbruken så vidtgående plikter og byrder som det legges opp til. I det hele tatt er ikke samfunnets

nytte av den foreslåtte opplysningsplikten etter vår oppfatning tilfredsstillende begrunnet, skriver SL i sin uttalelse.

Bjerke klar til høsten

Det er det offentlige oppnevnte Miljøinformasjonsutvalget som står bak lovforslaget. Utvalget arbeidet med forslaget i to år før de overleverte sin innstilling til miljøvernminister Siri Bjerke før jul. Bjerke sendte forslaget på høring i januar.

– Mange av høringsuttalelsene vi har fått er svært omfattende. Jeg tror likevel Bjerke har et endelig forslag klart i løpet av høsten, sier rådgiver Knut Kroepelien i Miljøverndepartementet.

Hvis forslaget fra Miljøinformasjonsutvalget blir vedtatt, kan Norge ratifisere Århus-konvensjonen om miljøinformasjon som ble undertegnet i juni 1998. ■

• Mer informasjon: www.miljo.no

Sylvia Brustad kan ikke se at det er behov for en egen lov om rett til miljøopplysninger fra private og offentlige virksomheter.

Varsku for villreinen

Hytter og veibygging tar knekken på villreinstammene. Om et tiår eller to vil mange være borte, mener Direktoratet for naturforvaltning (DN). I fagmiljøene er det strid om hvordan arten bør forvaltes.

AV JENS P. TOLDNÆS

Villreinen var en av de første norske «beboerne». Trolig fantes arten her for 40–50 000 år siden. Nå kan det imidlertid snart være slutt. Dyret som fikk de første nordmenn til å komme hit er i ferd med å bli

drevet vekk for godt flere steder. Ironisk nok er den moderne nordmanns iver etter å komme ut i naturen en stor trussel mot villreinen.

– Vi forventer å miste de mest sårbare bestandene i løpet av en tiårsperiode, sier seniorkonsulent i DN, Johan Danielsen.

Sårbare beiter

I alt finnes det 23 bestander med villrein i Norge. Til sammen utgjør disse om lag 30–40 000 dyr. Et sted mellom en tredjedel og en fjerdedel av disse lever på Hardangervidda. Det eksakte antallet vet ingen. Det er nemlig umulig å telle større bestander av villrein med noen rimelig grad av sikkerhet.

– Det klarer ingen. Derfor er det forstemmende når folk

med professortitler fra Universitetet i Oslo og Landbruks-høgskolen på Ås hevder at vi må være føre-var og ikke skyte for mye rein. Å holde bestanden på Hardangervidda nede er viktig for dens eksistens. Ved ikke å gjøre dette risikerer vi å ødelegge de siste beitereservene. Det tar fra ett til tre år å bygge opp en villreinbestand gjennom mindre uttak, men det tar mer enn tretti år å bygge opp nedslitte beiter, sier Danielsen.

Nesten ikke villmark igjen

Villreinbestanden på Hardangervidda er stor, men i dårlig kondisjon på grunn av matmangel. Andre steder er reinen i bedre form, men her er bestandene mindre og sterkere utsatt for press.

– Oppstykkningen av villmark gjør at det snart ikke er områder igjen. Skogsbilveier, hytteutbygging og andre inngrep truer dyra sterkere for hvert år som går.

Av de bestandene som er mest truet nevner Danielsen Setesdalsheiene, Brattfjell-Vindeggen, Blefjell og bestanden i de sørlige deler av Rondane.

– Vi vet jo alle hva slags hyttebygging de driver med på afjell, nord for Lillehammer, sier han.

Et annet moment som truer arten på sikt er skoggrensen som sakte, men sikkert kryper oppover.

Forskjellig fra tamrein

Villreinen er noe av det mest urnorske vi har, mener Danielsen. Den var imidlertid nesten utryddet rundt århundreskiftet.

– Det skyldtes en henningsløs jakt. Rundt 1930 var det bare fire bestander i Norge, sier han.

Senere har arten tatt seg opp gjennom fredning og såkalt rettet avskyting. Det er viktig for Norges biologiske mangfold. Villreinen er nemlig svært forskjellig fra tamreinen sett med en biologs øyne.

– Det er snakk om både genetiske og morfologiske (utseendemessige, red. anm.) forskjeller. I tamreinbestander er det større individuell forskjell på dyrene rent utseendemessig. Noen er mørke, andre helt lyse. At det ikke er noen fordel for en villrein gjenspeiles gjennom at jegerne kaller dem for «judaser».

Normalt er villreinflokker nærmest helt like i fargen. Den skifergrå, homogene fargen gjør dem vanskelig å oppdage i fjellet. ■

Økologisk travet fra Telemark

Norne er Norges eneste økologiske travhest. Den 5-årige kaldblodshesten slår sitt eget Debio-godkjente gress med gammeldags slåmaskin – og vinner travløp.

AV JENS P. TOLDNÆS

Det manglet ikke skeptikere da hesteeier og travkusk Geir Nordbotten ville kutte ut kraftfôr og kunstgjødslet for til travhesten Norne. I stedet begynte han å føre den unge kaldblodshesten med økologisk dyrket gress. Nordbotten har mange års erfaring innen såkalt naturlig hestehold og driver med kursvirksomhet i tillegg til at han tar seg av spesielt vanskelige hester.

Mæla i sulkyn

– Folk mente det økologiske føret ikke var godt nok for en konkurransehest, sier han.

Men kombinasjonen av Debio-godkjent gress i magen, og Asbjørn Mæla i sulkyn, har vist seg å gi suksess.

– Ja, dette ser veldig bra ut.

Hesten har vunnet tre løp i år. I de to siste har Asbjørn Mæla kjørt ham. Dessuten har den galoppert fra flere gode plasseringer. Det viser hvilken kapasitet den har, sier Nordbotten.

Han overtok Norne da hesten var ett år gammel. Etter et såkalt omleggingsår er den miljøvennlige traveren nå inne i sitt tredje år som økologisk hingst.

Miljøvennlighet er en misjon

Og med suksessen har nysgjerrigheten tatt over for skepsisen i travmiljøet. Nå lurer hestefolk på hva Nordbotten driver med.

Selv mener han at det å drive miljøvennlig bør være en del av misjonen med hestehold og travsport.

Og Nornes vei «tilbake til naturen» stopper ikke med miljøvennlig kosthold. På gården i Sauherad i Telemark slår hingsten sitt eget gress med en gammeldags slåmaskin

– Det ser vi på som en del av treningen, sier Nordbotten. ■

Grønn vekst på Politihøgskolen

Faget natur og miljørett er en populært valgreting på Politihøgskolen. Men først og fremst blant «gutta i gore-tex».

AV JENS P. TOLDNÆS

For fjerde året på rad har studentene i siste studieår ved Politihøgskolen (PHS) kunnet velge faget natur og miljørett som halvårig valgfag. Og, selv om valgfag som «narkotika», «politiets møte med etniske minoriteter» og «ledelse» er mer i skuddet, blir det stadig flere grønne politimenn og kvinner her i landet.

– Dette er helt klart et fagområde i vekst, og vi er godt fornøyd med faget så langt sier høgskolelektor Hilde Sørum ved PHS.

Ifølge Sørum skyldes dette økt fokus på miljøkriminalitet i de senere år. I tillegg har ordningen som sier at hvert politidistrikt

skal ha sin egen miljøkoordinator og hver stasjon sin miljøkontakt, ført til økt krav om kompetanse på miljøområdet.

– Riksadvokaten har også satt søkelys på natur- og miljøvern gjennom sitt prioriteringsdirektiv, sier hun.

PHS benytter seg mye av eksterne krefter i undervisningen hvor så forskjellige temaer som forurensning, natur- og faunakriminalitet, snøskredfare og kulturminner er pensum. Til tross for veksten er natur og miljørett stadig et fag hvor jentene glimrer med sitt fravær.

Ifølge Sørum var det bare fire jenter av i alt 24 deltagere ved Politihøgskolen i Oslo i år.

– Slik sett er nok dette stadig et fag for de litt spesielt interesserte – de med grønn gore-tex jakke. Vi ønsker oss derfor flere jenter i fremtiden, sier hun. ■

Villrein i Helgedalen, Hurrungane, Jotunheimen

Blakkulf sparker ansatte

Blekkulfs Miljødetektiver sliter med dårlig økonomi. To medarbeidere er sagt opp, og de resterende ansatte gir avkall på 10 prosent av egen lønn ut året.

AV KRISTIAN JAHRE

– Manglende støtte fra Miljøverndepartementet og næringslivet er årsaken, sier daglig leder i Blekkulfs Miljødetektiver, Andrew Kroglund.

Til tross for at mannskapet er svekket med 25 prosent, lover Kroglund at kvaliteten på arbeidet ved detektivenes hovedkvarter på Grünerløkka i Oslo ikke blir svekket.

– Nei, vi er ikke villige til å redusere kvaliteten på arbeidet vi gjør overfor barna. Til det er barn for viktige, sier han.

Han innrømmer likevel at det på sikt er umulig å opprettholde dagens nivå med to personer mindre.

– Det første vi vil kutte i er

medlemspleien overfor de såkalte gruppemedlemmene våre, altså skoler og barnehager, sier Kroglund.

Konkurranse

Detektivenes leder er svært takknemlig over å ha en såpass solidarisk stab. Kroglund legger ikke skjul på at kollegene hans lett kunne gått til langt bedre betalte jobber i næringslivet.

– Men de har valgt å bli fordi de tror på Blekkulf. Det bør myndighetene og næringslivet merke seg, sier han.

– Har dere gjort en god nok jobb med å selge Blekkulf-konseptet overfor myndigheter og næringsliv?

– Nei. Sikkert ikke. Vi har tatt det for gitt at miljømyn-

dighetene skjønner hvor viktig vårt arbeid er, men det er tydelig at vi må tute høyere, slår Kroglund fast.

Tidligere har de økonomiske bidragene fra Miljøverndepartementet til Blekkulfs miljødetektiver ligget på mellom 500 000 og 700 000 kroner. I år fikk de først 200 000, og etter et møte med Siri Bjerke ytterligere 250 000 kroner – altså til sammen 450 000 kroner.

– Men dette er stadig altfor lite. Konkurransen om barns oppmerksomhet er knallhard, og seriøs informasjonsvirksomhet overfor barn koster penger. Skal vi ha mulighet til å nå gjennom, må materiellet være oppdatert og tidsriktig, samtidig som det må være

pedagogisk godt, sier Kroglund.

Stabilisert medlemsmasse

Som de fleste andre medlemsbaserte organisasjoner har også Blekkulf hatt stor medlemsflukt de siste årene. Kroglund forteller imidlertid at medlemssvikten nå ser ut til å ha stoppet.

– De siste fem, seks årene har det vært en generell nedgang, og vi har nå i underkant av 6000 individuelle medlemmer. Men vi har ikke hatt noe særlig frafall det siste året. Det ser ut til å bitt seg fast rundt 6000, sier han.

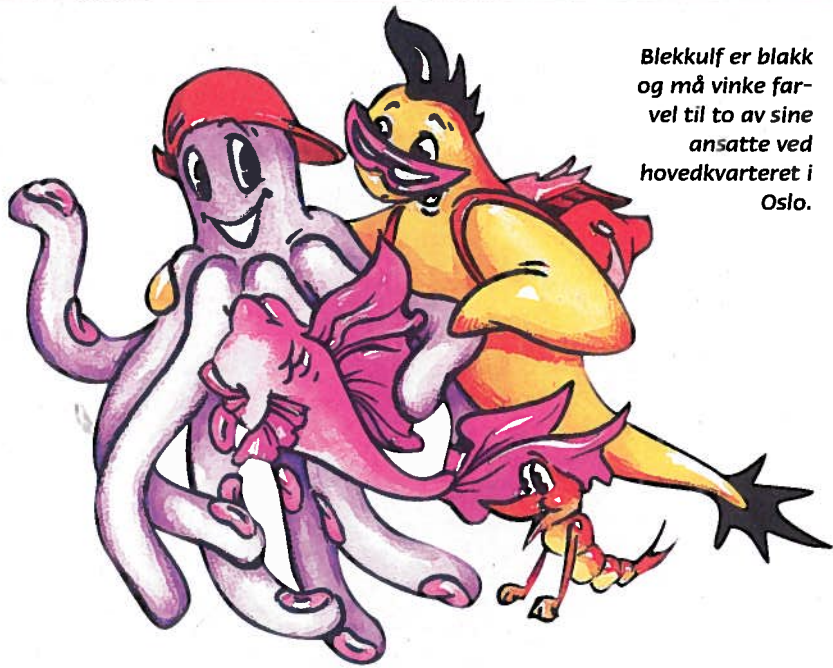
Dessuten har Blekkulfs gruppemedlemskap ligget relativt konstant rundt 600 gjennom flere år. Til sammen når Blekkulf ut til 13 000 barn gjennom disse medlemskapene.

Søker sponsorer

Kroglund mener at Blekkulf bør ha minst 1 million kroner i årlig støtte fra myndighetene. Han forteller også at organisasjonen akkurat har sendt ut forespørsler om sponsering fra næringslivet. Målet er å få åtte hovedsponsorer som hver skal bidra med mellom 250 000 og 500 000 kroner i året. Sponsor-biten må være på plass i løpet av en treårsperiode.

– Får vi ikke til dette er alternativet steinhard kommersialisering av Blekkulf, men det tror vi ikke konseptet er tjent med, sier Andrew Kroglund. ■

Blekkulf er blakk og må vinke farvel til to av sine ansatte ved hovedkvarteret i Oslo.

Spør Sting om sanghjelp

Tøffe tider til tross, Blekkulf vil bli internasjonal kjendis og har spurt popartisten Sting om drøyt hjelp. Sting ble overrakt Blekkulfs ærespris da han var i Oslo i juni.

– Prisen er veldig eksklusiv, og Sting får den for sin innsats for regnskogen. Det er viktig at barn og unge ser at også popstjerner bryr seg om naturen, sier Andrew Kroglund.

Etter prisoverrøkkelsen diskuterte Kroglund

Blekkulfs 13 nye episoder for barne-tv med Sting. Sting tok seg tid til å lese gjennom en beskrivelse av tegnefilmene og titte på bilder, deriblant et bilde av Blekkulf i en gul u-båt.

– Jeg spurte Sting om han ville skrive kjenningsmelodien for serien. Da han så den gule u-båten, sa han at det allerede var et kjent orkester som hadde skrevet om en gul u-båt, men han lotte å tenke på saken. Vi skal

prate sammen igjen om kort tid, sier Kroglund stolt.

De nye tv-programmene om Blekkulf og vennene hans skal etter planen være ferdig neste vår og blir først og fremst tilbudt NRK Barne-tv. De skal også brukes i en større satsing på å internasjonallisere Blekkulf.

– Så Blekkulf skal bli internasjonal kjendis på linje med Disney-figurerne?

– Verdimessig sett er

Blekkulf mye viktigere enn både Mikke og Donald. Premissene for å slå gjennom med tegnede figurer er riktignok noe endret i løpet av 75 år, men teoretisk er det ingen grunn til Blekkulf ikke kan bli like kjent. Pokémon har vist at det fortsatt går an å skape en internasjonal farsott blant barn. Selv om Pokémon-satsingen har langt større midler tilgjengelig enn vi kan drømme om, sier Kroglund.

«Bare» 380 tonn bly

Norske sportsfiskere sprer store mengder bly i naturen. Uvitenhet, få alternativer og mangel på lovverk er årsakene.

AV JENS P. TOLDNÆS

En fullvoksen trane ble nylig funnet i forkommen tilstand på Kval i Melhus i Sør-Trøndelag. Fuglen ble tatt hånd om, men døde etter kort tid. Obduksjonen viste at dødsårsaken var akutt blyforgiftning som følge av at tranen hadde spist et blyblykk. Fuglene spiser småstein som blir liggende i den såkalte muskelmagen (kråsen) og bidrar til å bedre fordøyelsen. Blyhagl fra jakt og fiske (såkalte splitthagl til å feste på snøret) ser ut til å falle i smak når det gjelder størrelse og utforming, men fører i neste omgang til at fuglen dør. I de senere år er det oppdaget en rekke fugler som har dødd av slik forgiftning.

Jegere får forbud

Mens blyhagl til jaktbruk nå ser ut til å bli forbudt i 2005 finnes det ingen planer om restriksjoner når det gjelder fiskebly.

– Det er foreløpig ukjent nøyaktig hvor stort dette problemet er. Vi har vurdert at det har mindre betydning, og har derfor ingen konkrete planer om å ta tak i dette sier seksjonssjef Signe Næmdal hos Statens forurensningstilsyn (SFT).

Hundrevis av tonn

Trolig er ikke problemet så lite. Bly er svært giftig, selv i lave konsentrasjoner, med både akutte og kroniske helse- og miljøeffekter. Søkket som tok livet av tranen i Melhus veide 11,8 gram, men bare noen milligram hadde vært nok til å drepe fuglen.

Hvert år omsettes det om lag 380 tonn bly gjennom fis-

Eco Weight er et av de få alternativene til vanlige blyblykker. Dette søkket er laget i jernholdig betong.

keredskaper i Norge. Det meste havner før eller senere i vannmiljøet som en følge av at snøret ryker. At all blyforurensning fra sportsfiske skyldes uhell gjør problemet vanskelig å kartlegge.

– Vi har fått mange signaler om dette. Fiskebly har vært diskutert i årevis uten at det har ført til regelendringer så langt, sier seksjonssjef Ingebrigt Stensaas ved Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Til sammenligning sprer norske jegere hvert år 272 tonn bly i norsk natur.

Uvitende fiskere

– Min erfaring er at svært mange sportsfiskere ikke har tenkt over problematikken i det hele tatt. Det finnes alternativer til bly og mange velger det når jeg gjør dem oppmerksomme på faren, sier butikk-

medarbeider Finn Eng ved sportsfiskeavdelingen hos G-Sport i Storgata i Oslo.

Produsenter på gjerdet

Så mange alternativer til den hærskaren av blyblykker som finnes på markedet er det dog ikke å få tak i i Norge. Det eneste N&M Bulletin lykkes å oppdrive var miljøblykket Eco Weight som leveres i en rekke forskjellige vekter.

– Eco Weight er et godt alternativ til de tradisjonelle blyblykkene. Produktet har ikke solgt så mye som vi hadde håpet de to første årene. Det må nok innarbeides noe bedre på det norske markedet først, sier markedssjef Erik Bakke hos importøren, Elbe-Normark.

Han ser en tendens til mer blyfritt fiske i utlandet og tror Norge vil følge etter.

Norges største produsent av sportsfiskeutstyr, Sølvkroken, har imidlertid ingen alternativer til bly i sitt sortiment.

– En del av de gode alternativene til bly er dyre. Dessuten er fiskere fryktelig konservative. Vi ønsker foreløpig å sitte på gjerdet og la markedet bestemme, sier markedssjef Morten Berger i Sølvkroken.

Sølvkroken bruker også betydelige mengder bly i slukene sine. Dette representerer ikke samme problem som med søkkene ettersom slukene er lakkert, ifølge Berger.

Stensaas har liten tro på dette.

– Riktignok vil ikke sluker bli svelget av fugl på samme måte som små søkker, men redskapen havner i vannmiljøet og da har jeg ingen tro på at et tynt lag lakk beskytter mot tidens tann, sier han. ■

Neste stopp Marrakech

BAKGRUNN

Av AUDUN GARBERG

BONN:

178 land mot USA - Kyoto-protokollen består. Avtalen åpner for fri handel med utslippskvoter, gir klimastøtte til u-land og straffer brudd med strengere krav i neste omgang.

I Bonn ble ministre fra 178 land enige om en avtale som skal sikre Kyoto-protokollens fremtid. Verdens mest kompliserte miljøavtale ble reddet av ministrene på overtid mandag 23. juli. Deretter fortsatte forhandlingene om det detaljerte innholdet.

Penger til u-land

En av redningsplankene var en erklæring fra Norge, EU, Canada, Japan, Island, New Zealand og Sveits. De lovet å bidra med 410 millioner dollar årlig til å støtte klimatil-tak i u-land. Pengene skal blant annet gå til de som rammes hardest av klimaendring-ene.

Tre nye fond vil bli oppret-tet for å støtte tilpasning, tek-nologioverføring og klimatil-tak i u-land. Fondene baserer seg på frivillige bidrag og får i tillegg penger fra en avgift på 2 prosent som legges på klima-tiltak industriland gjennomfø-rer i utviklingsland.

Straffer brudd

Reglene for å straffe eventu-elle brudd på avtalen var ett av de mest kontroversielle spørsmålene i Bonn. Forelø-pig er reglene ikke vedtatt, men det ligger an til at even-tuelle brudd på avtalen straf-fes med strengere forpliktel-ser i neste periode. For hvert tonn man slipper ut for mye,

må man i neste omgang redu-sere utslippene med 1,3 tonn.

Få begrensninger

Avtalen legger få begrensninger på land som vil oppfylle sitt klimamål ved å kjøpe kvoter fra andre land, eller gjennomføre tiltak uten-for egne grenser. EU har lenge ønsket å begrense bruken av slike tiltak, mens Norge ikke har ønsket noe tak. Kompro-misset fra Bonn sier bare at tiltak innenfor egne grenser skal utgjøre en betydelig del av innsatsen for å oppfylle Kyoto-protokollen.

Landene blir imidlertid bedt om å avstå fra å bruke atomkraft som et klimatil-tak utenfor egne grenser. Og skogplanting i u-land kan ikke utgjøre mer enn 1 pro-sent av landenes utslipp i 1990.

Får trekke fra skog

Kompromisset gir vide full-makter til å regne inn skog-skjøtsel og landbruksmetoder i landenes klimaregnskap. I praksis gir dette rett til å trekke fra noe av skogens naturlige CO₂-opptak. På dette punktet er avtalen ekstra gunstig for Russland, Japan og Canada, som med få eller ingen tiltak kan trekke fra utslipp som tilsvarer tre ganger Norges totale utslipp av klimagasser.

Liten effekt

Når USA i tillegg har satt seg selv på sidelinjen, blir Kyoto-avtalens effekt på klodens klima minimal. I hvert fall i første omgang. Innen 2005 begynner forhandlingene om nye og strengere forpliktelser etter 2012. Men først er det en ny runde med forhandlinger i Marrakech i november. Der skal man etter planen gjøre endelige vedtak, blant annet om regler for kvotehandel og klimatil-tak utenfor egne grenser. ■

Dritt lei burger

Endelig ble det til en smule ferie, og vi brøt opp fra holmer og skjær, makrell og agurksalat for å dra over vidder, mellom fjell på høy-kant og ut mellom fjorder av ubegripelig skjønnhet. Forandringens fryd kilte i nakke-hårene. Men så var det lunch.

Om de hadde noe sånn passe smakfullt til en hundrings?

- Joda! Hamburger med eller uten pommest frites, med brød eller uten salat, eller løvbiff med eller uten stappe og/eller salat, eller biffsnadder, kanskje løkpølse. Pizza.

- Mja, det er vel ingen vei utenom da, hvis dere ikke tilfel-digvis skulle ha noen sildekarbo-nader på lur, ei røkpylsa eller komlasteik for ikke å snakke om gome ...

- Hæ?

- To hamburgere takk. Med mye salat.

Hamurgerne som kom var små, grå og smakløse dingser uten ringeste forbindelse til de diskosliknende kjøttkaker som er utviklet på landsbygda i USA, og som uten tvil er minnever-dige måltider der de velter saf-tig fram mellom varmt brød, frisk salat og egnet dressing. På Ølen derimot besto salaten av (og her tar avdelingen for over-drivelser definitivt slutt): sju maiskorn, fire røde parikater-ninger og et par grønne fjoner

av ubestemmelig opprinnelse, alt(?) badende i en pøl med rosa røre. Dertil var chipsen preget sterkt av et langt, fett liv i gryta.

OK. Hvis denne seansen hadde vært en engangsforete-else, hadde det ikke vært noe å skrive om. Men ettersom turen fortsatte, fortsatte også burgerne, akkompagnert av piz-zabiter og slappe salatblekker. I verdens vakreste fjordlandska-per cruiser vi avgårde med berg-tatt blikk, mens vi gulper smult i svingene. Absurd? Ja, helt og fullt Fellini.

Svømmer det ikke lekker fisk i fjordene? Går det ikke sau i fjel-lene? Hvorfor havner de ikke på kjøkkenet? Og opplever vi ikke en sammenhengende frodighet langs fjordene som burde kunne forsyne oss rikelig med grønt og friskt i alle mulige fasonger? Jo! Her ligger alt til rette, men hva har skjedd siden lokalbefolkningen tydeligvis er så ribbet for selvaktelse at de ikke våger satse på stedegen matkultur? Her ligger jo forøvrig kulturminner tett som hagl. Men når det gjelder kulturens alfa og omega: maten, så opple-ver vi at den lokale restaurant-bransjen består av en gjeng kul-turdesertører!

Men det skal og må sies, det finnes unntak, takk og pris, som for eksempel Solvangs Kafé på Ringsaker. Der kan du gasse deg med bron kålsuppe med mjøl-boller, svigermors varmrøkte sik m/eggerøre, fersk pottetlompe med lammerull, skomaker Even-sens flæskpænnkaku, og teskje-kjerringas bæste blåbærpænn-kaku.

Uhm! Sånn skal det selvføl-gelig være! Det er bare så depri-merende langt mellom hver gang slik matkultur blir elsket fram fra det lokale naturgrunn-laget. Derfor: Skjerp dere! Ellers gjør vi som de utskjelte tyske turister, som vi nå forstår til fulle og har opparbeidet den dypeste sympati for; vi tar med minifryser, egne råvarer og gassbluss på neste tur, så kan dere få tygge i dere de teite burgerne deres sjøll!

Vesterøy Reker & Rabarbravin
ARILD ÅDNEM

Hilde Salthe, produksjonsgeolog: "Jeg jobber med reservoargeologi på Ormen Lange og Draugen-feltet. Min oppgave er å finne ut hvor oljen og gassen befinner seg i reservoaret. Heldigvis satser Shell også på andre energiformer enn olje og gass. Det er viktig for min framtid - og for alle andre sin."

Vi vil bli dobbelt så store

I Norge er Shell liten. Ute i verden er vi derimot blant de største. Med et nettverk rundt hele kloden, utveksler vi stadig erfaringer, idéer og kunnskaper. Vi har tilgang til det beste av ny teknologi og forskning.

Norske Shell er en viktig aktør på sokkelen. Vi deltar i 14 lisenser, hvorav åtte som operatør. På Draugen-feltet, hvor vi er driftsoperatør, er de utvinnbare reservene fordoblet og vi har blant annet satt produksjonsrekord fra én av brønnene.

Til sommeren starter vi prøveboring på et nytt lovende prospekt, PL255 - populært kalt Presidenten. Om noen år overtar vi driftsoperatøransvaret på Ormen Lange, et av de største gassfeltene til havs. Men vi gir oss ikke med det. Vi vil vokse oss dobbelt så store i Norge. Og det skal vi greie.

Naturens eget skaperverk, perfektjonert i tusenvis av år. Kan det gjøres bedre?

Rogn fra Aqua Gen blir bedre og bedre for hver generasjon med målrettet avl. Systematisk utvelgelse av stamfisk med egenskaper som bl.a. bedre tilvekst, har fort til at rogn fra Aqua Gen er det beste utgangspunktet for oppdrett av laks og orret både når det gjelder kostnads-effektivitet og markedstilpasning.

AquaGen™

AGUA GEN AS
7200 Kyrksæterøra

TELEFON
+47 72 45 05 00

TELEFAX
+47 72 45 05 25

PANDA BRØD

God smak – god sak!

hva er **SYMPATEX**membran?

Sympatexmembran sammen med Micro Dry foret mot foten, sikrer en støvel m/høy vannmotstandsevne, optimale pusteegenskaper, og den tørker hurtig. Det nye sympatexmaterialet absorberer og fjerner opp til 120% mer fuktighet enn det klassiske produktet.

Sympatex er antibakteriell og hygienisk da det hindrer micro-organismer, bakterier og mugg å gro.

Skinn stikke på ditt brødeste er fuktig, høyere vrist og mer besparing for bedre fyllende påvepelse og levetid for muskulatur.

Brødeste er ryddig og i god stand. Korrekt konstruksjon og tilpassing til brukens område er avgjørende for flexibilitet, hardhet og gode miniporsjoner, godt støtt og støttelst og er det. Sånn garanterer det godt grep, maksimal stabilitet og beste komfort og vedtørring.

Overdel 2/22, størrelse glatt, led.

Motorisk engasjement i gummis og gummis, gjør støvelen lett i vekt.

God lindring av trykk og størrelse. Skall og innvendig god støtte.

vekt
mykhet
passform
levetid
sympatex
høy vrist
crispi
støtte
hein

Hvordan måler man komfort?

"Hein" CRISPI

Lilleborg AS, Hovnavn 20 - 1339 Hovnavn - Tlf: 67 17 62 70 - <http://www.crispi.no>

Jif Mopp

HELT RENT HJEM - RASKT OG EFFEKTIVT?

Vi vet alle at gulvene blir oftere skitne når vinter og kulde erstattes med lysere tider og at våren er i anmarsj. Med tanke på dette burde Jif Mopp Systemet være en selvfølge i alle hjem. Jif Mopp Systemet bestående av engangskluter til TørrMopp og VåtMopp er en enkel og effektiv måte å rengjøre gulvene på siden den både fjerner flekker, samt støv, fett og smuss, og er derfor perfekt for rengjøring av parkett, vinyl og fliser. Jif Mopp Systemet fører til bedre innelima og god hygiene, slik at hele familien kan hygge seg uten bekymringer.

Alle produktene nedenfor er anbefalt av Norges Astma - og Allergiforbund.

Jif Mopp Startpakke består av et regulerbart skaft, en 40cm bred moppeplate og 15 engangskluter for tørr rengjøring. Engangsklutene til TørrMopp består av impregnert viskose, som gjør at støv og løst smuss fester seg godt til kluten. Klutene kan kastes sammen med annet husholdningsavfall, eller brennes.

Jif Microfiber VåtMopp brukes sammen med Jif Mopp. VåtMoppen fuktes under springen og vis godt opp før bruk, for fjerning av flekker kan et rengjøringsmiddel brukes. Den spesielle mikrofiberblandingen er konstruert for å trenge ned i porene på overflaten og trekke til seg partikler, olje og fettholdig smuss slik at innelimaet og de hygieniske forhold i ditt hjem blir optimalt.

Jif Microfiber klut kan brukes både fuktig og tørr, og egner seg også meget godt til støvtørring. Jif Microfiber gjør med andre ord rent uten rengjøringsmidler. Kluten er også ypperlig til rengjøring av bad, kjøkken, vinduer og speil. Jif Microfiber består av små, tynne fibre som trekker til seg alle typer smuss og er spesielt effektiv på fettflekker. Jif Microfiber kan også brukes sammen med Jif Mopp for rengjøring av vegger og tak.

Jif Mopp Systemet finner du i din dagligvarebutikk.

Ønsker du mer informasjon om Jif Mopp Systemet kan du ta kontakt med: Lilleborg Forbrukerservice, Sandakerveien 56, Postboks 4236 Nydalen, 0402 Oslo. Telefon 800 33 444 LFS@lilleborg.no

Temperatur og tautrekking

Til stående applaus ble Kyoto-avtalen banket gjennom. Selv miljøvernerne jublet da en svekket protokoll ble reddet på overtid.

AV AUDUN GARBERG

Bonn, midt i juli: Utenfor brenner sola, men inne i konferanselokalet holder temperaturen seg rundt 20. Om lag fire tusen deltagere traver rundt på sommerens klimakonferanse. Mange av dem har forhandlet om klima i årevis.

De vasser i papirer, manøvrerer mellom posisjoner og diskuterer de siste hete ryktene. Hvem er disse tusenvis av deltagere, og hva bedriver de tiden med på de eviglange konferansene?

Forsøker å torpedere

På galleriet står Don Pearlman og skuer utover en halvfull konferansesal. Amerikaneren har i en årrekke forsøkt å torpedere forhandlingene. Denne sommeren representerer han det obskure «Climate Institute». Selv om Pearlman pleier nær

kontakt til flere lands delegasjoner, vil han ikke uttale seg til pressen om sitt arbeid. Nå ser han nesten ut til å kjede seg i påvente av et flere timer forsinket plenums møte.

Industrien og annet næringsliv møter mannsterke opp på forhandlingene. Fra Norge stiller blant annet representanter fra Næringslivets Hovedorganisasjon, Statoil og Hydro.

Noen vil påvirke, andre er bare til stede for å holde seg orientert, mens atter andre har en eller annen fiks idé eller et produkt de skal selge. For eksempel har atomindustrien til en hver tid 15-20 personer parat til å forsvare sine interesser.

– Jeg tror ikke vi har så stor påvirkningskraft, sier Jonathan Cobb. Han er sjef for klima og bærekraftig utvikling i selskapet British Nuclear Fuels og leder for atomindustriens internasjonale klimagruppe.

– Posisjonene legges på forhånd. Men hvis jeg treffer en fra den britiske delegasjonen, sier jeg kanskje hei og minner han om våre standpunkter.

I Bonn gikk atomindustrien på et kraftig nederlag. Landene ble enige om å «avholde seg fra» å bruke atomkraft når de gjennomfører klimatiltak utenfor egne grenser.

– Dette er et tilbakeslag, men det er fortsatt ikke helt klart hva man mener med at landene skal «avholde seg fra» å bruke atomkraft, sier Cobb. Han er optimist på industriens vegne og regner med å delta på forhandlingsmøtene i mange år fremover.

Norge sentral

Da de politiske forhandlingene spisset seg til i slutten av den første uken, ble Norges forhandlingsleder Harald Dovland satt til

å lede tre arbeidsgrupper. Oppdraget var blant annet å løse de svært kontroversielle spørsmålene om opptak av CO₂ i skog og regler for å håndheve Kyoto-avtalen.

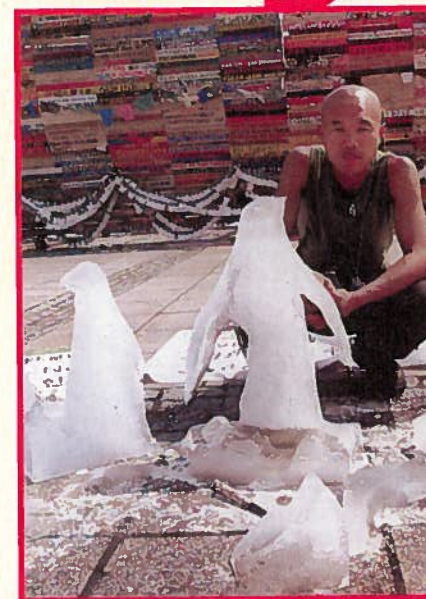
– Jeg delegerer en del av dette. Det er ikke slik at jeg skal løse alle verdens problemer, sier Dovland.

– Hvor viktig er personlige egenskaper i forhandlingene?

– Personlige egenskaper er alltid viktige. I forhandlinger er det viktig å skape tillit, å kunne forklare sine posisjoner og lytte til andre. For å lede forhandlingene er det viktigst å være objektiv og uavhengig.

– Forsøker Norge å være en brobygger i forhandlingene?

– Min fokus gjennom flere år har vært at det er viktigere å få en løsning enn å fremme Norges spesielle posisjoner, det tar andre i delegasjonen seg av.

Ispringvinene til kunstneren Byung-Soo Choi fra Korea smelter. Han vil minne forhandlerne om at tiden er knapp.

MEETINGS OF CONVENTIO

Jubel etter kompromiss om Kyoto-avtalen: Forhandlingsleder Jan Pronk blir omfavnet av klimakonvensjonens leder, Michael Zammit Cutajar.

Foto: Audun Garberg

Hver dag utroper miljøorganisasjonene det mest fossile landet. USA har fått prisen som århundrets fossil.

► Venting, venting, venting

Fra 179 land deltar mer enn 1800 offisielle delegater. De har lange dager, med møter fra tidlig morgen til langt på natt. Men mye av tiden går rett og slett med til å vente, blant annet på at andre land skal bli ferdige med sine møter. Dovland er ikke i tvil om at ventingen er det mest slit-somme.

– I går ventet vi fra klokka ti om formiddagen til seks om ettermiddagen på at møtet skulle starte.

– Vet dere hva som skjer?

– Nei, få vet og mange gjetter. Ryktebørsen går for fullt.

Men det er nettopp i mylderet av små, formelle og uformelle møter, de viktigste beslutningene blir tatt.

– Å løse ting i plenum er veldig vanskelig, sier Dovland.

På formiddagen 23. juli kommer forhandlingenes president Jan Pronk inn i plenumssalen. Der legger han frem sitt kompromissforslag. Deretter kikker Pronk ned i bordet, konkluderer med at han ikke ser noen innvendinger og banker vedtaket gjennom. Diskusjonene med de viktigste landene var allerede tatt.

I prinsippet skal alle avgjørelser tas enstemmig, men i praksis er Kyoto-avtalen reddet flere ganger av nærsynte ordstyrere.

– Hvis man vet at det er en liten gruppe land som ikke har støtte fra resten, så kan man gjøre det, men det er bare unntaksvis, forklarer Dovland.

En person representerer 142 millioner

Medregnet politikerne har Norge 25 representanter i den offisielle delegasjonen, mens Pakistan med sine 142 millioner innbyggere har bare én person.

– Klimaendringer er ikke noe stort spørsmål i Pakistan. Når vi har problemer som som for eksempel flommer og at folk nesten sulter i hjel, må vi prioritere dem først, forklarer Fareeha Iqbal. Hun er klimakonsulent i det pakistanske Sustainable Development Policy Institute. Insti-

tuttet ble opprettet for å følge opp miljøkonferansen i Rio de Janeiro i 1992.

Iqbal er av mange hundre forskere og konsulenter som deltar på forhandlingene. Og fordi den pakistanske delegasjonen bare har en delegat, har Fareeha Iqbal mulighet til å påvirke.

– Vi har ganske stor innflytelse, men det tar litt tid å komme inn i dette, vi har jo bare fulgt forhandlingene de siste to årene, sier Iqbal og påpeker at en av hovedoppgavene hennes er å samle kunnskap.

Pingvinene smelter

Kyoto-avtalen blir betegnet som verdens mest kompliserte miljøavtale. Her er naturvitenskap og internasjonal politikk forent i et ytterst komplisert språk. Det tas for gitt at deltagerne har lært seg utallige forkortelser som JI, COP, AAU, CDM, BINGO, LULUCF og UNFCCC. Dessuten refereres det stadig vekk til artikkel 3,4, base year, hot air, Annex 1 og first target period – for å nevne noe.

Utenfor konferansesalen forsøker kunstneren Byung-Soo Choi fra Korea å minne forhandlerne om hva dette egentlig dreier seg om. Smeltevannet renner fra pingvinene han har skåret ut i is. Budskapet er enkelt: Tiden er knapp.

Foto: Audun Garberg

– Klimaendringer er ikke noe stort spørsmål i Pakistan. Når vi har problemer som flommer og at folk nesten sulter i hjel, må vi prioritere dem først, forklarer klimakonsulent Fareeha Iqbal.

Få meter unna, i en åpen folkevognbuss, sitter en bevæpnet politivakt og taster konsentrert inn en tekstmelding på mobilen. Under setet skimtes en kasse cola-light. Det er ikke antydning til bråk.

Nervene hos politi og demonstranter var riktignok i høyspenn da Friends of the Earth tauet en 150 fot lang, hjemmesnekret livbåt inn på konferanseområdet. Organisasjonen hadde på forhånd varslet at de ikke tok ansvar dersom noen skulle bli skadet under demonstrasjonen... Men det endte med en ytterst fredelig forestilling. Da vogna under livbåten punkterte, kom lovens lange arm strenende til assistanse.

De tre store

De største miljøgruppene under forhandlingene er Friends of the Earth, WWF og Greenpeace.

Foto: Audun Garberg

All ventingen er utvilsomt mest slitsomt, mener Norges delegasjonsleder Harald Dovland. Han har en sentral posisjon i forhandlingene.

Sistnevnte har 30 personer i Bonn, ledet av Bill Hare. Han har fulgt forhandlingene i en årrekke, men er usikker på hvor stor innflytelse miljøorganisasjonene har på utfallet i Bonn.

– Jeg tror vi har hatt innflytelse i våre bestrebelser på å få EU og u-landene til å bli enige. Men i forsøkene på å tette avtalen for smutthull har vi dessverre ikke lyktes, sier Bill Hare.

Truls Gulowsen er eneste nordmann i Greenpeace-delegasjonen. Han mener organisasjonenes viktigste våpen er å være oppdatert på alt fra små detaljer til store bevegelser i forhandlingene.

– Slik kan vi kommunisere til utsiden hvem som har ansvar for gode og dårlige bevegelser. Det har vært utrolig viktig, særlig når Japan, Canada og Australia oppførte seg som USA. Da sørget vi for press fra den hjemlige opinionen, sier Gulowsen.

OPEC mot verden

Siste forhandlingsdag: Et sted prater partene med hverandre, men inne i konferansesalen er det glissent. Først fem timer forsinket starter plenumsmøtet, sent fredag kveld. Nå går det til gjengjeld raskt: Vedtak etter vedtak bankes gjennom.

Canada ønsker å invitere landene til uformelt møte om fornybare energikilder. Da våkner Saudi-Arabia. «Et flott forslag, men vi trenger tid for å vurdere alle aspekter i våre hovedsteder», sier landets forhandlingsleder. En etter en tar representanter fra de andre OPEC-landene ordet og taler for utsettelse, mens resten av verden ønsker forslaget velkommen.

Når Saudi-Arabia tar ordet for tredje gang og påpeker at forslaget ikke er oversatt til alle FN-språk, er ordstyrer Jan Pronk i ferd med å miste tålmodigheten. «Det er fem dager siden dette kortfattede forslaget ble presentert muntlig og samtidig oversatt til alle FNs språk», sier Pronk og får til slutt banket gjennom et vinges-tekket kompromiss.

Forhandlingene nærmer seg slutten. I et hjørne står fossil energis fremste lobbyist Don Pearlman, og betrakter fornøyd, men slitne delegater som velter ut av konferansesalen. Om tre måneder møtes partene på nytt i Marokko. ■

Trenger verden Kyoto-avtalen?

Foto: Øyvind Hagen/Statoil

● Statoil mener Kyoto-avtalen er et fornuftig første skritt på veien mot et bedre klima.

● Verdens største oljeselskap, ExxonMobil (Esso), har derimot brukt store ressurser på å kjempe mot avtalen.

AV AUDUN GARBERG

Essos informasjonssjefs leder Per Schøyen ønsker ikke å bli avbildet.

Svar fra Statoil ved miljødirektør Knut Barland

Svar fra Esso ved informasjonssjefs leder Per Schøyen

1. Anerkjenner selskapet FNs klimapanel og konklusjonene om at mennesket med overveiende sannsynlighet er i ferd med å endre klodens klima?

Statoil anerkjenner FNs klimapanel og støtter Kyoto-avtalen. I Statoil diskuterer vi ikke hvorvidt vi har et klimaproblem, men hvordan det kan løses.

Vi ønsker å bidra til en bærekraftig bruk av fossile brensler. Vårt mål er null skader på mennesker og miljø.

ExxonMobil mener at FNs klimapanel og organisering ofte blir feilaktig gjengitt. I praksis er FNs klimapanel et organ hvor medlemmene er medlemsrepresentanter for regjeringer, og ikke forskere.

Det er imidlertid ikke grunnlag for beskyldningen om at ExxonMobil benekter klimaendringer eller resultatene av forskningen omkring dette. ExxonMobil tar såvel forskningen som risiko for menneskeskapte klimaendringer på alvor.

2. Er Kyoto-avtalen riktig svar på klimaproblemene?

Kyoto-avtalen er et fornuftig første skritt på veien mot et bedre klima. Etter vår oppfatning er det bare gjennom internasjonale, forpliktende avtaler at klimautfordringene kan møtes.

I norsk sammenheng støtter Statoil innføringen av et bredt system for handel med utslippskvoter.

Debatten om klimaendringer har ofte sterke elementer av ideologi, følelser og moral. Det er for eksempel et vanskelig utgangspunkt i en debatt når for eller mot Kyoto gjøres ensbetydende med miljøansvarlighet og moral eller ikke. Problemstillingene er så komplekse at det bør være rom for forskjellige syn.

Kyotoprotokollen er ikke, slik ExxonMobil ser det, et egnet virkemiddel for å oppnå reelle utslippsreduksjoner når 80 prosent av verdens land unntas fra utslippsbegrensninger.

3. Med Kyoto-avtalen vil det koste å slippe ut klimagasser. Vil ditt selskap tape på avtalen?

Per i dag betaler Statoil 300 kroner per tonn CO₂ som slippes ut fra våre plattformer på norsk sokkel. Hva kostnadene for utslipp blir under Kyoto-avtalen er ikke kjent enda. Men det at avtalen åpner for bruk av kostnadseffektive tiltak som går på tvers av sektorer og landegrenser, ser vi selvsagt svært positiv på.

Et enkelt svar på spørsmålet er nok vanskelig å gi. For eksempel er det i Klimameldingens kapittel om samfunnsøkonomiske konsekvenser forutsatt at Kyoto-avtalen kan føre til redusert oljepris.

4. Vil ditt selskap jobbe aktivt for eller mot avtalen

Statoil støtter avtalen og norske myndigheters forhandlingsposisjon i de internasjonale klimasamtalene. Vi har aktivt bidratt med innspill overfor myndighetene gjennom våre bransjeorganisasjoner Prosesindustriens landsforening (PIL) og Oljeindustriens landsforening (OLF).

Et åpent samarbeid med myndighetene er en forutsetning for å finne gode løsninger for å redusere utslippene av klimagasser. Vi har også et åpent forhold til miljøorganisasjoner og interessegrupper i vårt arbeid med klimaspørsmål.

Vårt syn på Kyoto-avtalen er kjent og vi må kunne delta i en diskusjon som denne. En aktiv kampanje mot Kyoto-avtalen i Norge ville neppe ha noen hensikt da et flertall av norske politiske partier er for avtalen.

Selvsagt kommuniserer vi til morselskapet hvilke synspunkter og reaksjoner som kommer til uttrykk i den norske virkelighet som vi har vært en del av i mer enn 100 år.

5. Bør Norge ratifisere avtalen, selv om USA står utenfor?

Ja, Norge bør ratifisere avtalen. Forhåpentligvis vil alle industriland gjøre en slik ratifisering i takt. Det ville være uheldig om det ble innført kvoteplikt for norsk industri før alle andre slik at virksomheten her til lands fikk en konkurransemessig ulempe sammenlignet med virksomheter utenfor Norge.

Det er et norsk politisk anliggende som avgjøres av politiske myndigheter.

• Svaret fra Esso er forkortet. Du finner hele svaret på våre nettsider: www.naturvern.no/info/nm/magasinet.html

Savannens supersprinter

Geparden speider utover savannen,

Johnsen har ingenting han skulle ha sagt, når savannens supersprinter setter inn turboen. Det er

blir smal i øynene og gjør seg klar til dagens utfordring. Ingen over og ingen ved siden. Michael

har ikke den stakkars antilopen som skal bli dagens frokost.

AV TOM SCHANDY (tekst og foto)

Geparden minner ikke så lite om Den rosa panteren fra TV. Grasiøs og elegant, men dessverre også veldig sårbar. Bestanden har gått tilbake, og mange steder er den lite populær fordi den tar husdyr, akkurat som ulven i Norge. Her i Masai Mara på grensen mellom Kenya og Tanzania er det bra med geparder. Med en hastighet på rundt 100 kilometer i timen er geparden en superkatt som løper fra alle andre dyr på savannen.

Men den er ingen langdistanseløper.

5000 meter og 10 000 meter er ikke distansen for en gepard. Den foretrekker kortere distanser og har ingen problemer med å slå Michael Johnsen på 200 meter. De raskeste sprinterne klarer ikke mer enn 37 kilometer i timen, så en gepard løper nesten tre ganger så fort.

Vi triller rundt på savannen i firehjulsstrekkeren. Sola hever seg stor og rød opp over åskammen i øst og skaper glorie rundt dyreflokkene på savannen. En girafamilie blir helt rødglødende i morgenlyset, og til og med elefantene blir rosa. En løvinne vender hjem fra nattens jakt, men vi følger ikke etter. I dag er det bare geparder som gjelder.

Etter en time oppdager vi gulbrune dyr

med svarte flekker under et akasietre. Joda, det er supersprinteren. Foreløpig rolig og avslappet, som Michael Johnsen før en konkurranse. I kikkerten ser vi at det ikke bare er én katt, men en hel familie. Sjåføren anslår de tre ungene til å være cirka et halvt år gamle. Vi gjør klar fotoutstyret, reiser oss på setene inne i firehjulsstrekkeren og hviler de store teleobjektivene på taket. Skal man fange en gepard i spranget, må man være vel forberedt.

Sulten gepardfamilie

Mens ungene utforsker et gammelt tre som ligger nede, utforsker gepardmor savannen. Hun ser ekstra streng ut, øynene blir smale, og hun krummer nak-

ken. Vi følger det strenge blikket, og der ute på savannen, noen hundre meter unna, er det en flokk impala-antiloper.

Gepardmor lar ungene leke og begynner å snike seg bortover i savannegresset. Hun plasserer sine poter med omhu. Kroppen holdes lavt og urørlig, mens bare beina beveger seg. Hodet ligger bakover, slik at øynene kommer øverst. Dermed får den god oversikt over omgivelsene, mens mesteparten av kroppen ellers skjules i det høye savannegresset.

Assosiasjonen til sportsbil er slående, der den smyer seg framover. Dyrerikets Porsche er bygd for rask akselerasjon og høy hastighet. Kroppen er slank og strømlinjeformet, hodet lite og ørene små og

Antilopen er nedlagt – strupetaket holdes et par minutter.

avflatet – alt for å gi minimal luftmotstand. Kroppen er hengslete, og ryggraden svært tøylelig. De kraftige klørne gir gode fraspark, og store nesebor sørger for tilstrekkelig oksygenopptak under den krevende jakten.

Hver jakt er en energiutfoldelse av dimensjoner. Hvis den ikke klarer å nedlegge byttet etter 400 meter, gir den opp. Derfor er det viktig å bruke tid, å komme så nær som mulig, aller helst 30–40 meter, før turboen settes inn. Likevel lykkes den bare i halvparten av angrepene. Det er imidlertid bedre uttelling enn løven, som bare har klaff på cirka 25 prosent.

Det er liten vits å være bak geparden når jakten setter inn. Skal vi ha noen sjanse til å fotografere geparden i spranget, må vi plassere oss mellom geparden og impalaene. Vi kjører forsiktig fremover, men plasserer oss godt utenfor den aktuelle ruta geparden vil velge for sin jakt. Vi vil nødigg ødelegge gepardens jakt.

Vi nistirrer i kameraet og venter. Så går startskuddet. Dødsjakten er i gang. Geparden stormer mot de beitende impalaene. Den har ikke løpt mange meter, før antilopene skjønner at livet henger i en tynn tråd. Flokken raser avgårde – redde seg

den som kan. Geparden har allerede sett seg ut et offer. En av antilopene er litt senere i bevegelsene, og supersprinteren tar raskt innpå den stakkars antilopen.

Antilopen løper i sikksakk for å komme unna, men geparden henger på.

Den slanke kroppen slenger fra side til side, men holder svingene godt. Så kaster den labben opp på ryggen til antilopen, som mister balansen. Snart henger katten over offeret. Løpet er kjørt, og geparden tar det avgjørende strupetaket. I et par minutter holder den det kvelende bittet. Man skulle kanskje tror at en andpusten gepard ville hive etter pusten i et slikt tilfelle, men geparden har spesialtilpassninger også her. Hjørnetennene i overkjeven er små og har korte røtter på begge sider av luftveiene i nesene. Dette gir god plass til store luftkanaler med god passasje, slik at den ikke behøver å slippe taket for å få igjen pusten.

Sliten mor

Gepardmor er utkjørt etter sprinten. Hun orker ikke å gjøre noe mer med byttet før etter en halvtime. Hun har heller ikke krefter til å forsvare byttet, hvis for eksempel en løve eller en hyene skulle dukke opp. Heldigvis skjer ikke det, så hun kan

derfor trygt lokke på ungene som sitter i graset noen hundre meter unna. Straks de hører mor, kommer de løpende og kaster seg over den døde antilopen.

Mor vil slappe av i skyggen, før hun spiser. Vi er midt ute på den åpne savannen, og det eneste stedet med skygge er under en av safaribilene. Men for gepardmor spiller det liten rolle om det er et tre eller en bil som kaster skygge. Hun rusler bort og legger seg godt til rette under en av safaribilene, mens turistene sitter bare en halv meter over hodet på den.

Da det har gått en halvtime, drar hun likeså godt hele byttet med seg inn i skyggen under bilen. Og der blir de liggende – mor og tre gepardbarn. De spiser og koser seg. Turistene over hodene på dem, klare ikke å fotografere gepardfamilien som ligger rett under dem, men det gjør vi. Tiden går, og først halvannen time etter kommer de ut av skyggen for å strekke på beina.

Vi har vært vitne til en vellykket gepardjakt. Men selv om ingen løper raskere enn geparden, er det likevel ikke alle jakter

Løver og hyener dreper gepardunger og dette er kanskje den viktigste grunnen til at gepardbestander sjelden blir særlig tette.

fram til det avgjørende støtet. Midt under jakten ble den avbrutt av en illsint villsvinfamilie. Med mor foran, to unger i midten og far bakerst, alle med halen rett til værs som vimpler, jagde de geparden over alle hauger.

I motbakke

Geparden er verdens raskeste pattedyr, men den løper i motbakke. Tidligere fantes den over hele Afrika, samt Asia, men bestanden har gått jevnt og trutt tilbake. I Asia er den nesten utryddet, og i Afrika er det få gode løpsarenaer tilbake. Først og fremst holder den stand på de vidstrakte savannene i Masai Mara og Serengeti på grensen mellom Kenya og Tanzania, samt det sørlige Afrika, særlig Namibia. En bestandsundersøkelse på midten av 70-tallet antydte at bestanden talte et sted mellom 7300 og 22 950 dyr. Hvordan situasjonen er i dag – 20 år etter – er det få opplysninger om, men sannsynligvis har bestanden gått ytterligere tilbake.

På 1950-tallet var det vanlig at arabiske fyrster og indiske stormoguler holdt tamme geparder til antilopejakt, derav navnet jaktleopard. Geparden blir lett tam, og den indiske mongulkeiseren Akbar holdt visstnok 100 geparder som

Hver gepard er å betrakte som en kloning av seg selv. I en undersøkelse i Sør-Afrika var hele 71 prosent av spermienormale, sammenliknet med 29 prosent hos katter generelt.

ble ført rundt i bånd av egne dyrepassere. Innfanging av geparder har vært negativt for bestanden, spesielt i Asia, men i dag er det først og fremst oppdyrking av leveområder og påfølgende konflikter med kvegeiere som skaper problemer for superkatten.

Både i Zimbabwe og Namibia blir geparden fortsatt etterstrebet. Mange farmere ønsker geparden til de evige jaktmarker og plaffer gjerne ned det flotte dyret om de får sjansen.

Andre rovdyr er dessuten en trussel mot geparden. Løver og hyener kan som nevnt stjele gepardens bytte, men de dreper også gepardunger. I en undersøkelse i Serengeti sto rovdyr for 73 prosent av dødsfallene hos gepardunger, og dette er

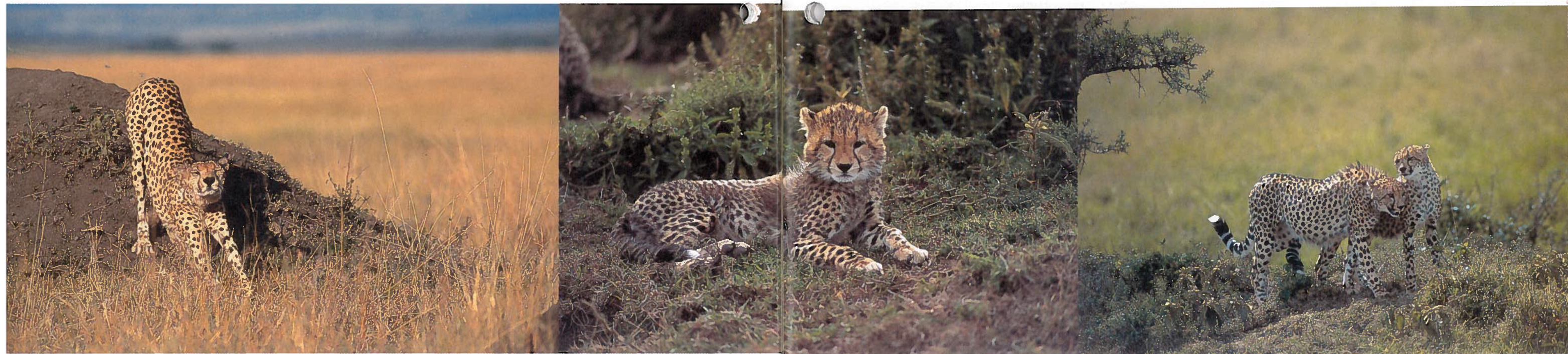
kanskje den viktigste grunnen til at gepardbestander sjelden blir særlig tette.

Dette er imidlertid forhold som ingen kan gjøre noe med, men superkatten reagerer ofte på høy løvetetthet ved å skygge unna – ofte ut av nasjonalparkene og i stedet inn i konflikter med masaier og deres kveg.

Geparden har dessuten et annet kjempeproblem som er vanskelig å løse. Undersøkelser har nemlig vist at kattens genetiske materiale er så ensartet at tilfeldigheter som for eksempel en epidemisk sykdom vil kunne slå ut hele bestanden. Hver gepard er å betrakte som en kloning av seg selv. I en undersøkelse i Sør-Afrika var hele 71 prosent av spermienormale, sammenliknet med 29 prosent hos katter generelt. Slike genetiske problemer forekommer først og fremst hos arter som holder til på øyer og andre avgrensede områder. Hva som er årsaken til en slik ensretting, strides de lærde om, men mange forskere tror geparden har vært gjennom en eller annen form for flaskehals for noen tusen år siden. Denne flaskehalsen kan ha ført til at mesteparten av den genetiske variasjonen gikk tapt – og at dagens superkatt kanskje ikke overlever i fremtiden. ■

En gepard strekker ut ved ei termittue ute på savannen.

Mor og unge.

*Gilde pølser med
garantert god smak*

Kjøper du pølser fra Gilde, vet du hva du får. De smaker slik pølser skal smake, med mye kjøtt og bare naturlige norske råvarer. Så når du setter tennene i en av Gildes pølser, kan du være sikker på å bli fornøyd. Hvis ikke, får du pengene tilbake.

Gled deg til

 Gilde
– det kjennes på smaken

høststormen gir
lys i mørket

Norsk Vind
Et datterselskap av Vest-Agder Energiverk

 Fred. Olsen & Co.

FRED. OLSENGATE 2
P. O. BOX 1159 - SENTRUM
0107 OSLO

**«TENK MILJØ
– FRAKT PÅ SJØ»**

Norsk Sjømannsforbund

**DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT**

Økt innsats for å ta vare på biologisk mangfold

Fra og med 2001 gir Landbruksdepartementet økte tilskudd til registrering av biologisk mangfold i skog. Registreringene vil foregå med basis i omfattende forskning og utprøving.

Landbruksdepartementet har nylig sendt på høring et utkast til en tilskuddsordning for miljøhensyn i skogbruket.

Sammen med skogbrukets omfattende satsing på kunnskapsheving og kvalitetssikring av sin miljøinnsats vil dette gi viktige bidrag til et mer bærekraftig skogbruk i Norge.

Respekt for miljø

Fler og fler av våre kunder legger stor vekt på miljøaspekter når de velger flyselskap. Dette gjør SAS til et naturlig valg – vi har et omfattende miljøprogram der grunnprinsippet er kontinuerlige forbedringer.

Forurensningene fra fly er den største miljøbelastningen. Derfor legger vi ekstra stor vekt på å velge den best tilgjengelige teknologi når vi fornyer vår flyflåte. Vi har valgt Boeing 737, Airbus 340/330/321 og de Havilland Q400 – fly som tilfredstiller og bygges etter de strengeste miljøkrav. Dette fører til ytterligere forbedring av SAS miljøeffektivitets indeks.

Les gjerne mer om vårt miljøarbeid i SAS Miljøårsrapport 2000 som er vurdert av en internasjonal miljørevisor. Du finner den på internet www.scandinavian.net eller du kan bestille et eksemplar på telefon +47 64 81 80 25, fax +47 64 81 83 70 eller e-mail niels_eirik.nertun@sas.no.

It's Scandinavian

A STAR ALLIANCE MEMBER

Det miljøvennlig alternativet

For reiser utover Oslos grenser står Stor-Oslo Lokaltrafikk (SL) til din disposisjon.

SLs takst- og billettsystem gjelder på tog, buss og båt i hele Akershus.

Opplysningstelefon: 177 Internett: www.trafikanten.no

SL - den grønne linjen

Nå tennes tusen arbeidslys

Høst er oppussingstid. Mange av produktene vi kjøper i fargehandelen er dessverre både helse- og miljøskadelige. Men, i jungelen av kjemikalier finnes det gode alternativer.

AV JENS P. TOLDNÆS

TV-apparatet står i stuen med den røde fargen som var så stilig midt på nittallet. TV-apparatet forteller at programmet presenteres av Bygger'n. TV-apparatet forteller at Maxbo gjør det enklere for oss. Bi-båm-pi-båm – bygg-mak-ker, synger TV-apparatet, og vi tenker at den rødfargen er like håpløs som laminat-gulvet og de harry baderomsflisene. Skal vi se – hvor lenge er det til jul? Jo, det burde gå det

De store byggvarekjedene har gode dager i et land med velstående nordmenn som elsker hjemmene sine over alt i verden. Hvert år bruker vi omlag 25 milliarder kroner til å fiffe, pusse, slippe, male og bytte ut. Det er en regning vi betaler uten å kny.

At naturen også får en vesentlig «regning» av denne virksomheten er fort å glemme. Men faktum er at hvis du hadde tømt ut varene i en fargehandel i naturen ville du blitt dømt for miljøkriminalitet og satt i fengsel. Hvis du derimot smører dem utover tak og vegger hjemme er det greit. Problemet er at før eller siden havner stoffene, som i dette tilfelle er alt fra løsemidler til tungmetaller og hormonhermere, igjen i vårt felles naturmiljø. Derfor er det viktig både for en selv og de som kommer etter oss at vi velger gode miljøløsninger når vi pusser opp hjemme.

– Det handler om å velge kvalitet og varige løsninger, sier Brita Haneberg ved Grønt Inspirasjonsenter i Oslo.

Hun mener nordmenn mangler informasjon om hva som er fornuftige løsninger. For å bøte på dette behovet har senteret, som ligger på Kirkeristen i Oslo, en permanent utstilling om temaet i hele høst.

Natur & miljø vil gjerne hjelpe deg med å pusse opp på en OK måte, og har hentet en rekke tips fra Grønt Inspirasjonsenter og andre steder. Årstiden tatt i betraktning har vi holdt oss til innendørs oppussing i denne artikkelen.

Ved å velge miljøvennlige løsninger når du pusser opp sparer du som regel også penger i det lange løp. Husk at miljøløsningene, uten unntak, er like gode, eller bedre, rent helsemessig. ➤➤

Generelle råd

- **Planlegg nøye.** Unngå å kjøpe inn mer enn du trenger. Ta vare på rester.
- **Tenk langsiktig.** Kan du leve med denne løsningen i 10 år? 20 år? 50 år?
- **Velg kvalitet.** Gjør grundig forarbeid og vær nøye med utførelsen.
- **Vurdér om du kan bruke det du har.** Tenk deg nøye om før du bytter ut gammel, original innredning, som ofte er av god kvalitet og spesialtilpasset boligen. Dette gjelder også andre deler av boligen som ytterkledding og vinduer.
- **Léver og sortér avfall** på kommunale gjenbruksstasjoner.
- **Velg miljømerkede produkter.**
- **Velg lokale produkter.**
- **Unngå produkter med faresymboler.**
- **Undersøk** hva produktene er laget av. Vær kritisk til produkter som har et ukjent innhold.
- **Still miljøkrav** til fagfolk.
- **Lån eller lei** maskiner og verktøy hvis det er mulig.

MALING

Maling er et problemprodukt fordi det inneholder en rekke stoffer som skader mennesker og miljø. Derfor er det viktig å velge en kombinasjon av gode og varige løsninger slik at det blir lenge til neste gang vi må fram med kosten.

SKADELIGE STOFFER I MALING:

- **Organiske løsemidler**, slik som terpentint, belaster både mennesker og miljø. Det er særlig alkydøljemaling som inneholder slike stoffer, noen ganger opp mot 50 prosent.
- **Fargepigmenter** og andre tilsetningsstoffer i maling kan inneholde giftige tungmetaller og andre giftige stoffer.
- Også **sparkelmasser** inneholder mange kjemiske stoffer hvorav noen er helse- og miljøskadelige, slik som ftalater, løsemidler og etyglykol.

MALINGSTYPER:

- **Plastmaling** (vinyl- eller akrylmaling) er den vanligste innendørs malingen. Den er vannbasert og lett å bruke. Det er knyttet usikkerhet til helsefarene ved avgassing, men det finnes i dag produkter som gasser minimalt. Miljømerket «EU-blomsten» har begynt å dukke opp på enkelte typer.
- **OLJEMALING** (alkyd), gir gjerne en sterkere overflate enn vannbaserte malinger, men bør brukes minimalt på grunn av avgassing av skadelige løsemidler under påføringen og om lag to uker etterpå.
- **Linoljemaling** har lavt innhold av løsemidler, og har i tillegg flere andre positive kvaliteter. Den krever imidlertid mer kunnskap og innsats enn andre moderne malinger. Linoljemaling tørker sent og avgir en viss lukt etter påføring.
- **Emulsjonsmalinger** (limmaling) er vannoppløselig og basert på naturlige stoffer som egg, hvetemel og vegetabiliske oljer. Finnes

i handelen, men kan også blandes på egen hånd. Bør ikke brukes i fuktige rom og kan ha dårlig vaskbarhet.

■ **Naturmaling** er en samlebetegnelse på malinger som bare inneholder naturlige stoffer, slik som harpiks, bivoks og vegetabiliske oljer. Miljømessig er disse et svært godt valg. Vær oppmerksom på at også disse malingerne kan inneholde stoffer som kan gi allergiske reaksjoner, slik som sitrusolje og naturharpiks.

NÅR DU SKAL MALE:

- Velg **vannbasert maling** innen-dørs.
- Ønsker du å bruke oljemaling er **linoljemaling** mer miljøvennlig enn alkydøljemaling.
- Beregn **malingsmengden** nøye slik at du unngår rester.
- Før du maler skal skitt, fett og løs maling fjernes. Unngå å bruke salmiakk og sterke spesialrensemidler til dette. **Vanlig rengjøringsmiddel** er tilstrekkelig.
- **Unngå** produkter med faremerker.
- Velg **løsemiddelfri** sparkel.
- Husk at malingrester og white spirit skal leveres til **mottak for spesialavfall**.

Miljøtips!

SLIK FJERNER DU MALING
Smør et 1/2 cm tykt lag med grønnsåpe på malingen og dekk det til med plastfolie. Etter 1-2 døgn kan malingen fjernes med skrape og en våt klut.

MATERIALVALG INNENDØRS

Utvalget av bygningsplater, innredning, isolasjon, gulv og gulvbelegg er stort. Samtidig er det langt mellom miljømerkene blant slike produkter, men de finnes.

■ **Velg heltre og andre naturprodukter.** Rene naturprodukter har mange fordeler. De er ofte

laget av fornybare ressurser. De er varige og kan repareres, i tillegg til at de ikke skaper problematisk avfall. Helsemessig gir naturprodukter ofte et godt innneklima.

VELG MILJØMERKEDE PRODUKTER

Problemet med mange moderne byggematerialer er at vi vet lite om hva de inneholder, hvilke avgasser de gir, hvordan de er produsert og hva som skjer når de kastes eller brennes. Derfor er det lurt å velge miljømerkede produkter. Da vet du at produsenten har vært nødt til å ta stilling til disse problemene. Det finnes i dag gulv, gulvbelegg, bygningsplater, kjøkkeninnredning og dører med blant annet Svanemerket.

KJØP BRUKT ELLER REPARÉR DET DU HAR

Gjenbruk gir god gevinst, både for miljøet og lommeboka. Ved å unngå å kjøpe et produkt unngår vi også å kaste et annet. Etter hvert finnes det brukthandlere som omsetter dører, vinduer, servanter, takstein og lignende. Dessuten finnes det et voksende marked for slike ting på internett. Brukte materialer har ofte utseendemessige og kvalitative fordeler som ikke finnes hos nye produkter.

TRE ER TOPP

Tre er et godt materialvalg med hensyn til kvalitet, miljø og helse. Unngå produkter med tropisk tre som merbau, teak og mahogny hvis treet ikke er merket FSC. Det finnes en mengde produkter med tropisk tre på markedet, blant annet parkett dører og listverk. Ring Regnskogsfondet, tlf 22 04 47 00 hvis du er i tvil.

LITT OM BYGNINGSPLATER

■ **Trefiberplater** er bra. Trefiberplater består av sammenpresset tre, inneholder ikke lim og

er et godt miljøvalg. Brukes til gulv, vegg og tak innvendig.

■ **Unngå sponplater**
Sponplater inneholder lim og det kreftfremkallende stoffet formaldehyd. Nye norske sponplater avgir lite formaldehyd til innemiljøet og Svanemerke sponplater finnes i handelen. Det beste er likevel bedre å velge et annet produkt.

■ **Bedre med finér**
Finerplater avgir noe formaldehyd, men er bedre enn sponplater.

■ **Greit med gips**
Gipsplater og tregipsplater er uproblematisk med hensyn til miljø og innneklima. Her finnes det plater med Innneklimamerket.

TAPET

■ **Papirtapet** av bra kvalitet er et godt miljøvalg. Det finnes også tapet av resirkulert papir i handelen.

■ **Unngå vinyl-** og **struktur**tapet med PVC.

■ **Husk** at glassfiberstrie avgir gasser og krever svært mye maling

OM GULV OG VEGGER

Som underlag for gulv og vegger finnes det korkprodukter, jutefilt, ullpapp og trefiberplater. Dette er bra miljøvalg framfor for eksempel skumplast.

■ **Tregulv** er generelt bra miljøvalg. Det beste er å bruke lokalt tilvirket heltregulv. Unngå limte produkter og tropisk tømmer.

■ **Keramiske fliser** gir et slitesikkert miljøvennlig gulv. Lim og fugemasse kan gi uheldig avgassing til innneklimaet.

■ **Linoleum** er i utgangspunktet et naturprodukt, og har i motsetning til vinylgulv, en viss evne til å

reparere seg selv. Kjøp miljømerket bonevoks.

■ **Steingulv** er et bra miljøvalg.

■ **Kork** er en fornybar, naturlig ressurs. Bruk ubehandlet kork som settes inn med voks. Unngå PVC-belagt korkbelegg.

■ **Plastbelegg (vinyl)** lages av PVC som er et miljøskadelig stoff. PVC-belegg inneholder blant annet helse og miljøskadelige mykgjørere, såkalte ftalater. PVC bør unngås.

■ Også **laminatgulv** av plast inneholder miljøskadelige stoffer og bør unngås.

■ **Tøpper** bør være laget av naturmaterialer som ull, jute og kokos.

ISOLASJON

Generelt er god isolasjon av boliger miljøvennlig og økonomisk ved at vi sparer energi. Mineralull (glassull og steinull) er den vanligste typen isolasjon i Norge. Mineralull tåler imidlertid ikke fuktighet, da hjemsøkes den av mikroorganismer og må fjernes (det holder ikke å tørke den).

■ **Cellulose-isolasjon** lages av papiravfall. I tillegg til å være ressursvennlig tåler denne isolasjonen å bli fuktig. Den brukes derfor gjerne i pustende konstruksjoner uten fuktsperre.

■ **Kork-isolasjon** er et rent naturprodukt med mange positive egenskaper.

■ **Perlitt-granulat** lages av lavastein og har ingen kjente helse- eller miljømessige skadevirkninger.

LAKK

- I likhet med maling er lakk et miljøbelastende produkt. Et spikret plankegulv bør ikke lakkas fordi lakken limer bordene sammen og hindrer den naturlige bevegelsen i treet. Resultatet kan bli skjemmende sprekker. Skal du lakke er det viktig å være oppmerksom på følgende:
- **Alkydbasert lakk** gir en god og slitesterk overflate, men har et høyt innhold av løsemidler og er derfor både helse- og miljøskadelig.

- De **vannbaserte lakkene** er et mye bedre miljøvalg og har i tillegg fått svært god kvalitet og slitestyrke etter hvert.
- **Såkalte herdelakker som epoksy og politeran m.fl. inneholder flere skadelige stoffer og bør ikke benyttes i oppholdsrom.**
- **Naturharpikser** er basert på naturstoffer. Miljømessig er de et godt alternativ. Forsikre deg om at lakken er sterk nok før du bruker den på gulv.

OLJE

Naturmaterialer som tre, kork og stein kan overflatebehandles med olje. Overflaten blir beskyttet mot fettflekker og skitt, samtidig som materialet bevarer sin levende overflate. Skader lar seg lettere reparere på et oljet tregulv enn på et lakkert gulv.

■ **Vegetabiliske oljer**, som for eksempel linolje er et bedre miljøvalg enn alkydoljer. Unngå produkter med mye løsemidler. Kvalitetsprodukter med lavt løsemiddelinnhold koster mer per liter, men er drøye i bruk.

VOKS, BIVOKS OG HARPIKS

Det finnes produkter basert på en blanding av voks og olje eller harpiks og olje. Dette kan være miljøvennlige alternativer til andre oljer, lakk og maling. Voks og harpiks gir en sterkere beskyttelse av overflaten enn bare olje.

HER KAN DU LESE MER:

Database om produkter og innneklima: www.inneklima.com
Miljøhåndbok for hus, ØYVIND AARVIG (Bonytt)
Sunne Hus, Norges Astma- og Allergiforbund

GRØNNSÅPE

Grønnsåpe består av lut og fett og kan være et godt miljøvalg ved behandling av gulv. Ubehandlet tre settes inn med konsentrert grønnsåpe. Passer best i rom med liten slitasje, for eksempel soverom og stue.

Miljøtips!

Husk at ubehandlet tre reparerer seg selv. Ved ikke å lakke og male tar du vare på treet selvreparerende egenskaper. Små trykkskader, som for eksempel etter en stillethæl, repareres ved å ha på litt varmt vann. Trefibre «reiser seg» igjen,

- Herregud,
hva er det i
veien med
arkitekter
som tegner
så stygge
hus?

Fra Skyskrapersommer av TOVE NILSEN.

ASLE HJELLBREKK/NN/Samfoto. Tøyenparken, Oslo.

BJØRN RØRSLETT/NN/Samfoto. Regjeringsbygget, Oslo.

Jo mer jeg ser på menneskene,
dess mer beundrer jeg hundene.

MADAME ROLAND (1734-93)

Morten Kristoffersen/Samfoto. Fredrikstad bro, Østfold.

I KAMERAØYET • natur i byen

HELGE SUNDE/Samfoto. Lille Lungegårdsvann, Bergen.

Stille er det mørke vannet
Fullstendig lydløst
Ikke en krusning våger og vise seg
På den svarte overflaten

Fra Stille vann av MARIANNE BJØRNØDEGÅRD

Det er noen som
sier at katter ikke
kan smile.

Fra *Strange Fruit* av
LARS SAABYE
CHRISTENSEN.

PÅL HERMANSEN/NN/Samfoto. Katt, Symi, Hellas.

I KAMERAØYET • natur i byen

ERKKI LAINE/Gorilla/Samfoto.

Fru Hoff har sagt at Pan er min og at jeg
kan hente hundekurven når jeg vil, men
reglementet i høyblokkene tillater ikke
større dyr enn undulater og marsvin.

Fra *Skyskrapersommer* av TOVE NILSEN.

ØYSTEIN SØBYE/NN/Samfoto. Rødrev utenfor verksted ved Bjørkelangen, Aurskog-Høland.

LEIF RUSTAND/NN/Samfoto. Knoppsvaner foran Herøya, Frierfjorden.

Fra grand tour til Gran Canaria

Reiseliv går i korthet ut på at noen med mye penger finner på noe morsomt – og så gjør vi andre det litt senere. Da blir det ofte ikke så morsomt for naturen.

Av JENS P. TOLDNÆS

Reiselivshistorien begynte med unge velstående engelskmenn, som på 16- og 17-hundretallet foretok sin «grand tour» gjennom Europa.

Hvis vi holder oss til at en turist er en person som reiser for sin egen fornøyles skyld, må vi hoppe over pilegrimer, korsfarere og vikinger. Da begynner reiselivshistorien med unge velstående engelskmenn, som på 16- og 17-hundretallet foretok sin «grand tour» gjennom Europa. De første «touristene» tilfredsstilte sin eventyrlyst, og så på reisen som et ledd i allmendannelsen. De visste knapt hva de satte i gang.

Fra omkring 1820 ble det litt mer fart og bredde i sakene. Da begynte borgerskapet i England å reise på lange ferier til Italia og Frankrike.

Reisene var tungvinte rent praktisk. Jernbanen hadde knapt forlatt tegnebrettet, og landveisfarende tok seg frem over kontinentet med hest, dersom man ikke reiste med båt langs kysten. Tid tok det uansett, og de reisende tilbrakte derfor lang tid i hvert land de måtte innom.

I 1841 ble verdens første reisebyrå opprettet. Med det kom også nye reisemål, som Hellas, Palestina – og Norge. Ikke minst fjellhungrige engelskmenn, som William Slingsby med flere, fant fort veien opp i Jotunheimen.

Mot slutten av 1800-tallet bidro jernbanelinnett og dampskipsruter til en sterk økning i turisttrafikken i verden. Det var stadig bare de velstående som reiste, men nå gikk turene også til Nord-Amerika og Asia. Det ble lagt vekt på å gi reiselivet et luksuriøst preg og store utsmykkede hoteller, slik vi også har her i landet, kjennetegner denne epoken i reiselivets historie. Engelske lordene drakk ikke lenger råmelk i falleferdige seterbuer i Lom.

Men om reiselivet satte spor etter seg i folks liv, satte det mindre spor etter seg i naturen. Et og annet hotell riktignok, men det var stort sett alt. Turistene lovpriste naturen. Ikke minst i Norge hvor verken klimaet eller storlagne bygninger og kulturmonumenter kunne sies å være trekkplaster.

Sydenferien kommer

Etter den annen verdenskrig førte mer fritid og bedre økonomi til at turismen antok nye former. Nye og raskere passasjerfly, kombinert med økonomisk oppgang, førte med seg en ny type for reiseliv, masseturismen.

I Norge hadde Kari og Ola sakte men sikkert begynt å dra på ferie i sitt eget land helt fra århundrets begynnelse. Rundt 1960 begynte

charterselskapene å frakte solsultne nordmenn til «syden», og familien fra Lambertseter lærte å si «gracias» og «dos servesas» på Mallorca.

Om sommeren fikk bilene eggformet campingvogn på slep, i tillegg til takgrind. De reisende grupperte seg også på nye måter. Pensjonistreiser og Interrail skilte gamle og unge.

Ser vi på vårt eget land i de siste tiårene har turismen brakt med seg en mengde forandringer på godt og ondt. En nærmest ukritisk utbygging av alpinanlegg kan stå som et eksempel på det siste. Opplevelsesturisme, som gårdsferie og fiskeing hører til de positive sidene, sammen med det faktum at uansett tid og tilbud ser folk ikke ut til å bli lei av å gå i fjellet. Den Norske Turistforening holder forbausende godt stand og står som en kontrast mot mye av den øvrige turistaktiviteten.

Turismen erstatter inntekter fra primærnæringer og hjørnestensbedrifter i et distrikts-Norge som strever for å overleve økonomisk og sosialt, og er således blitt et viktig ben og stå på for mange bygder. Det er likevel ikke til å komme forbi at turismen er blitt en av verdens største industrier. Og som storindustrier flest medfører den storstilte utbygginger, forurensning og slitasje på naturen.

Dennis drømmetur

Vi drar ikke lenger bare på påske- og sommerferie. Høst, vinter og jul er vel egnet for avslapping noen hundre eller tusen kilometer borte fra hjemmet. Storby-weekend i London, Amsterdam eller for den sakens skyld New York, blir mer og mer vanlig. Slikt blir det CO₂-utslipp av.

Det moderne menneskets krav til standard og komfort krever stadig bedre fasiliteter og infrastruktur, i tillegg til økt energibruk. Dette er paradoksalt, ettersom kravene kan ødelegge det mange turister er ute etter, i hvert fall i deler av sin fritid, nemlig urørt natur.

Noen hundre år etter de første «touristene», nærmere bestemt den 6. mai 2001, satt en fortumlet liten mann i en ørken i Kasakhstan og forsøkte å oppsummere en seks dagers pakketur til 180 millioner kroner. Verdens første romturist, den amerikanske mangemilliardæren Dennis Tito, har foreløpig skrevet siste kapittel i reiselivets historie. Men der de rikeste av oss går foran kommer som regel vi andre tuslende etter så fort vi får penger nok.

Det er langt mellom Tito og oss som går over Besseggen en varm julidag. Men som turister har vi en ting felles, vi setter spor etter oss – spor i den naturen vi utgangspunktet søker etter. ■

På 60-tallet fikk bilene eggformet campingvogn på slep, i tillegg til takgrind

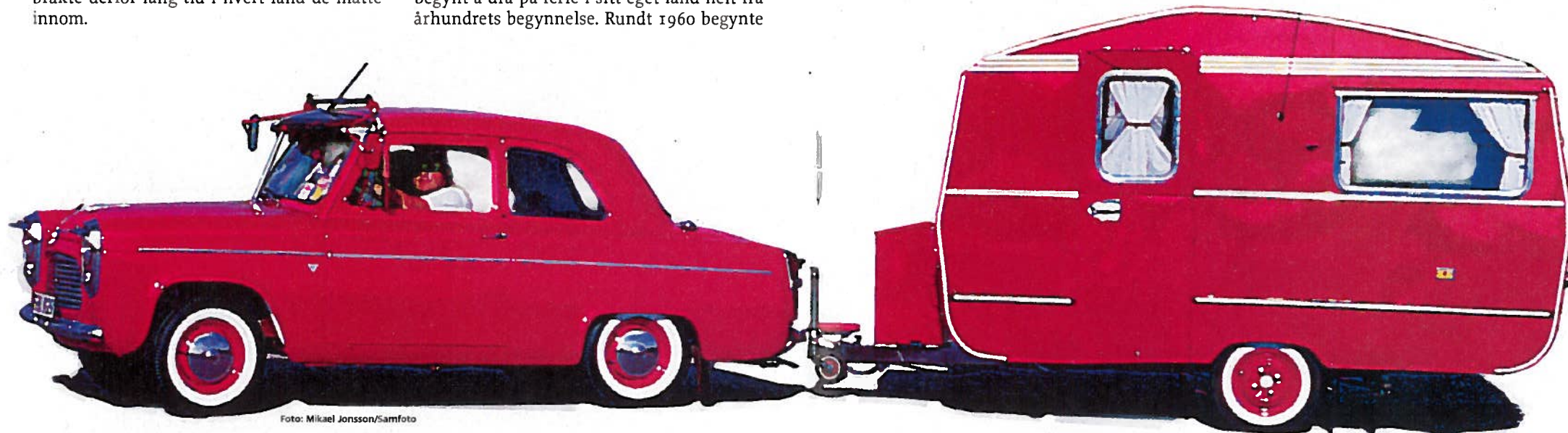

Foto: Mikael Jonsson/Samfoto

Turistene tar vare på naturen

– Turister som kommer til Norge har et sterkt ønske om å ta vare på den norske naturen, mener Norges turistråd.

Av KRISTIAN JAHRE

Turistene som oppsøker Norge er ikke ute etter storbyferie, sol- og strandliv eller rene kulturopplevelser. Turistene trekkes til Norge på grunn av den flotte naturen.

– Det å oppleve ekte og – om ikke ubenyttet – så i hvert fall urørt natur, er hovedmotivasjonen deres, sier Børre Berglund, viseadministrerende direktør i Norges turistråd.

Berglund forklarer at utlendingene som kommer hit uten unntak er mennesker som er på jakt etter naturnære opplevelser.

– De har på forhånd skaffet seg mye kunnskap om områdene de besøker. Turistene som kommer hit er svært interessert i å legge til rette for at naturen skal forbli urørt. De er svært bevisste på å ikke sette spor etter seg, slik at enten de selv eller venner kan komme tilbake til flotte steder. På en måte blir turistene litt naturforvaltere de også.

Eksklusiv gruppe

– Har turistene bedre kjennskap til norsk natur enn nordmenn flest?

– Vel, man kan i hvert fall si at de har en oppmerksomhet og motivasjon for å ta vare på naturen som går langt utover det vi som bor her har, sier Berglund.

– Kan turistene være med på å «slite ut» populære reisemål?

Turister besøker marmorslottet. Til Norge kommer de for å oppleve urørt natur.

– Nei. Turistene som kommer hit tilhører et lite, men eksklusivt segment. De er både velutdannede og ofte også velstående. I og med at de er få i antall, vil de ikke på noen måte overbeskatte naturen.

– Ja til gasskraft

Også Reiselivsbedriftenes landsforening (RBL) vil ha mest mulig urørt natur.

– Ethvert angrep på norsk natur er et angrep på norske reiselivsinteresser – og dermed svært betenkelig, sier informasjonssjef Baard Fiksdal i RBL.

Fiksdal understreker imidlertid at reiselivsbedriftene ikke er imot enhver utbygging.

– Så lenge en utbygging ikke er i strid med turistinteresser, kan vi si ja til det. Vi er for eksempel for gasskraftverk. Hvis gasskraftverk kan bidra til at man ikke bygger ut et flott vassdrag, synes vi det er bra. Dessuten må samfunnet ha kraft. Vi ønsker å stå for en ansvarlig miljøpolitikk og mener man bør se helhetlig på det, forklarer Fiksdal.

For allmennheten

Et viktig prinsipp for RBL er at allmennheten ikke skal lide på grunn av en utbygging.

– Hvis en utbygging fører til at allmennheten blir stengt ute av et område til fordel for en liten eksklusiv gruppe, mener vi det er galt. Boligbygging i Nordmarka er vi for eksempel imot. Vi er skeptisk til enhver privatisering av naturressurser, sier Fiksdal. ■

Etterlyser miljøregnskap

Reiselivsbransjen må kartlegge hvordan de påvirker natur- og miljø, krever Norges Naturvernforbund.

– Vi vet nøyaktig hva norsk industri slipper ut og hvordan de påvirker naturen. Seriøs industri skal kunne tallfeste sin miljøpåvirkning. Men fortsatt dokumenterer ikke reiselivet hvordan de påvirker miljøet. Det er første steg for å forbedre seg, sier informasjonssjef Kåre Olerud i Naturvernforbundet. Han påpeker at reiselivet stimulerer til økt forbruk, blant annet av areal og transport.

– Samtidig har jeg registrert at det er mange seriøse aktører i reiselivsbransjen, som er natur- og miljøengasjert. Jeg tror ikke de går inn for naturødeleggelse og ressursløsning.

Olerud understreker at reiselivet har mange positive effekter, blant annet ved at folk knytter kontakter over landegrensene.

– Naturopplevelse og glede er dessuten vesentlig for at folk skal bry seg om naturen. Derfor vil vi ha folk ut i naturen, men vi blir kanskje nødt til å legge visse begrensninger. I USA får man ikke gå fritt i naturvernområder, men må holde seg til stier som tåler aktiv bruk, sier Olerud. ■

Et herlig hundeliv

Februar i Falkbergets rike:
Gamle Max er tryggheten selv i tet. Timber og Jack jobber som besatt og er motoren i spannet. Det går så det suser. Disse bikkjene kan umulig være klar over hva jeg veier. ►

Av JENS P. TOLDNÆS (tekst og foto)

Bør det være kjedelig og slitsomt? Må vi fryse og spise guffen mat? Blir det i tillegg dyrt? Det er en del spørsmål som melder seg for to personer som skal velge seg ut en såkalt opplevelsesferie med miljø-touch.

Spørsmål fulle av fordommer. Ikke på overflaten selvsagt, man er da politisk korrekt, men sånn røfflig rett under. Vi mente vi hadde hørt noe om opplevelsesferie på gård med obligatorisk vedhogst og skogplanting ...

Fordi vi er glade i den norske vinteren og i tillegg ikke er spesielt glad i snøscootere, falt valget på tur med hundespenn. En gammel drøm om å besøke Røros-martnan ble lagt inn i planen og dermed var det klart at vi måtte finne et firma med firbente i nærheten av Bergstaden.

Det bød ikke på problemer. Ved å søke litt på nettet kom vi fram til Røros Husky Adventures, drevet av Torgeir Øren, en av Europas beste hundekjørere.

På telefon fikk vi framlagt flere turforslag, fra turer på noen timer til flere dagers ekspedisjoner. Vi bestemte oss for en to dagers tur med seterovernatting på Gauldalsvidda. At vår tidligere erfaring med hundekjøring begrenset seg til sparkstøtting med vimsebikkje gjorde ingen ting. Vi måtte bare ta med godt med klær.

Flere hundre bein å stå på

Ormhaugen gård ligger åtte kilometer utenfor sentrum av Røros. Her holder Torgeir med familie til. I tillegg til gårdsdriften driver familien campingplass om sommeren. Samboer Mary jobber i kommunen. Det gjelder å ha mange bein å stå på. Med sau, storfe og 54 hunder har familien Øren noen hundre.

Vi ankom Ormhaugen med noen forestillinger om polarhunder som viste seg å være fullstendig feil. At dette var helville halvulver som ikke hadde den ringeste interesse av noe annet enn trekking, grov kjeft og blodig slakteavfall, for eksempel. Det stemmer dårlig overens med hundene til Torgeir Øren. Hundene, av rasen alaska-husky, logrer så de nesten går av på mid-

Pavlovs hunder siklet når det ringte i en bjelle. Ørens hunder, som Pluto, elsker turister.

ten når vi kommer inn i hundegården. Betingede reflekser. Ørens hunder vet at turister betyr tur.

– De er vant til å bli håndtert av folk, sier Torgeir. Han forklarer oss hvordan vi kobler hvert vårt spenn med seks hunder. Selv skal han kjøre i tet med 16 stk. Det er mye snø i fjellet og den fremste sleden må brøyte. Det er tungt. Dessuten har Torgeir sleden full av hundemat og sikkerhetsutstyr. Gauldalsvidda i februar skal man ha respekt for, og mat, ekstra klær og telt er obligatorisk.

Råsterke hannbikkjer

Utstyrt med snøscooter-dress utenpå fjellanorakkene, pluss snøbriller, stiller vi oss på hver vår slede. Vi blir instruert om snøankerets fortreffelighet samt hvordan bremsene virker. Begge deler svært nødvendige virkemidler for å tøyse seks huskyer som helst vil dra deg dit pepper'n ikke gror før du får sagt snøgg.

Jeg merker en ørliten hjertebank når jeg studere hundene foran meg. De hyler og spinner i snøen, og jeg får en ganske tydelig assosiasjon om formel-1 biler som varmer dekkene før start.

GO! roper Torgeir, og den tunge fraktesleden skyter fart ut av hundegården.

Nærmest uten å heve stemmen styrer Torgeir seksten hunder dit han vil.

GO! roper min samboer, slik hun har lært, og slipper bremsen på sin slede som suser etter lederen.

GO! hadde jeg og tenkt å rope, litt myndig ut i vinterluften, men de seks råsterke hannbikkjene jeg er blitt tildelt drar i vei med bremsen på. Her er det bare å holde seg fast. Timber og Jack er brødre, og er motoren i spannet. Gamle Max er den selvskrevne leder.

I virkeligheten går det ikke så fort. 15 kilometer i timen er et omtrentlig gjennomsnitt. Men da teller motbakkene med. På flatmark og i utforbakker får man fartsfølelse.

Det er imidlertid flest motbakker til å begynne med. Vi passerer Kongens Grube på vei opp på fjellet. Her, på den Gamle Malmvei vandret An Magrit og Hovinstuten. Nå peser Timber og Jack på for å ta igjen gjengen foran.

Bratt og slitsomt for hundene, men en fin måte å bli kjent med det hele på for en fersk hundekjør.

Etter hvert som vi kommer innover i fjellet føler vi at vi begynner å få tak på kjøringen. Og akkurat det er en viktig del av Torgeirs filosofi.

– De fleste har ikke kjørt hundespenn før. Det er imidlertid ikke vanskelig å komme opp på et visst nivå. Jeg mener det er viktig gi folk følelsen av å lykkes, sier han.

Når han ser at vi har tak på det øker vanskelighetsgraden i terrenget. Utfor-kjøringene blir

skrekkblandet fryd.

Spannet i hvilemodus

Torgeir Øren har drevet virksomheten i ti år. Til å begynne med var det lite å tjene. Det lille firmaet famlet seg fram i markedsføringsjungelen før de landet på en kombinasjon av internett og deltagelse på messer og lignende tilstelninger. Nå har Øren omtrent så mange kunder som han kan betjene.

– Når det gjelder markedsføring har det vist seg at en kombinasjon av det gamle og nye er det som fungerer best for oss, sier han.

Hvert år frakter han og hundene 3–400 mennesker inn i fjellet. Turene varer fra et par timer til flere dager. Deltagerne spenner fra barnehager til turfolk, firmaer, pensjonister og brudepar.

Du kan være med som passasjer, eller du kan kjøre selv. Foring og stell av hundene om kvelden hører med for den som vil. Det setter Øren pris på.

– Folk er forskjellige. Tyskere og sveitsere vil gjerne være med på alt. Helst vil de sove ute med hundene i snøen. Nordmenn har litt mer varierte ønsker.

Øren ler når han tenker på gruppen med datakonsulenter som bare parkerte hundespennet i hvilemodus utenfor hytta og forsvant inn for kvelden.

– Det var fascinerende å se noen av landets skarpeste hjerner innen ny teknologi i nye og uvante omgivelser, sier han.

Vi når setra litt før mørkets frambrudd. Nå skal det bli godt med mat. Men først og fremst for hundene. Det er de som har gjort jobben. Vi har jo bare stått bakpå. Det er imidlertid en illusjon. Når samtlige 28 hunder er foret og fortøyd, som vi sier vi som er fra kysten, merker vi at vi er slitne. Etter finnbiff og potetstappe er det pussig hvor fristende soveposen virker.

Dagen etter starter med blytungt og grått vintervær. Vi fører hunder og får oss en bedre frokost før vi setter i gang. Nå kjører vi i utkanten av Norges nye nasjonalpark, Forellhogna. Også denne dagen tilbakelegger vi om lag femti kilometer. Vi stopper og «snakker» som er hundekjørersk for å gi hver hund en ball med fett. Ren energi som går ned i to glefs. Selv skylaget forsvinner og vidda ligger badet i sol. Jeg tar meg i å håpe at Torgeir ikke finner veien hjem.

Tilbake på Ormhaugen gård slipper vi hundene løs i hundegården. De 24 som ikke fikk være med på turen hilser os med ville hyl. Vi løser samtlige hunder fra sledene og blir vitne til noe utrolig. Torgeir hever nærmest ikke stemmen når han roper «Beivas». Og vips kommer en svart og hvit hund bort og lar seg feste i lenken til hundehuset. Deretter skjer det samme med Pluto, Scotty, Krutt, Timber, Jack, Vinta osv. Torgeir har aldri slått, eller engang snakket høyt til en hund. ■

Folk skal få en fin naturopplevelse. I tillegg ønsker vi å gi dem følelsen av å mestre noe, sier Torgeir Øren i Røros Husky Adventures.

«Snækking» er å gi en sliten hund en fettbolle. Effekten er formidabel.

Må dagsetapper på tre til seks mil har man god tid til å nyte naturen underveis.

Turister trækker til

Sykelhoteller og flere spennende ruter gjør at en halv million nordmenn vurderer utslippsfri ferie på to hjul.

AV AUDUN GARBERG

500 000 nordmenn svarer at de kan tenke seg å dra på sykkelferie med minst en overnatting. Det er en kraftig økning fra få år tilbake. Men hvor mange som virkelig drar vet ingen.

– Vi har problemer med å telle antall syklist, forteller leder for prosjektet *Sykkelturisme i Norge*, Hilde Nancy Skaug. Prosjektet ble startet av Statens nærings- og

distriktsutviklingsfond og skal videreføres som en stiftelse.

Vil ha informasjon

En årsak til den økende interessen er satsing på helhetlige sykkelruter, skiltet av Vegvesenet.

– Fra utlandet vet vi at sykkelturister er mer enn normalt opptatt av informasjon, som kart, overnatting og spisesteder. Derfor har vi laget sykkelguider for flere av strekningene, sier Skaug.

Rallarvei og Telemarkskanal

En av de populære sykkelrutene går langs Telemarkskanalen, der kan man ta båt opp og sykle tilbake.

– Telemarkskanalen hadde de en tredobling av antall reisende med sykkel i år 2000. Hittil i år ligger de 25 prosent over samme periode i fjor. Det er et kjempe-rush og problemer med å finne overnattingsplass til alle, forteller Skaug.

Den definitive eneren blant sykkelruter er imidlertid Rallarveien, fra Haugastøl eller Finse til Flåm eller Voss. Den får besøk av 20 000 syklistar årlig, forteller fagkonsulent Sissel Jenseth i Syklistenes Landsforening.

– Den er blitt et «must», som alle litt sporty mennesker «skal ha gjort» – omtrent slik man skal ha sett slottet. Naturopplevelsene er flotte, og turen går på historisk grunn. Dessuten er ruten bilfri, og har få

oppoverbakker. Derimot er veien man sykler på skrekkelig dårlig, sier Jenseth.

Rallarveien er også en kort tur, man rekke å trå den i løpet av en helg, noe Jenseth mener øker interessen.

3 til 6 mil om dagen

Flertallet av sykkelturistene er mellom 30 og 55 år, viser en undersøkelse prosjektet *Sykkelturisme i Norge* har gjennomført. Tre til fire personer sykler sammen i tre til fire dager. Flertallet bor på hotell eller pensjonat.

– En vanlig person sykler mellom 3 og 6 mil hver dag, sier Jenseth og legger til at det gjelder de som ikke er i spesielt god form og sykler fordi de vil ha en opplevelse, ikke fordi de skal bevise hva de kan. ■

• Mer informasjon: Syklistenes landsforening: www.slf.no
• Stiftelsen sykkelferie i Norge: www.bike-norway.com

Sørlandssommer på sykkel

Vi startet med rifla pommers frites på Rutebilstasjonen i Arendal. Tre dager og ti mil senere parkerte vi syklene utenfor en leilighet i Kragerø.

AV AUDUN GARBERG
(tekst og foto)

Planen var å kombinere Sørlandet med en noenlunde sunn og billig ferie. Dermed valgte vi sykkel, selv om ingen av oss fire hadde vært på sykkelferie tidligere.

Gråvær og flaks

Bagasjebrett og sidevesker pakket vi med soveposer, telt, liggeunderlag, stormkjøkken og noe annet turutstyr vi fant på loftet.

På bussen sørover fra Oslo kunne vi betrakte de grå skyene og regnværet utenfor. Vi hadde allerede tatt ut en god slump flaks ved avreisen. Nor-way Bussekspress garanterer bare plass for de to første syklene, men vi fikk presset på nummer tre og fire. Sjåføren ristet oppgitt på hodet og bukserte dem inn i bagasjerommet.

Fire timer senere rullet vi inn på Rutebilstasjonen i Arendal, og sannelig gløttet sola frem i det vi stappet i oss første por-sjon med obligatorisk pommers frites.

Vi sikret oss et sykkelkart på turistkontoret, dessuten er sykkelvei r skiltet fra sentrum. Hyggelige små veier, avbrutt av korte strekk på riksveien. En og annen sommerturist med bilmotor på størrelse med egoet suser forbi i svingene, men stort sett kjører bilene i avslappet ferietempo.

Nyter naturen

Å finne en usjenert teltplass når man ikke er lokalkjent, viste seg å være den første utfordringen. Med god hjelp fra sykkelkart og turistkontor havnet vi første natt på et gammelt festningsanlegg en mil sør for Tvedestrand. Riktignok ikke helt usjenert; vi hilste på et par dusin turgåere utover ettermiddagen og kvelden. Men hvem kan klage når man våkner opp i solskinn med utsikt over havet?

Strekningen Arendal-Kragerø passer perfekt fire utrente feriensyklister. Småsteder og småbyer ligger på rekke og rad. Flerfoldige forfriskninger lokker fra kios-

Fra Arendal til Kragerø kan du sykle på små hyggelige veier, bare avbrutt av korte strekk på riksveien.

ker og kaféer. Tempoet gir oss rikelig anledning til å nyte naturen underveis: Små og store heier, litt skog, vann, skjærgård og sjø. Nårsvetten renner og kroppen begynner å fuske, tar det sjelden lang tid før en badeplass åpenbarer seg ved sjø eller vann.

Tålmodigheten tar slutt

Lokker gjør også muligheten for en avstikker til øysamfunnet Lyngør, Europas best bevarte tettsted. Vi parkerer sykler og oppakning på kaia og blir loset over i taxi-båt. Små og trange smug leder oss mellom den fantastiske, gamle trehusbebyggelsen.

Men med mindre du kjenner noen med stor hage, er mulighetene for å sette opp telt ute på øyene minimale. Dermed ender vi på camping. Først på Risøya, deretter ved Risør. Vi har fortsatt flaks: Regnværet kommer om natta og drar med morgengryet, men tredje natt måtte teltet gi tapt. Da vi våknet med regnvann mellom tærne var tålmodigheten slutt.

For 700 kroner ble fire slitne syklistere innlosjert i Kragerø sentrum. En smakløs leilighet over to plan, men det viktigste var på plass: dusj, seng og tak over hodet. Vi hadde tråkket om lag tre mil om dagen, var strålende fornøyd med oss selv og syntes vi fortjente såpass. Vi hadde taklet været, lagt ambisjonsnivået passe lavt og fått tid til å nyte både natur og byliv.

Turens største utfordring var å frakte syklene fra Kragerø tilbake til Oslo. Toget er nedlagt og på bussen kan man ikke bestille plass til sykkel. Dessuten kom bussen sørfra og var allerede full av passasjerer og bagasje. Men etter å ha ventet i regnet på buss nummer to, kom vi oss hjem. ■

Masseturismen før til en enorm belastning på naturen på de mest populære turiststedene.

tips

FOR SYDENTURISTEN

Hver tredje turist i verden legger turen til Middelhavsområdet, viser tall fra World Tourism Organisation. Samlet utgjør turistene et hardt press på regionens natur og ressurser. Her er noen tips om hvordan du kan redusere dette presset – tips som også kan komme godt med hvis du besøker andre populære turistmål. Tipsene er utdrag fra WWFs turistvettregler for området rundt Middelhavet.

- Pengene du bruker er med på å bestemme i hvilken retning turismen utvikler seg. Bruk dem til å støtte turoperatører og leverandører med en anerkjent miljøprofil.
- Velg sport og andre aktiviteter som er tilpasset og forenlig med stedets natur, landskap og bevaring av miljøet.
- Begrens bruken av energi, inkludert air condition og varmtvann.
- Hvis mulig: Kjøp lokale produkter og velg turoperatører som er lokalt eid og syselssetter folk i lokalmiljøet. Ved å kjøpe lokale produkter bidrar du til den lokale økonomien og reduserer transporten.
- Respekter regler og reguleringer, vær oppmerksom og ansvarlig. Fyr for eksempel ikke opp bål der det er forbudt.
- Reduser vannforbruket ved å dusje i stedet for å bade. Reduser også lengden på dusjen, så sparer du energi.
- Resirkuler aviser og blader. Reduser antall brosjyrer og kart du bruker og returner det du ikke trenger.
- Hold deg til stiene når du er på tur. Fjern ikke planter og mat ikke dyr. Korallrev blir lett skadet, og det er viktig at båter ikke ankrer opp på dem. Vær også spesielt oppmerksom ved navigasjon i farvann med rev. Ikke kjøp skjell eller andre suvenirer som kan oppfordre til plyndring av rev. Hold deg også unna produkter laget av truede arter.
- Ta ikke med koraller, skjell og andre marine suvenirer fra sjø eller strand. Det kan skade økosystemene.
- Gi tilbakemelding hvis en turoperatør eller andre er flinke til å ta vare på miljøet og informere andre om hva de kan gjøre. Gi ros og ris til de som fortjener det.
- Lær om kultur og skikker i området før du drar. Lytt til guidens råd.
- Skaff nødvendige tillatelser før du besøker naturreservater og andre beskyttede områder.

For de eventyrlystne holder ikke lenger Europa. Flyhopping er i ferd med å ta over for Interrail.

AV KRISTIAN JAHRE

– Aldri, aldri mer Interrail, het det i Lars Kilevold og Torstein Bieler ungdomsmusikal Papagaya-expressen fra 1988. Lite ante herrerne Kilevold og Bieler om hvor rett de skulle få.

Fram til 1992 lå salget av Interrail-billetter i Norge stabilt på om lag 15 000 hvert år. I 1993 stupte imidlertid salget og endte på 6653 billetter. Det var aldri klart å ta seg opp igjen. Tvert imot har det gått sakte, men sikkert nedover. I 2000 ble det solgt 5086 Interrail-billetter til ungdom under 26 år. NSB forklarer nedgangen først og fremst med kraftig prisøkning, men årsaken er sammensatt.

– Billettene gikk opp med mer enn 20 prosent. Samtidig var det dårlig økonomi blant ungdom og liten tilgang på jobber ved siden av studier. Dessuten gikk det rykter om at Interrail-tilbudet var lagt ned. Mange var også redde for å reise i Europa på grunn av krigen i Jugoslavia, sier Wenche Berger, produktansvarlig for Interrail i NSB.

Fortere med fly

En annen forklaring kan være at flyselskapene etter hvert har utviklet et tilbud som ligner svært på Interrail, såkalt flyhopping. Billettene kalles flypass og i Norge er det Killroy Travels som selger passene.

– Vi har ikke eksakte tall på hvor mange flypass vi selger, men tilbudet er veldig populært, sier markedssjef Heidi Jondalen i Killroy Travels.

Flypass er en rundreisebillett for fly. Du bestemmer på forhånd hvor du vil reise, men bestemmer når du vil reise fra sted til sted underveis.

– Kaprer tilbudet kunder som tidligere ville valgt Interrail?

– Ja, folk har blitt rasere i tankegangen, informasjon flyter raskere og folk ønsker også å forflytte seg raskt. Og det går jo forttere med fly. Har man kort tid til ferie eller skal langt, får man mer tid på reisemålet ved å fly framfor for eksempel tog, sier Jondalen.

Hun tror likevel det er plass til både Interrail og flyhopping i reisemarkedet.

Aldri, aldri mer Interrail?

Foto: Trygve Bæstad/Samfoto

Dyrere med tog

Wenche Berger i NSB er enig i at billigere flybilletter er en viktig del av forklaringen på hvor det ble av alle interrailerne. Dessuten peker hun på at det er blitt økonomisk mulig å reise lenger. Fjerne reisemål har blitt mer tilgjengelig for alle.

– Det som tidligere var nærmest uoppnåelig, er nå mulig. Dessuten vil folk ha varierte ferieformer. Før var det mange som reiste på Interrail år etter år, mens det i dag er nesten utenkelig å reise på den samme ferien som i fjor, sier Berger.

I tillegg har togreiser blitt relativt sett dyrere.

– Dette har sammenheng med at standarden på togene har gått opp, og dermed også prisen, forklarer Berger.

Et annet moment som er med på å forklare nedgangen, er at mange som tidligere løste Interrail-billett slett ikke hadde tenkt seg på togloffing.

– Billettene var sterkt underpriset. Skulle man for eksempel til Paris, kunne det lønne seg å kjøpe Interrail-billett framfor tur-retur Paris. Slik er det ikke lenger, sier Wenche Berger.

Mens Interrail tidligere var et rent ungdomstilbud, er det nå også mulig å løse en litt dyrere, men tilsvarende, billett for voksne. Hvert år løser mellom 2500 og 3000 over 26 år Interrail-billett.

En trøtt togreisende på stasjonen i Enna på Sicilia. Dagens unge loffere foretrekker raskere transportmidler enn toget.

PS! Hittil i år har salget av Interrail-billetter økt med 12 prosent.

– Vi ser optimistisk på Interrail-salget i 2001, sier Wenche Berger. ■

■ Interrail-billetten ble lansert i anledning Den Internasjonale Jernbanes unions 50 års-jubileum i 1972. Det var ment som et engangstilbud, men ble en enorm suksess – og har blitt gjentatt hvert år siden.

■ I dag finnes flere varianter av Interrail-billetter, blant annet er Europa delt inn i åtte forskjellige soner, hvor du kan kjøpe billett for en eller flere soner, og for 22 dager eller en måned. Det selges også Interrail for voksne.

■ Sverige og Norge er de landene det selges flest billetter i forhold til antall ungdommer.

MORA TIL FREDERIC HEDRET

■ Alexandra Hauge, leder av Sandefjord Naturvern er tildelt Felles Framtid-prisen av Prosjekt Felles Framtid (PROFF).

– Mens Sandefjord er stolte av sønnen Frederic som får masse skryt fordi han har «gjort som mora hans sier», må Alexandra stadig kjempe mot strømmen her lokalt. Men Alexandra er en person som gjør mye for barna og barnebarna våre, sa PROFF-leder Tor Oskar Jørgensen til Sandefjords Blad da prisen ble overrakt.

Prisen består av et diplom og 25 000 kroner.

ENDELIG GJELDFRI

■ På Landsmøtet i Mandal kunne leder Erik Solheim begeistret, og til heftig trampeklapp, kunngjøre at Naturvernforbundet nå er gjeldsfritt.

Det er også klart at Naturvernforbundets

På Naturvernforbundets landsmøte fikk organisasjonen over 600 000 kroner fra Naturvernforbundets Venner. Venneforeningens leder, Kjell Baalsrud, ble utnevnt til æresmedlem i forbundet.

Venner, som har hjulpet Naturvernforbundet gjennom den økonomiske krisa, har overdratt sin restbeholdning på over 600 000 kroner til Naturvernforbundet. Pengene skal settes på et eget vernefond. Naturvernforbundets Venner

er nå oppløst, og vennenes leder for Kjell Baalsrud ble utnevnt til æresmedlem på Landsmøtet.

LOKALLAGENE TO STEMME UNNA MØTERETT

■ Naturvernforbundets landsmøte i Mandal vil ikke gi lokallagene direkte møterett på senere landsmøter. Forslaget om å gi lokallagene direkte møterett manglet imidlertid kun to stemmer fra å bli vedtatt i Mandal.

Diskusjonen om møterett for lokallagene har vært en gjenganger under de siste landsmøtene i Naturvernforbundet. Tilhengerne mener dette vil gi lagene større følelse av tilhørighet i organisasjonen, og dermed stimulere til økt aktivitet. Motstanderne på sin side frykter at dette vil bety flere deltagere på landsmøtene, og dermed en mer tungrodd organisasjon.

Derimot bestemte landsmøtet å opprette en ny medlemskategori. Studenter som kan fremlegge gyldig studentbevis, kan heretter betale redusert kontingent i forbundet.

Landsmøtet klarte også å samle seg om en ny fordelingsnøkkel for medlemskontingenten. Den nye fordelingen medfører at fylkeslagene vil få noe mer penger fra sentralledet pr. medlem i områder med lokallag.

Sentralledet blir den økonomiske taperen i dette.

Landsmøtet i Mandal var bekymret for medlemsutviklingen i Naturvernforbundet.

Vil ha 20 nye lag på to år

På Naturvernforbundets landsmøte i Mandal ble det vedtatt at organisasjonen skal ha 20 nye lag innen neste landsmøte – altså juni 2003.

AV KRISTIAN JAHRE

Naturvernforbundets ambisiøse målsetting betyr at det må stiftes 0,83 lag i måneden. Da Natur & miljø gikk i trykken to måneder etter landsmøtet, var det ennå ikke rapportert om nye lag. Med andre ord ligger forbundet 1,67 lokallag etter skjema.

– Men jeg vet at flere fylkeslag har ting på gang, sier organisasjonssjef Jan Vevatne.

Vevatne forteller at en egen komité allerede er i gang med å lage en strategi på hvordan det nye arbeidsprogrammet skal gjennomføres.

– Her vil vi sette oss ulike delmål og fastsette kampanjer for å skaffe de nye lokallagene. Det som nå er viktig er at satsing på organisasjonen blir til faktisk arbeid og ikke bare retorikk, sier Vevatne.

For ordens skyld: Det er heller ikke meldt om nedlagte lokallag etter Mandal ... ■

START DITT EGET LOKALLAG

Finnes det ikke lokallag av Naturvernforbundet der du bor? I så fall, er det jammen på tide. Slik lager du et lokallag:

1. Skaff liste over medlemmer i kommunen. Dette får du hos organisasjonsavdelingen i Naturvernforbundet, tlf: 22 40 24 00.
2. Se om du finner noen du kjenner eller tror kan være interessert i å bli med å starte et lag og kontakt dem. Det er nyttig å ha noen å samarbeide med fra begynnelsen, men ikke absolutt nødvendig.
3. Send et kort brev til medlemmene. Fortell at det arbeides med å starte lokallag, at du håper de vil være med og at de vil kontakte deg. Standardbrev kan skaffes fra sekretariatet.
4. Etter ca. 1 uke: Ring medlemmene, alle eller så mange som mulig, og inviter til stiftelsesmøte.
5. Skriv til eller besøk lokalavisen(e). Få forhåndstale av planene om å starte

lokallag. Prøv å få med oppfordring til både medlemmer og ikke-medlemmer om å ta kontakt. Før du besøker avisen er det lurt å tenke gjennom hvilke lokale saker det nye laget vil jobbe med.

6. Arranger stiftelsesmøte. Naturvernforbundets organisasjonsavdeling bistår deg gjerne hvis du trenger hjelp med å utforme vedtekter og andre formaliteter.

Forbundets første lokallag 30 år

I 30 år har naturvernere fra Harestua og Lunner slåss for å bevare Nordmarka og Romeriksåsen.

AV KRISTIAN JAHRE

Naturvernforbundet i Lunner fyller år i år. 30 år for å være eksakt.

– Laget har vært av stor betydning for folks adgang til friluftsliv i Lunner. Press mot Nordmarka og Romeriksåsen har preget de viktigste sakene våre, sier lokallagsleder Oddvar Olsen.

Olsen sier det fortsatt er stort utbyggingspress mot naturen i Lunner.

– Mest aktuelt er planer om storstilt

hytteutbygging rundt Mylla. Også nord i Romeriksåsen er det stort press for hyttebygging. Vi kjemper også mot veimyndighetene i forbindelse med ny hovedveg mellom Lunner og Nannestad. Vegen vil rasere Romeriksåsen, mener Olsen.

Fårikål og vervestand

Jubileet ble feiret 8. september med festmiddag bestående av fårikål, øl, akevitt og dans. På gjestelista sto både gamle og nye medlemmer, sympatisører, Lars Klevstrand og Erik Solheim.

Samme dag hadde også laget stand på de to sentra i kommunen, Harestua og Lunner, hvor de informerte om lokallaget og Naturvernforbundet.

Årsaken til at Olsen valgte å gå såpass

bredt ut – i stedet for å ha et lite internt arrangement – er at han håper å få tilbake noen av de gamle traverne i lokallaget.

– Utover høsten håper jeg å få mer fart på laget og mer utadrettet virksomhet.

Eldste lag

Selv om Naturvernforbundet i Lunner så dagens lys hele 20 år etter Sør-Varanger Naturvern, regnes Lunner som Naturvernforbundets første lokallag.

– Sør-Varanger Naturvern var tilsluttet Naturvernforbundet som en slags satellitt i mange år før de fikk formell status som lokallag, forklarer informasjonssjef Kåre Olerud. Olerud var selv med å starte lokallaget på Lunner i 1971.

Naturvernforbundet i Sør-Varanger feiret 50-års jubileet med å dra på tur.

50-år med naturvern i grenseland

22. juni feiret Naturvernforbundet i Sør-Varanger, tidligere Sør-Varanger Naturvern, 50-års jubileum. Jubileet ble markert med turer i Sør-Varanger og til Russland, tegnekonkurranse for barn og fotokonkurranse.

– Da Stortinget i 1951 sa nei til vern av urskogen i Pasvik, ga det støtet til opp-

rettelsen av foreningen Sør-Varanger Naturvern. I dag er Nikkelrens, atomdeponiet i Andreevabukta og deponering av atomavfall aktuelle saker, men utvidelse av Øvre Pasvik Nasjonalpark og fredning av de siste rester av uberørt natur er like aktuelle saker nå som for femti år siden, sier Gunnar Reinholdtsen

på vegne av jubilaranten.

I februar i år var dessuten lokallaget med å stifte Naturvern i Sør-Varanger. Stiftelsen har til formål å fremme tiltak for å beskytte naturen og bevare mangfoldet i naturen i Sør-Varanger.

Felles front mot golf

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har opprettet et eget nettverk som skal jobbe mot etablering av golfbaner.

AV KRISTIAN JAHRE

– Golfporten er i fremgang, og vi mener utviklingen er ute av kontroll, sier Line Andersen, leder for NOA.

Andersen forteller at nesten alle lokal-lagene i Oslo og Akershus for øyeblikket jobber med en eller flere golfsaker.

– Det jobbes enkeltvis mot hver sak, noe som betyr at det sitter masse folk spredt ute i organisasjonen med viktig kompetanse. Nå skal vi samle troppene for å bli sterkere og få gjennomslag for en mer bevisst og helhetlig politikk. Golfporten, som vi jobber mot, er veldig gode på strategi og kommunikasjon seg i mellom. Det skal vi også bli, sier hun.

Skrekkeksempel

Andersen trekker fram utbyggingen av Haga golfbane i Bærum som et skrekkeksempel på hvor ødeleggende golfporten kan være.

– Markagrensa er brutt, vernede natur-områder er blitt ruinert, gammelt kulturlandskap er gått tapt og jordvernet ble nok engang satt til side, sier Andersen.

Hun hevder at utbygger ikke har holdt seg til reguleringsplanen. Dessuten mener hun lokalpolitikere og kommuneadministrasjon har sett gjennom fingrene på at egne retningslinjer systema-

Haga golfbane i Bærum: Markagrensa er brutt, gammelt kulturlandskap er gått tapt og jordvernet ble satt til side, mener Naturvernforbundet i Oslo og Akershus.

tisk er brutt. Utbyggingen av Haga golfbane er til etterforskning hos Økokrim.

Endeløse eksklusive plener

I dag er det fem gigantgolfbaner i Østlandsområdet med opp til 27 hull, 20 baner med 18 hull og 75 mindre baner.

– Et raskt overslag tilsier at golfporten allerede har lagt beslag på 60 kva-

dratkilometer verdifull natur, frilufts-områder, kulturlandskap og matjord. Områdene forvandles til endeløse plener til eksklusiv bruk for et lite antall mennesker, sier Andersen.

Dersom alle eksisterende planer for golfanlegg gjennomføres, vil ytterligere 100 kvadratkilometer bli beslaglagt. ■

Foto: Signe Røed

Thoring slåss mot vindmøller

– Et dødfødt prosjekt, sier Erik Thoring i Naturvernforbundet i Rogaland om vindkraftplanene på Høg-Jæren.

AV KRISTIAN JAHRE

Norsk Vind Energi planlegger å bygge vindmøllepark på Høg-Jæren i Rogaland. Får de det som de vil, skal det bygges mellom 25 og 32 vindmøller med en høyde på 90 meter. Naturvernforbundet i Rogaland raser mot planene.

– Flere konflikter

– Hadde Norsk Vind Energi umaket seg med å lese egnethetsanalysen for vindkraft fra Rogaland fylkeskommune, hadde de aldri foreslått vindmølleparken lagt til Høg-Jæren. Som det framgår av analysen, er det flere konflikter i området, sier Erik Thoring, daglig leder for Naturvernforbundet i Rogaland.

Blant annet peker han på nærheten til landskapsvernområdet Synesvarden samt at Hellandsmyr kommer inn under

vindmølleparken. Ifølge Thoring er dette en spesiell type Jær-myr det er lite igjen av. Han forteller dessuten at en utbygging vil skade den utryddingstruede sørlige myrsnipa, samt at parken blir liggende innenfor deler av nedbørsområdet for den fredede Håelva.

Erik Thoring: For vindmøller men ikke på Høg-Jæren.

Er for vindmøller Thoring understreker at Naturvernforbundet i Rogaland er for vindmøller, men mener de må underlegges de

samme krav og restriksjoner som andre inngrep i naturen.

– Rogaland kommer til å få mange gode vindkraftprosjekt, men Høg-Jæren blir ikke ett av dem. Kommer noen opp med fornuftige vindkraftprosjekter, vil vi selvsagt støtte disse, sier han. ■

Mer positive til vindkraft

Vindmøller førte til frisk debatt under Landsmøtet i Mandal i begynnelsen av juni.

Hvor strenge krav skal miljøbevegelsen stille til bygging av vindmølleparker? Natur og Ungdom (NU) mener Naturvernforbundet har satt seg på feil side i debatten ved å stille så strenge krav at

ikke en eneste vindmølle vil bli bygd. Under Landsmøtet i Mandal fremmet NU derfor forslag til en uttalelse som fikk mange til å se rødt, først og fremst fordi den støttet bygging av møller på Smøla – en utbygging som Naturvernforbundet kjemper mot.

Verken dette eller et forslag fra nestleder Helene Bank om å erstatte uttalelsen med et faktaark ble vedtatt.

Derimot fikk Ottar Michelsen fra Sør-Trøndelag og sentralstyret oppslutning om å endre uttalelsen fra å være positiv til Smøla, til å være positiv til vindmøller på Hitra, Kvaløya og Havøygavlen.

– Utbyggingene vil gi oss viktig kunnskap om vindmøllenes virkninger på landskap og økologi, særlig fugleliv, heter det i uttalelsen, som betyr en oppmykning i forhold til Naturvernforbundets tidligere politikk.

Forbundet krever dessuten at det snarest mulig utarbeides en samlet nasjonal plan for utbygging av vindkraftanlegg. ■

NORGES NATURVERNFORBUND

Boks 342 Sentrum
0101 Oslo, Norge
Besøksadr.: Skippergata 33, Oslo
Tlf: 22 40 24 00
Faks: 22 40 24 10
E-post: naturvern@naturvern.no
Internett: http://www.naturvern.no
Medlemskontingent:
Hovedmedlem: (inkl. Natur & miljø) kr 290,-
Pensjonister og studenter: kr 150,-
Husstandsmedlemmer: kr 60,-
Livsvarig medlemskap (inkl. Natur & miljø): kr 5800,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende søker til.

Naturvernforbundets fylkeslag:

■ **ØSTFOLD:** Postadr.: Boks 487, 1601 Fredrikstad. Besøksadr.: Torbjørnsens gt. 8, Fredrikstad. Tlf: 69 31 49 80. Faks: 69 31 85 27. E-post: nio@naturvern-ostfold.no. Fylkessekret.: Svein Gulberg Iversen. Leder: Henning Aall. Tlf: 69 32 22 37.
■ **OSLO OG AKERSHUS:** Post- og besøksadr.: Maridalsvn. 120, 0461 Oslo. Tlf: 22 38 35 20. Faks: 22 71 63 48. E-post: noa@noa.no Web: http://www.noa.no Leder: Line Andersen. Tlf: 92 68 62 52. Daglig leder: Gjermund Andersen, E-post: gjermund@noa.no. Fylkessekretær: Oddveig Thoresen, epost oddveig@noa.no.
■ **HEDMARK:** Leder: Arne Tronstad, Roskattila 7, 2480 Koppang. Tlf: 62 46 06 85 (a). E-post: a.tronstad@online.no.
■ **OPPLAND:** Leder: John Steine, 2676 Heidal, Tlf: 61 23 57 12 (p). 91 78 13 08 (m).
■ **BUSKERUD:** Postadr.: 3322 Darbu. Tlf: 32 75 05 04. Faks: 32 75 84 91. E-post: pedrokliv@online.no. Fylkessekret.: Per Øystein Klunderud. Leder: Stein Andersen, Stevning 2, 3320 Vestfossen. Tlf: 32 75 95 (p), 22 48 26 01.
■ **VESTFOLD:** Postadr.: Håkon Gamlingsgt. 6, 3111 Tønsberg. Tlf/faks: 33 31 56 70. E-post: vestfold@naturvern.no. Kontaktperson: Nils Jui Andersen, varamedlem Heggryn. 3, 3118 TØNSBERG. Tlf: 33 32 59 01.
■ **TELEMARK:** Post- og besøksadr.: Vette Mulesv. 16, 3944 Porsgrunn. Tlf: 35 55 79 54. E-post: naturvernforbundet.telemark@c2i.net. Fylkessekretær: Kirsti Arvesen, Tlf: 97 53 76 24. Leder: Heine Århus, 3810 Gvarv. Tlf: 35 95 63 03 (p), 90 52 78 84 (m).
■ **AUST-AGDER:** Postadr.: 4934 Nesgrenda. Besøksadr.: Klevgt. 1, Arendal. Tlf/faks: 37 02 79 44. Leder: Nils Åge Vikingsdal, Landbo, 4849 Arendal. Tlf: 37 03 32 14. E-post: nilsav@online.no.
■ **VEST-AGDER:** Postadr.: Boks 718, 4666 Kristiansand. Leder: Torbjørn Fredriksen, Granjevn. 33, 4514 Mandal. Tlf: 38 26 13 49 (p).
■ **ROGALAND:** Besøksadr.: Løkkevn. 45, 4008 Stavanger. Tlf: 51 52 88 11. Faks: 51 52 88 15. E-post: nnv.rogaland@online.no. Daglig leder: Erik Thoring. Postadr.: Boks 441, 4001 Stavanger. Leder: Arne Næshelmer. Tlf: 51 97 55 51 (a), 51 55 21 98 (p).
■ **HORDALAND:** Postadr.: Boks 1201 Sentrum, 5811 Bergen. Besøksadr.: Jacobsfjorden, Bryggen, Bergen. Tlf: 55 31 38 51. Faks: 55 31 53 92. E-post: natur-ho@online.no. Leder: Arild Hermstad, Behmergt. 15, 5057 Bergen. Tlf: 98 03 67 62.
■ **SOGN OG FJORDANE:** Postadr.: Boks 470, 6853 Sogndal. Fylkessekretær: Kristen Breisnes. Tlf: 90 07 17 11. E-post: kristen.breisnes@vestforsk.no. Leder: Astrid Kalstveit, Llavegen 39 B, 6800 Førde. Tlf: 57 72 53 75 (p), 57 72 31 30 (a). E-post: ast.kals@online.no.
■ **MØRE OG ROMSDAL:** Postadr.: Boks 153, 6401 Molde. Besøksadr.: Storgata 50, 4 etg. Kontaktperson: Kirsti Moe Oterhals, Jarmannveien 8, 6480 Aukra. Tlf: 71 17 42 48 (p), 71 26 64 00 (a). E-post: kirsti.moe@c2i.net.
■ **SØR-TRØNDELAG:** Postadr.: Boks 706, 7407 Trondheim. Besøksadr.: Munkegt. 27, Trondheim. Tlf: 73 51 52 24. Faks: 73 51 27 27. E-post: naturvern@st.tella.no. Leder: Ottar Michelsen, Havstadvn. 17A, 7021 Trondheim. Tlf: 91 55 59 83 (p), 72 56 81 03 (p). E-post: ottar.michelsen@iot.ntnu.no.
■ **NORD-TRØNDELAG:** Postadr.: Boks 132, 7702 Steinkjer. Besøksadr.: Kongensgt. 18, Steinkjer. Tlf: 74 16 99 56. E-post: levanger@apotek.no. Leder: Per Flatberg, Overgata 11, 7670 Inderøy. Tlf: 74 15 38 01.
■ **NORDLAND:** Leder: Gaute Dahl, Nygata 50, 8618 Andfiskå. Tlf: 75 14 03 04 (p), 75 13 53 73 (a). E-post: gautedahl@frisurf.no.
■ **TROMS:** Postadr.: Boks 924, 9151 Tromsø. Besøksadr.: Skippergt. 11B, Tromsø. Tlf: 77 68 99 60. Faks: 77 61 10 69. E-post: troms@naturvern.no. Kontaktperson: Stig Ulvang, Lars Hagerupsvei 38, 9012 Tromsø. Tlf: 77 61 01 29 (p), 77 62 02 56 (a).
■ **FINNMARK:** Postadresse: Boks 1176, 9504 Alta. Leder: Dag T. Elgvin, Furulåsen 8, 9512 Alta. Tlf: 78 43 20 11 (p). E-post: dag.elgvin@c2i.net.
■ **BARENTSHAVKONTORET:** Postadr.: Boks 10, 8082 Leines. Kontaktperson: Gunnar Alburn. Tlf: 75 77 84 10. Faks: 75 77 84 74. E-post: alburn@online.no.
■ **NATUR OG UNGDOM:** Kontor- og postadr.: Torvggt. 34, 0183 Oslo. E-post: info@nu.no. Leder: Elin Lærum Boasson. Tlf: 23 32 74 00. Faks: 23 32 74 10.

Ta kontakt med Trine Hess Elgersma hvis listen inneholder feil: 22 40 24 20, trine.h.elgersma@naturvern.no

Uten tittel

Hun har vært bistandsminister og kaptein på Kjelsås' første damelag i fotball. Blant annet. Nå sier hun farvel til Stortinget.

AV JENS P. TOLDNÆS
og AUDUN GARBERG (foto)

Jobben som miljøvernminister i Norge har hun aldri hatt. Hun beskriver den likevel ved hjelp av et eksotisk vekselvarmt dyr, nærmere bestemt pyton.

Siden hun kom fast inn på Stortinget i 1993 har hun sittet i energi- og miljøkomiteen og har ord på seg for å være engasjert. Nå vil hun ikke mer og det er bakgrunnen for at Natur & miljø ville prate med stortingsrepresentant Frafjord Johnson fra Rogaland.

– Ja, her ser det altså ikke ut, sier Hilde Frafjord Johnson og viser oss inn på stortingskontoret hun snart skal forlate.

I løpet av tretti sekunder ser det imidlertid «ut», og vi er helt sikre på hva vi måtte satt av en god dag til dersom hun skulle avlegge vårt kontor et besøk: rydde.

Hun har det vi må kunne kalle en eksotisk barndom. Født i Afrika i 1963. De første åtte årene av sitt liv bodde hun i Tanzania. Moren var sykepleier.

Faren var lærer på en videregående skole som var eid av det Lutherske Verdensforbund. Hilde har sett flere løver enn ulv her i livet, og under den store rovdyrdebatten i -96 stilte hun i sebrajakke på Stortinget. Elendig kamuflasje, men hun går ikke for å være noe lett bytte likevel. I stedet har hun ord på seg for å være en svært resultatorientert og dyktig miljøpolitiker.

Sebrajakke til tross; rovdyrspørsmålet anser hun som noe av det praktisk vanskeligste å løse i norsk miljøpolitikk.

– *Har du skiftet standpunkt i viktige saker i din tid som stortingspolitiker?*

– Vanskelig spørsmål... Jeg tror ikke jeg har gjort det, men jeg har nok fått et mer nyansert syn på virkemidler etter hvert – på hvordan man kan nå de samme målene.

– *Er du en pragmatiker?*

– Nei, jeg liker ikke det ordet. Det høres ut som man har mistet gløden. Jeg er medlem av en hærskare organisasjoner. Aktivistene har en veldig viktig funksjon. Både påvirkning innenfra, og aktivisme utenfra, er viktig for å få til politiske resultater.

Jeg er ikke særlig revolusjonær, så det å jobbe på innsiden har nok passet meg godt.

Og fra innsiden har hun blant annet foreslått å stoppe utbyggingen av bilbaserte kjøpesenter i Norge. Ut fra et miljøperspektiv selvsagt. Håpløst ➤

Hilde Frafjord Johnson er født i Tanzania og vant til løver.

➤ forslag mente mange, men nei da. Forbudet ble vedtatt av Stortinget i 1997.

– Handelsstanden var rasende. Akkurat like rasende som vi visste de ville bli, sier hun og dersom KrF'ere kan ha fandenivoldske smil så er det nok det vi ser.

U-landsengasjementet har fulgt henne siden barndommen. Hun studerte sosialantropologi, og tok hovedfag om småbøndernes kår i Tanzania.

Kanskje ikke så rart hun var Bondeviks førstevalg som bistandsminister. Når hun gir seg som stortingsrepresentant, etter å ha blitt valgt inn for to perioder, er det først og fremst arbeid med globale spørsmål som lokker. Sier hun da. For, når man

på tvers av partigrensene er helt avgjørende for å få igjennom saker.

– Det er viktig å bygge allianser, særlig i forhold til tunge koalisjoner som Arbeiderpartiet og Høyre. De har tradisjon for å stemme ned viktige miljø saker, sier hun.

Og, ikke helt overraskende, i miljø saker bygges disse politiske broene av yngre politikere.

Politikkens ansikt

Men hvordan det føles når man taper en sak som man har lagt ned tid og krefter i, og som i øyeblikket betyr alt?

– Skal vi seeee, tape ..., sier Frafjord Johnson og virker for så vidt helt oppriktig når hun forsøker å erindre et større Waterloo i sin miljøpolitiske karriere.

– Nei, jeg kan ikke huske noen store tap som har ridd meg i forhold til partiet. Om vi ikke vinner en sak fullt ut, får vi som regel lirket gjennom 60 eller 80 prosent. Det er på en måte politikens ansikt der. Men hvis du snakker om tapte slag i norsk politikk på miljøområdet, så er jo listen lang. Det har storkoalisjonen bestående av Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet sørget for.

Vi nevner ikke regjeringssaken i denne sammenheng, skjønner vi. Da var Frafjord Johnson i tillegg statsråd for et annet fagområde.

Forvalter, ikke eier, av naturen

Hun kom inn på Stortinget som vararepresentant i 1989, og ble fast representant for Rogaland i 1993, og langt bak i slekten finnes forbindelser til Eidsvollmannen Asgeir Olsen Regelstad fra Finøy.

At det ble Kristelig Folkeparti har med grunnleggende verdier å gjøre, og var ikke tilfeldig.

– Var det noen spesiell sak som sparket deg i gang?

– Jeg har i grunnen alltid vært miljøengasjert, og kan ikke huske at en enkelt sak tente engasjementet. På begynnelsen av åttitallet – huff, nå høres jeg fryktelig gammel ut – hadde jeg jakka full av butons. Kampen mot apartheid var svært viktig, men ved siden av utviklings- og rettferdighetsspørsmål har miljøvern alltid vært den andre store saken for meg.

– Men er det ikke et paradoks for en miljøpolitiker, at kristendommen, i vår del av verden, er sterkt ansvarlig for en utvikling vi ikke er fornøyd med?

– Kristendommen har et viktig miljøbudskap i det at vi er forvaltere, ikke eiere, av naturen. Vi skal overlate den i samme stand som vi selv ønsker å finne den. Kristendommen representerer også et dypt antimaterialistisk ståsted.

– Hvis du fikk lov å verne noe i Norge for kommende generasjoner?

– Det kan kanskje virke litt rart, men jeg tror jeg ville valgt Nordmarka og områdene langs Akerselva. Disse naturområdene betyr så mye for så mange.

Nordmarka er også favorittnaturen for Hilde Frafjord Johnson når hun skal dyrke sitt eget friluftsliv. Vi forstår at Skjennungstuas hjembakte blåbærmuffins ikke er den eneste grunnen, men at nevnte bakverk virker inn i en viss grad.

Tidligere var hun aktiv i idrett, blant annet som kaptein på det første damelaget i fotball i regi av Kjelsås IL. Nå går det mest i ski – noe som styrker nasjonalfølelsen en smule.

– Jeg føler meg ikke så veldig norsk, bortsett fra på to områder: Jeg elsker å gå på ski og jeg trenger litt plass rundt meg. Jeg har vært en del i Nederland. Der kunne jeg ikke bodd lenge.

– Hvilke er Norges tre viktigste miljøutfordringer i et ti-års perspektiv?

– Huff, klima tar jo alle tre.... Nei, jeg setter opp klimapolitikk som nummer en. Energiforbruket vårt som nummer to. Dette er en stor utfordring i et land der strømprisen er like hellig som bensinprisen i USA. Få forresten med at det der ikke er mitt sitat, men at det er veldig godt sagt.

I tillegg vil jeg ha med marint vern. Jeg mener det er et område som har vært nedvurdert. Det dreier seg tross alt om spiskammeret vårt som er truet av radioaktivt avfall og oljeutvinning.

Siste sak

Frafjord Johnson mener, naturlig nok, at miljøvernministeren må prioritere på samme måte. For at klimapolitikken skal fungere må miljøvernministeren alliere seg med statsrådene for samferdsel og energi. Miljøvern er ikke bare miljøvernministerens jobb, det er alles.

Kanskje var det spørsmålet om miljøpolitiske nederlag som fikk henne til å komme med et hjertesukk til slutt. Frafjord Johnsons siste innlegg på Stortinget var av det engasjerte slaget, men det førte ikke fram.

Hun skulle så inderlig gjerne sett stortingsvedtaket om mer makt til fylkeskommunen hadde vært ugjort. Her mener hun miljøengasjerte politikere, så vel som miljøorganisasjonene, har sviktet fullstendig.

– Min uro gjelder ikke fylkeskommunen og det faktum at disse får overført mer miljøansvar i seg selv. Det viktige er at muligheten til å gripe inn overfor miljøfiendtlige avgjørelser i kommunene vil bli minimal. Jeg mener innsigelsesretten fortsatt burde vært hos Fylkesmannens miljøvernavdeling. Riktignok kan Miljøverndepartementet gripe inn i helt spesielle tilfeller, men det sier seg selv at dette blir få saker og sent i prosessen.

Du må gjerne ta med min skuffelse over SV i denne saken, siden de vippet flertallet i motsatt retning. Det var faktisk de som avgjorde.

Sa Hilde Frafjord Johnson og klatret vant opp på en ikke ukjent steinløve for fotografering. For siste gang? ■

Nye vervepremier!

Natur- og miljøvern blir stadig viktigere, og i kampen for å verne norsk natur og globalt miljø, er det viktig med en stor medlemsmasse. Dette kan du bidra til!

Vi håper de nye vervepremiene kan motivere våre medlemmer til en ekstra innsats. Du kan velge mellom følgende premier:

Verv 1:
Halvliters
uknuselig stål-
termos med
logo - grei å
ha med på
jobben, på
lesesalen eller
på tur.

Verv 2:
Jostedalsbreen
- vandringar i nasjonal-
parken, skrevet av
Norges Naturvern-
forbunds leder Erik
Solheim. Interessant
lesestoff og praktfulle
bilder.

Verv 3:
Hendig
turkikkert
med
bæreveske
for belte.
Stilig design
og enkel i
bruk.

Verv 4:
Dyreliv i havet av Frank
Emil Moen og Erling
Svensen
- En rikt illustrert
håndbok for den
norske marine
faunaen.

Medlemskapspriser

Ordinært medlemskap	290 kr
Pensjonist / studentmedlemskap	150 kr
Familiemedlemskap	60 kr

NB! Alle medlemmer får NSBs kundekort for 200 kroner (ordinær pris 390 kroner).

Har du tilgang til internett, kan du registrere vervingene dine på våre nettsider:
www.naturvern.no/verv

Hvis du ønsker andre vervepremier kan du ta kontakt med oss på telefon, så gjør vi en avtale på 22 40 24 00.

” Kristendommen har et viktig miljøbudskap i det at vi er forvaltere, ikke eiere, av naturen.

besøker en sentrumspolitiker, om enn aldri så avtroppende, like før stortingsvalget anno 2001, er det selvsagt ikke lett å fravriste vedkommende så mye som konturene av noe konkret om fremtiden. Vi har hørt rykter om jobb i Verdensbanken, men først er det altså valg.

Valgerd Svarstad Haugland titter innom for å få seg en kopp kaffe. Valgerd drikker tydeligvis andre ting enn «et glass vin i ny og ne», tenker vi, mens Hilde benytter anledningen til å rose sin partikollega for at mange miljø saker får gjennomslag på Stortinget. Hun tar med Kjell Magne i samme slengen.

Hilde Frafjord Johnson vil imidlertid ikke trekke fram enkeltpolitikere fra andre partier, men bekrefter at samarbeid

Jeg har vervet følgende person(er) som får tilsendt innmeldingsblankett fra Norges Naturvernforbund: (Vennligst bruk blokkbokstaver.)

1 _____

Medlemstype: ☐ Hoved ☐ Pensjonist ☐ Student ☐ Familie

2 _____

Medlemstype: ☐ Hoved ☐ Pensjonist ☐ Student ☐ Familie

3 _____

Medlemstype: ☐ Hoved ☐ Pensjonist ☐ Student ☐ Familie

4 _____

Medlemstype: ☐ Hoved ☐ Pensjonist ☐ Student ☐ Familie

Jeg vil ha:

- ☐ Termos
☐ FuglesangCD
☐ Lommebok
☐ Bok om Jostedalsbreen
☐ Kikkert
☐ Bok om livet i havet

Dato:

Vervet av:

Medlemsnr:

Navn:

Adresse:

E-postadresse:

Kan sendes ufrankert. Adressaten vil betale portoen.

SVARSENDING

Avtalenr.: 140212/146 Pb

Norges
Naturvernforbund

Sentrum
0109 Oslo

fredag

Ønsker du å redusere energikostnadene?

Shell kan hjelpe deg.

Shell leverer energi til bedrifter over hele landet. Ved at vi analyserer bedriftens energibehov kan vi enkelt redusere kostnadene.

Med Shell Flexi er du til enhver tid sikker på at du benytter den energikilden som er mest lønnsom. Ved at vi tar en analyse av fyrrommet, kan vi skreddersy tjenesten etter dine behov. Dataene legges inn i vårt sentrale kontrollsystem sammen med daglig oppdatert informasjon om markedet. Neste dag gir vi deg råd om hvilken energikilde som er den optimale. Akkurat der. Akkurat da.

La Shell ta seg av alle dine energibehov. Én leverandør, én faktura. Og lavere fyringskostnader.

A/S Norske Shell

Telefon: 22 66 53 00

Telefaks: 22 66 55 41

E-post: shell.kundesenter@ope.shell.no

www.shell.no

Velg ditt hjem med hjertet!

Mesterhus er landets største boligaktør, men til tross for dette, har vi neppe bygget to identiske boliger. Hos oss er hvert enkelt hus unikt, fordi du kan påvirke løsningen og gi det din egen karakter. Vår store huskatalog er like mye en kilde til inspirasjon som en fylldig presentasjon av hustypene.

Hold drømmen i live og la deg inspirere. Katalogen kan du bestille på www.mesterhus.no

MESTERHUS

www.mesterhus.no

Telefon 23 37 90 50, telefaks 23 37 75 60

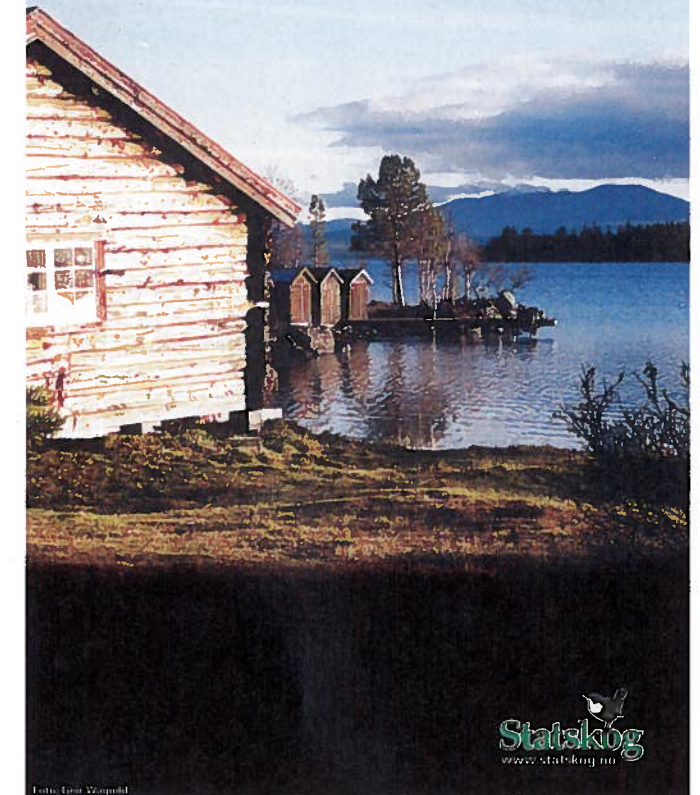
NORSK POLARINSTITUTT
Polarmiljøseneteret, 9296 Tromsø
Tel. 77 75 05 00, Fax 77 75 05 01

Norsk Polarinstitut

utgir vitenskapelige og populærvitenskapelige tidsskrifter, bøker og kart fra polarområdene. Be om salgsbrosjyre. sales@npolar.no, www.npolar.no

Design: J. Roald, Norsk Polarinstitut

Lei hytte hos Statskog!

Statskog
www.statskog.no

NORGIPS

Den røde tråd i Norgips er grønn

Norgips vegg- og himlingssystemer (ubehandlet):

Inneklimasertifikat nr. N-002 og N-003.

Norgips Akustikkpanel (ubehandlet): Inneklimasertifikat nr. D-008.

Norgips produkter er klassifisert i den beste gruppen.

Norgips har alltid lagt stor vekt på kvalitets- og miljøstyring, både av produkter og fremstillingsprosess. Bedriften er med sine godkjenninger etter ISO 9001, ISO 14001, den frivillige EMAS forordningen samt et integrert HMS-system, i første rekke når det gjelder åpenhet om miljøforhold og ressursbruk.

Norgips deltar aktivt i utviklingen av inneklimatekniske produkter og tilslutning til ordningen for Inneklimateknet er en fortsettelse av dette arbeidet. Inneklimateknet gis til produkter som er testet i klimakammer etter en fastlagt prøvningsstandard og som oppfyller standardens krav til inneklimateknet-tidsverdi. Ytterligere dokumentasjon kan rekvireres hos Norgips.

Inneklimateknet

NORGIPS AS

POSTBOKS 655 STRØMSØ 3003 DRAMMEN

TEL: 33 78 48 00 FAX: 33 78 48 51

E-MAIL norgips@norgips.no • Internett: www.norgips.no

NORGIPS

naturligvis

spar energi
spar penger
spar miljøet

WWW.ENOKNORGE.NO

-NETTSTEDET FOR DEG SOM ER OPPTATT AV ENERGIBRUK OG ENERGISPARING

Miljøfreakene som vant fremtiden

Det var en gang for nesten 12 år siden. Da lanserte vi vårt første grønne fond. Den gangen en nyvinnende tanke som fikk mange av våre kolleger til å dra på smilebåndet. Idéen gikk ut på å investere i selskaper som skulle tjene godt på at det fantes miljøutfordringer. Nå, mange år senere, får vi stadig bekreftet at dette var en klok beslutning og svært god butikk for våre andelseiere.

Skandia Miljøinvest ble etablert i 1989, og er et globalt aksjefond som satser på aksjer i selskaper som produserer miljøvennlige produkter. Fondet investerer i internasjonale miljøteknologiselskaper som har produkter og tjenester som benyttes for å løse miljøutfordringer.

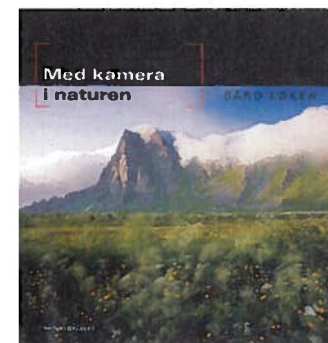
Skandia Grønt Norden, etablert i 1989, ser bort fra selskaper som er skadelige for miljøet. Fondet leter etter bedrifter som har en fokusert miljøprofil og miljøvennlig eller miljønøytral produksjonsprosess og produkter/tjenester. Bedriftene skal ha en gjennomtenkt miljøstrategi for sin virksomhet. Miljøteknologi, energi, IT, finans og telekommunikasjon er eksempler på bransjer fondet investerer i.

Skandia har meget strenge kriterier for hvilke bedrifter de ønsker å investere sine fondsmidler i. Totalt har Skandia definert mellom 200 og 300 bedrifter som de to grønne fondene kan plassere i. Skandia sprer investeringene på bedrifter i flere land, og på verdensbasis har selskapet nærmere 100 medarbeidere engasjert i dette analysearbeidet.

	*Årlig avkastning siste 5 år:
Skandia Miljøinvest	20,27%
Skandia Grønt Norden	13,49%
*Årlig geometrisk gjennomsnitt Avkastningstallene er pr 03.08.01.	

Historisk avkastning er ingen garanti for fremtidig avkastning. Fremtidig avkastningen vil bl.a. avhenge av markeds-utviklingen, fondets risiko og provisjoner, samt forvalterens dyktighet. Avkastningen kan bli negativ som følge av kursstap.

Ta kontakt på www.skandiafondene.no
Eller telefon 55 26 06 00 og telefax 55 26 06 01

ABC for naturfotografen

BÅRD LØKEN
Med kamera i naturen
Naturforlaget
252 sider, innbundet

Bård Løken har samlet sin kunnskap i en bok om naturfotografering. Han tar oss med tur til blant annet Lofoten og Mølen, og forklarer både tanker og arbeidsmetoder. Boka går dessuten grundig gjennom ulike typer kamera, objektiver, filmer og filter. De to siste kapitlene er viet komposisjon og kanskje den største utfordringen av alle: lyset.

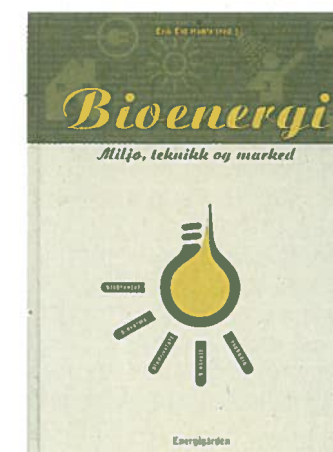
Lettfattelig og poengtert forklarer Løken teori og praksis. Om vi skal lete frem en svakhet, er det kanskje mangelen på forklarende tegninger i den mer tekniske delen av boka. Men til gjengjeld er boka spekket med fantastisk flotte fotografier. De er både instruktive og inspirerende.

Den store bioenergiboka

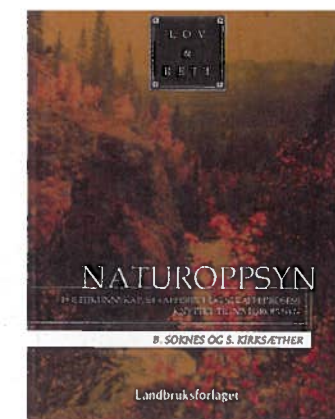
ERIK EID HOHLE (red.)
Bioenergi – miljø, teknikk og marked
Energigården
390 sider, innbundet

Bioenergi – miljø, teknikk og marked er den første store nordiske boka om bioenergi. Her finner du svar på de fleste spørsmål om den største av de fornybare energikildene. Boka forklarer bioenergiens plass i økosystem og energisystem. Et eget kapittel er viet miljø, der man blant annet tar opp produksjonen av biomasse, og forklarer hvordan man kan begrense lokale utslipp. Kapitlet om økonomi og planlegging er nærmest en kokebok for de som ønsker å ta i bruk bioenergi.

Dette er en grundig fagbok, men de 20 forfatterne har gjort stoffet tilgjengelig for folk flest. Det hjelper også at boka har rikt med bilder, tegninger og tabeller. Innimellom dukker det også opp egne artikler med konkrete eksempler fra inn- og utland.

Av AUDUN GARBERG
og JENS P. TOLDNÆS

Hva har vi lov å gjøre i naturen?

SVERRE KIRKSÆTHER
og BJØRN SØKNES
Naturopsyn
Landbruksforlaget
128 sider
Innbundet

Til tross for både moralske og juridiske regler for hva man kan gjøre og ikke gjøre i norsk natur ser det ikke ut til at behovet for et offentlig naturoppsyn avtar med det første. Det finnes stadig nye måter å utnytte naturen økonomisk på, både lovlig og ulovlig. Tyv-fiske, ulovlig jakt, faunakriminalitet, ulovlig motorferdsel, og forsøpling er bare noen eksempler.

Boka *Naturopsyn* gir en oppdatert og faglig oversikt på dette stadig mer komplekse området. Boka er en revidert og omarbeidet versjon av den gamle *Oppsyn i utmark*.

Naturopsyn er i utgangspunktet skrevet som en undervisningsbok for del 2 i grunnkurs *Opplæring til begrenset politimyndighet relatert til naturoppsyn*, hvor Jegerprøven utgjør den andre delen av kurset.

Boka er en samlet framstilling av de lover og forskrifter som styrer alle som driver med naturoppsyn i Norge. I tillegg omtales behovet for naturoppsyn, hvilke rettigheter og plikter naturoppsynet har og hvordan arbeidet kan organiseres og utøves i praksis.

Naturopsyn vil først og fremst være et redskap for jurister og forvaltningen generelt, men også utmarkslag og grunneiere vil ha nytte av boka.

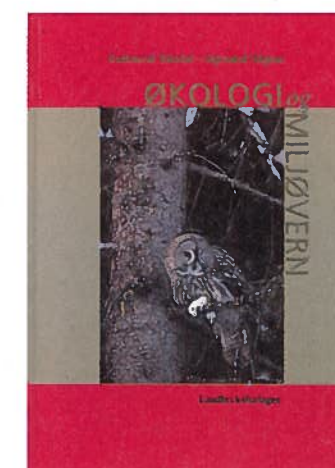
Fra Darwin til kommunenes miljøansvar

GUDMUND TAKSDAL
og SIGMUND HÅGVAR
Økologi og miljøvern
Landbruksforlaget
220 sider

Nok en bok som først og fremst henvender seg til yrkesliv og den spesielt interesserte. *Økologi og miljøvern* er en tett-pakket bok om alt fra darwinisme til kommunenes miljøansvar. Boka er tenkt for et bredt spekter av lesere og vil være anvendelig for lærere og byråkrater i offentlig forvaltning.

I undervisningsøyemed vil boka gi en god innføring i generell naturforvaltning og grunnleggende miljøkunnskap, med hovedvekt på miljøproblemer og de utfordringer vi står overfor i 2001. Kommunenes miljøansvar er betydelig vektlagt i tråd med tidens politiske signaler om større lokal råderett i naturvernsaker.

Boka har et hovedbudskap som i korthet går ut på alle kan bidra til å snu dagens uheldige samfunnsutvikling hvis man har kunnskap og motivasjon.

Ornitholog Halvor Sørhuus frykter at kommunen vil rasere fugleområdet Ørin nord i Verdal.

- Det verste naturinngrepet i Norge i dag

Raseringen av fugleområdet Ørin i Nord-Trøndelag er eksempel på at kommunene ikke er i stand til å ta miljøansvar, mener norske ornitologer. Nå ber de Siri Bjerke ta ansvar i stedet.

Av JENS P. TOLDNÆS

Ørin er elvedeltaet der Verdalselva renner ut i Trondheimsfjorden. Det rike brakkvannsområdet betegnes som svært spesielt og viktig av norske ornitologer. Problemet for ornitologene og de mange fugleartene som holder til nord på Ørin, er at Verdal kommune vil fylle opp området med stein. Bakgrunnen er et ønske om å ha tomter å tilby industrien.

- Det verste naturinngrepet i Norge i dag, mener nestleder i Norsk Ornitologisk Forening (NOF) i Nord-Trøndelag, Halvor Sørhuus.

Sørhuus mener Ørin nord-saken er et eksempel på at kommunene får større og større ansvar i miljøsaker, samtidig som de prioriterer ned arbeidet.

- Det blir helt galt når en kommune skal forvalte nasjonale verneverdier. Området er ikke engang tiltenkt noe spesielt formål. Det skal bare ødelegges slik at man har tomter å tilby industrien hvis det en gang blir ført gass inn Trondheimsfjorden, sier han.

Etter forgiveves å ha henvendt seg til kommunen om saken har NOF alliert seg med Verdens Naturfond og Samarbeidsrådet for biologisk mangfold og skrevet brev til miljøvernministeren om saken.

- Fordi området inngår i en gammel reguleringsplan kan ikke fylkesmannen gripe inn. Vi må nå sette vår lit til at Miljøverndepartementet tar ansvar, sier Sørhuus.

Det er allerede dumpet betydelige

mengder stein i området i form av en steinmolo. Ifølge Sørhuus er ikke området nevneverdig forringet av dette, og det er registrert til sammen 203 arter der.

- Ørin er Norges største overvintringsplass for tjeld. I tillegg til at området huser store bestander av havelle, sjøorre og ærfugl er det også Norges største samlingsplass for svartand, sier han.

Deler av Ørin er foreslått vernet etter Ramsar-konvensjonen. Dette gjelder ikke Ørin nord som har den gamle reguleringsplanen som en hemsko for vern.

- For at et område skal få Ramsar-status må det være fredet fra før. Kommunens reguleringsplan gjør at de nasjonale verneverdiene blir tilsidesatt, sier Sørhuus.

Sørhuus hevder befolkningen i Verdal er positive til vern av Ørin nord. Men foreløpig er det bare SV og Venstre av de politiske partiene som har gått inn for dette. ■

Miljo.no

Inngangsporten til offentlig miljøinformasjon i Norge

- Miljøstatus i Norge – www.miljostatus.no
Gir den nyeste informasjonen om miljøets tilstand og utvikling
- Miljøreferanser – www.miljo.no/referanser
Over 5000 referanser til norsk, offentlig miljøinformasjon
- Grønn stat – www.miljo.no/gronnstat
Hvordan statlige etater kan bli mer miljøvennlige
- Nettverk for miljølære www.miljolare.no
Møteplass hvor skolen kan hente miljøinformasjon
- Norwegian Environmental Assistance – www.norad.no/environment
Informasjon om miljøforvaltningens bistandsarbeid

Bli medlem i Norges største bokklubb for jakt, fiske og friluftsliv!

Velg 3 bøker til 39,- pr stk! – velg blant 38 titler!

Hurtigsvarpremie om du svarer raskt! Meld deg inn på www.naturvern.no

BOKKLUBBEN Villmarksliv

25 år i 2000

SPORTY
SKADESERVICE AS

Døgntelefon:
22 76 12 00

REDDER VERDIER ETTER BRANN- OG VANNSKADER

JOTUN

Prøv Natur & miljø Bulletin

Gratis prøvenummer

Hver 14. dag kommer Natur & miljø Bulletin med ferske miljønyheter. Vi ønsker å gjøre flere kjent med bladet. Send inn kupongen under, så får du et prøvenummer, samt et uforpliktende tilbud om abonnement.

Ja, takk jeg vil gjerne ha et gratis prøvenummer!

Mitt navn:.....

Adresse:.....

Postnr./sted:.....

Fyll ut og legg kortet i postkassa, eller send det på faks nr. 22 40 24 10. E-post: redaksjonen@naturvern.no

Sendes ufrankert. N&M Bulletin betaler porto

Svarsending

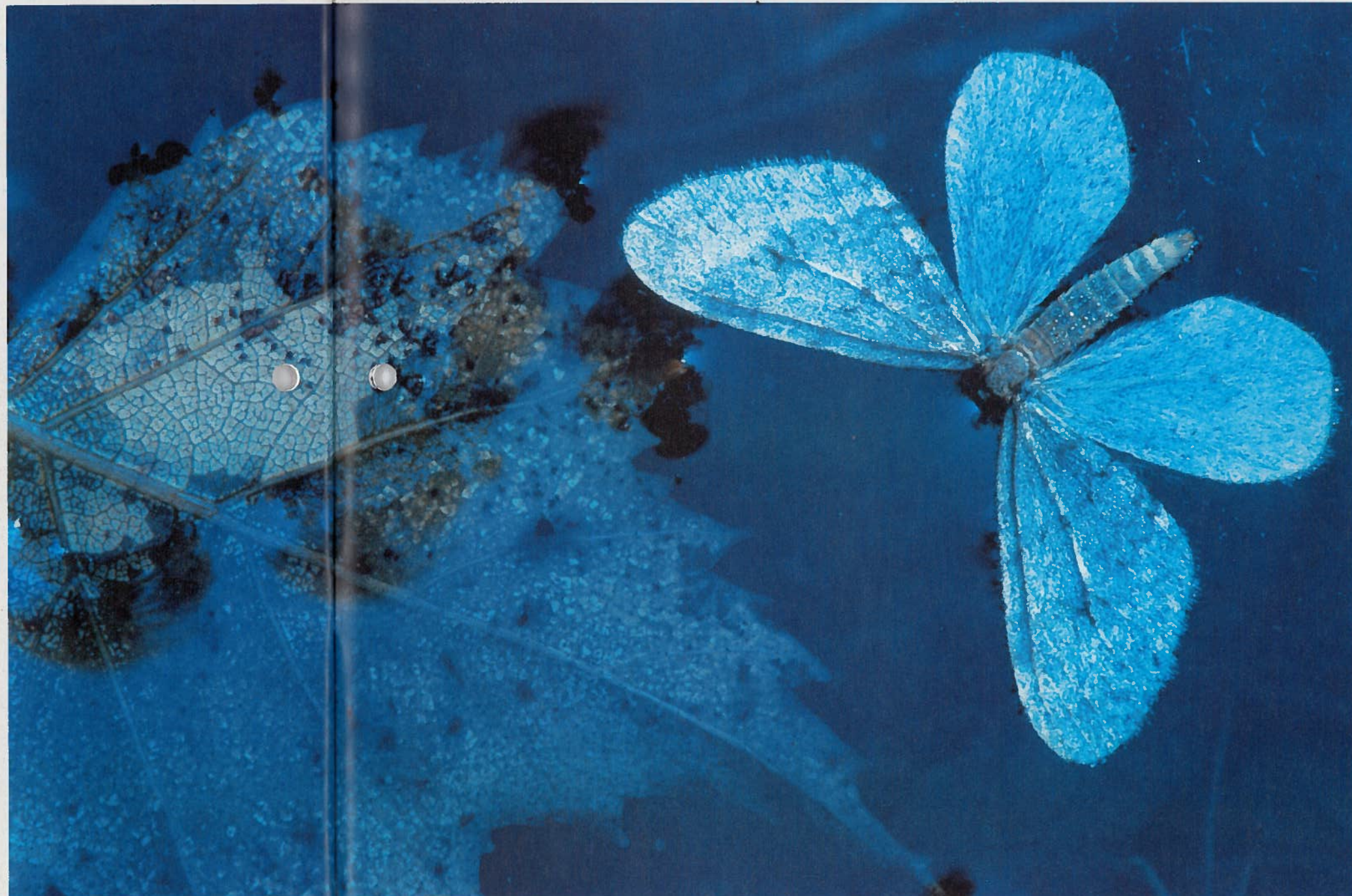
Avtalenr.: 171210-146 Pb

Natur & miljø Bulletin
Sentrum
0109 OSLO

Hvite sommerfugler

Mild sommernatt i gammel granskog.
Et svakt lysskimmer mellom stammene,
og duse farger.
En tynn lyd fra en rislende vannstreng
i en skrent.

Men halvmørket fylles av hvite sommerfugler.
Små, flagrende, lyse punkter
som trekker gjennom skogen.
En nattlig, stille dans
mens alt annet hviler.

VOLVO
for life

LUFTA ER FOR ALLE (DERFOR RENSER VI DEN MENS DU KJØRER)

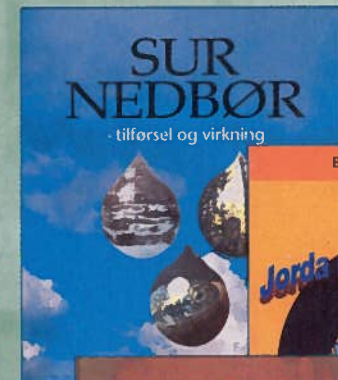

I løpet av de siste par tiårene har veitrafikken økt vesentlig, likevel er utslippene halvert. Mesteparten av reduksjonen skyldes et katalysatorsystem først utviklet av Volvo i samarbeid med Engelhard og Bosch. Nå har vi tatt et steg videre.

De fleste av Volvos modeller er nå utstyrt med en PremAir®-radiator som omdanner bakke-nær ozon til oksygen når luften strømmer gjennom radiatoren. Bakke-nær ozon er en giftig gass som kan forårsake pustebesvær og virker ødeleggende på såvel vegetasjon som bygninger. PremAir®-radiatoren er mest effektiv når dannelsen av bakke-nær ozon er på sitt kraftigste – ved relativt høye temperaturer, sterkt sollys og mye luftforurensning. Under slike forhold kan PremAir®-radiatoren omdanne opptil 75% av giftig ozon til oksygen. For Volvo handler sikkerhet også om miljøbevissthet.

www.volvocars.no

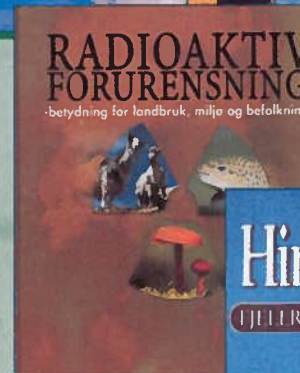
NATURFORVALTNING - liv og lære

Anton Eliassen og Inge Fløsand (red.)

SUR NEDBØR – tilførsel og virkning

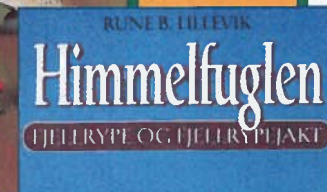
I denne boka oppsummerer våre fremste spesialister resultater fra de senere års forskningsprogram. Boka er inndelt i kapitler om forurensningens virkninger på luft, jord, trær og vegetasjon, fugler og pattedyr, vann og vannprosesser, vannbiologi, fisk, amfibier og mennesker. Omfattende litteraturlister og stikkordlister med stedsnavn gjør boka ekstra godt egnet som oppslagsverk. Innb. kr 368,-

Eivind Skjerve (red.)

JORDA RUNDT PÅ TO DAGER – mikrobielle turister på avveie

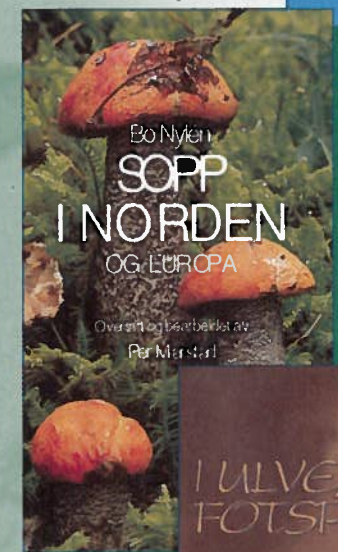
Dette er en debattorientert fagbok som omhandler mikrobenes betydning for vår egen helse, dyre- og plante-helse og jordas økosystemer. Bruk av nye planter og dyr laget ved hjelp av genteknologiske metoder kan få store, utilsiktede konsekvenser for vårt miljø og vår helse. Innb. kr 261,-

Lavrans Skuterud og Ole Harbitz (red.)

RADIOAKTIV FORURENSNING Betydning for landbruk, miljø og befolkning

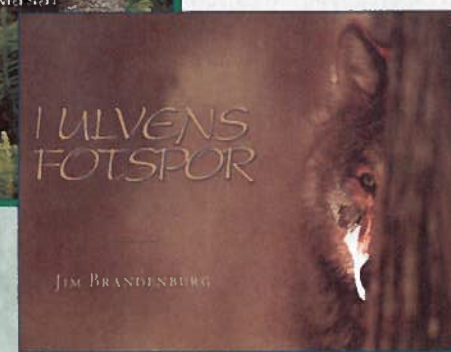
I denne boka presenterer forskere de siste resultater fra forskjellige forskningsprosjekter der effektene av radioaktiv forurensning på planter, sopp, fisk, vilt, husdyr, hav og mennesker er undersøkt. Innb. kr 366,-

Rune B. Lillevik

HIMMELFUGLEN

Omfattende bok om fjellrypa – himmelfuglen – eller skarven som den også kalles. Vi trekker opp i høyfjellet og følger inngående fjellrypas liv gjennom året i vakker, men karrig og barsk natur. Høstens og forvinterens jaktsezon står sentralt. Boka er preget av forfatterens nysgjerrighet, iakttagerevne og lange jakterfaring. Boka er i stort format og særdeles rikt illustrert med fargefotografier. Innb. kr 428,-

Bo Nylén

SOPP I NORDEN OG EUROPA

Sopp i Norden og Europa er oppslagsverket for sopp-entusiasten! Dette er den mest omfangsrike norskspråklige soppbok som noen gang er utgitt. Boka inneholder over 1800 arter og mer enn 1400 illustrasjoner. Tydelige symboler viser spiselighet eller giftighet samt soppenes bruksområder m.m. Boka er oversatt og tilrettelagt for norske forhold av Per Marstad som er næringsmiddelinspektør og amatørmykolog. Innb. kr 648,-

Jim Brandenburg

I ULVENS FOTSPOR

En usedvanlig vakker praktbok om et omstridt dyr. Innledning av fagkonsulent John Unsgård. Forfatteren Jim Brandenburg er en kjent, prisbelønnet amerikansk fotograf, med en rekke oppdrag fra blant annet det prestisjetunge magasinet National Geographic. I denne boken skriver han om ulvens utvikling og liv fra tidenes morgen og frem til en konfliktfylt moderne tid, og illustrerer teksten med 140 fantastiske fotografier. Oversatt av Kjersti Lundemo. Innb. kr 450,-

Landbruksforlaget

For bestilling av bøker eller bokkatalog:

E-post: post@landbruksforlaget.no

Tlf 23 15 89 20 Faks 23 15 89 21

Eller besøk butikken vår på www.landbruksforlaget.no

Med nebbet som universalverktøy

Nebbet er sentralt i hakkespettenes livsførsel. Det brukes både som spett, tang, trommestikke og pinsett. Fuglene hakker selv ut reirhulen, og har originale måter å skaffe seg føde.

AV STEPHAN H. KOLL

Du treffer dem fra skogstrakter ved havet helt opp til fjellbjørkeskogen. Hakkespettene, eller bare spetteene, er knyttet til trær. I trærne hakker de ut reirhule og finner næring. Tørre grener fungerer som resonanskasser under trommingen. Til disse aktivitetene nyttes det rette og meiselformete nebbet. Hvordan klarer nebbet og hjernen påkjenningsene?

Støtbeskyttet hjerne

Ingvar Stenberg er spetteforsker. Hans yndlingsobjekt er hvitryggspetten, som han har en doktorgrad på. Stenberg forteller at spettenes nebb ikke svekkes av hakking og banking.

Det slites i spissen, men vokser til gjengjeld hele tiden fra roten. Svartspetten, med sitt seks centimeter lange nebb, sliter ned godt og vel en nebbengde i året. Heller ikke vitale deler i hodet tar skade.

– Hjernen er relativt liten, og plassert høyt oppe i den kraftige hjernebassen. Støt fra nebbet til bakhodet overføres derfor under hjernen. I tillegg finnes spesielle muskler ved nebbroten, som trekker seg sammen for spetten hakker. Disse fungerer som støtdempere, forklarer forskeren.

Tromming

Hakkespettene er fuglenes trommeslagere. Vår største art, svartspetten, som er på størrelse med en kråke, har den kraftigste låten. Trommingen kan høres på en til to kilometers avstand. Hver trommevirvel varer to og et halvt sekund og består av 34 til 40 enkeltslag. De andre artene uttrykker seg langt mer dempet.

– Tromming er en markering av territoriet. Begge kjønn trommer, men han-

nene er mest aktive. Denne ytringen foregår hovedsakelig om våren, men jeg har hørt hvitryggspettens trommevirvel på klare høstdager så sent som i november, forteller Stenberg.

Som resonanskasse velger spetteene seg gjerne en tørr gren. Det er likevel ikke uvanlig at metalldekslet på en telefonstolpe tas i bruk. Toppkulen på en flaggstang eller taket på en fuglekasse kan også gjøre nytte.

Selvhakket reirhule

Alle som ferdes i skogsterreng har sett et spettehull. Det er inngangspartiet til fuglenes reir, som ligger i bunnen av en sylindrisk reirhule. Noen inngangshull er ovale, store (opptil 14 centimeter høye) og plassert høyt oppe på stammen. Disse er svartspettens verk. De andre artenes hull er mindre og sirkelrunde. For eksempel er flaggspettens reiråpning cirka fem centimeter i diameter. Men hvordan greier en spette, med utgangspunkt i en relativt trang åpning, å hakke ut reirhulen?

– Fuglen sitter vannrett inne i hulen og hakker seg nedover. Den er myk i hode og nakke, og trenger ikke så stor plass. Spetten lager en jamnbred sjakt. Først hogger den løs en periode, for så å frakte flisene opp og ut av inngangshullet.

Ingvar Stenberg forteller at hvitryggspetten, som er på størrelse med en trost, lager en reirhule som er 11 centimeter i diameter og omtrent dobbelt så dyp. I bunnen lar den det være igjen et flislag. Dette laget suger opp ekskrementer og fuktighet. Fuglen er flink til å rense opp i reirbunnen. Likevel, det er uvanlig at den benytter en og samme reirhule år etter år.

– Nesten alle hvitryggspettene jeg har undersøkt brukte reirhulen bare en gang. Vi vet ikke hvorfor det er slik, men blodsugende parasitter og reirplyndring kan være viktige årsaker, mener spetteeksperten.

Insekter

Treetende insekter er hakkespettenes viktigste føde. Insektene holder til under barken eller i selve treverket. Fuglene må derfor hogge løs barken eller veden og rive flisene ut. Nebbet fungerer altså som spelt og tang. Når spetten tilslutt skal fange insektene brukes nebbet som pinsett.

Tunga er et uvurderlig hjelpemiddel. Takket være et langt tungeben kan den skytes flere centimeter utenfor nebbspissen. Tunga er flossom, og har mothaker som kleber insektene fast. Denne egenskapen er ikke minst viktig for artene som finner kosttilskudd på bakken, i maurtuer. Blant dem er grønnspetten selve maurspesialisten. Når du vinterstid oppdager et hull i snøen som ender i en maurtue, er det mest sannsynlig grønnspetten som har vært på ferde.

Kvae og konglefrø

To av våre mindre spettearter lever på vegetabilsk næring deler av året. Treaspetten opptrer i Nord-Norge og i høyreliggende skogstrakter på Østlandet. På vårparten hender det ofte at den «ringer» bartrær.

– Tretaspetten hakker små hull i barken slik at det dannes en eller flere hultale ringer rundt stammen. Etterhvert som hullene fylles med kvae, forsyner den seg, forteller forskeren.

En annen art som dekker sitt energibehov gjennom plantekost er flaggspetten. Mange skogsvandrere har sikkert hørt dens harde kykk – lokketonen. Arten er kjent for sin virksomhet i såkalte spettesmier. Flaggspetten legger nemlig om kostholdet i vinterhalvåret. Da lever den hovedsakelig av konglefrø. «Smia» består av en sprekk i barken på et tre, eller for den saks skyld i en telefonstolpe. Konglen kiles fast i sprekken, men kastes ned når den er tømt for frø. Under smia kan det ligge en haug med mer eller mindre utspiste kongler. Dårlige frøår hos gran og furu fremkaller massevandring, invasjon, til konglerike områder.

– Flaggspetten er den av spetteene våre som tar mest vegetabilsk føde. Derfor har den også den mest invasjonspregede atferden, avslutter Ingvar Stenberg. ■

Hvitryggspetten er en av våre to mest truede spettearter.

Truede spetter

Halvparten av våre spettearter står oppløst på den norske rødlista (1998) over truede fuglearter. Vende-hals og hvitryggspett er mest truet og får betegnelsen *sårbar*. Begge arter er totalfredet.

Vende-halsens bestandsreduksjon har sammenheng med endret bruk av arealer i jordbruket, noe som fører til redusert antall av jordmaur, artens viktigste næring. Klimavariasjoner og sprøytemidler utgjør andre farer for dette brunspraglete medlemmet av spettefamilien.

Hvitryggspetten har hatt tilbakegang de siste tiårene, spesielt på østlandet. Årsaken er først og fremst det moderne skogbruket. Artens framtid er avhengig av at skogbruket i større grad lar partier med gammel skog og døde eller døende trær stå igjen der skogen avvirkles.

Dvergspett, som er totalfredet og gråspett kategoriseres som *hensynskrevende* på rødlista. Artenes bestander og utbredelsesområder avtar. Man antar at moderne skogsdrift er hovedårsaken, blant annet fordi den reduserer innslaget av lovtrær i skogen.

Svartspett, grønnspett, tretaspett og flaggspett står ikke på rødlista. Bestandene regnes for å være relativt stabile.

Moderne skogsdrift tar leveområdene fra gråspetten.

Bli øko-detektiv:

gjør en økosjekk av nærbutikkene!

Økologisk produsert mat betyr at vi ikke bruker kjemiske sprøytemidler og kunstgjødsel. Varene har også ofte mer smak og lengre holdbarhet!

Butikkene er ikke flinke nok til å ta inn økologiske varer i butikkene. Hvis vi sjekker kan det bidra til at de tar inn flere økovarer!

Premie!

Alle som sender inn økosjekken får et flott diplom som takk for innsatsen og blir også med i trekningen av 20 kule t-skjorter.

Se etter "Ø-merket" og sjekk om det finnes økovarer i butikker nær deg:

Slik ser ø-merket ut:

Butikknavn og sted				
	Ja = 1 poeng Nei = 0 poeng	Ja = 1 poeng Nei = 0 poeng	Ja = 1 poeng Nei = 0 poeng	Ja = 1 poeng Nei = 0 poeng
Øko- melk?				
Øko- grønnsaker?				
Øko - mel?				
Øko - kjøtt?				
Øko - egg?				
Var økovarene lette å finne?				
Kan betjeningen noe om økovarer?				
Totalt poeng sum Maks poeng: 7 pr. butikk				

Sjekk en eller flere butikker og send kupongen til Blekkulf:

Øko detektiv

(navn): _____

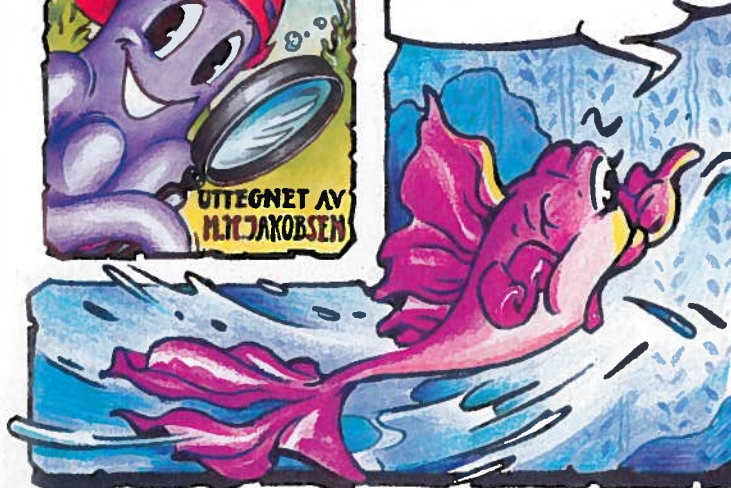
Adresse: _____

Fødselsdato/ dag: _____ måned: _____ år: _____

Sendes til: Blekkulfs Miljødetektiver, Nedre gate 8, 0551 Oslo

Nå må du huske å bruke sparedusj da, Blekkulf!

Åja så klart! Jeg er ikke en energi-sløser som bruker masse varmt vann med de gamle sløse-dusjene!

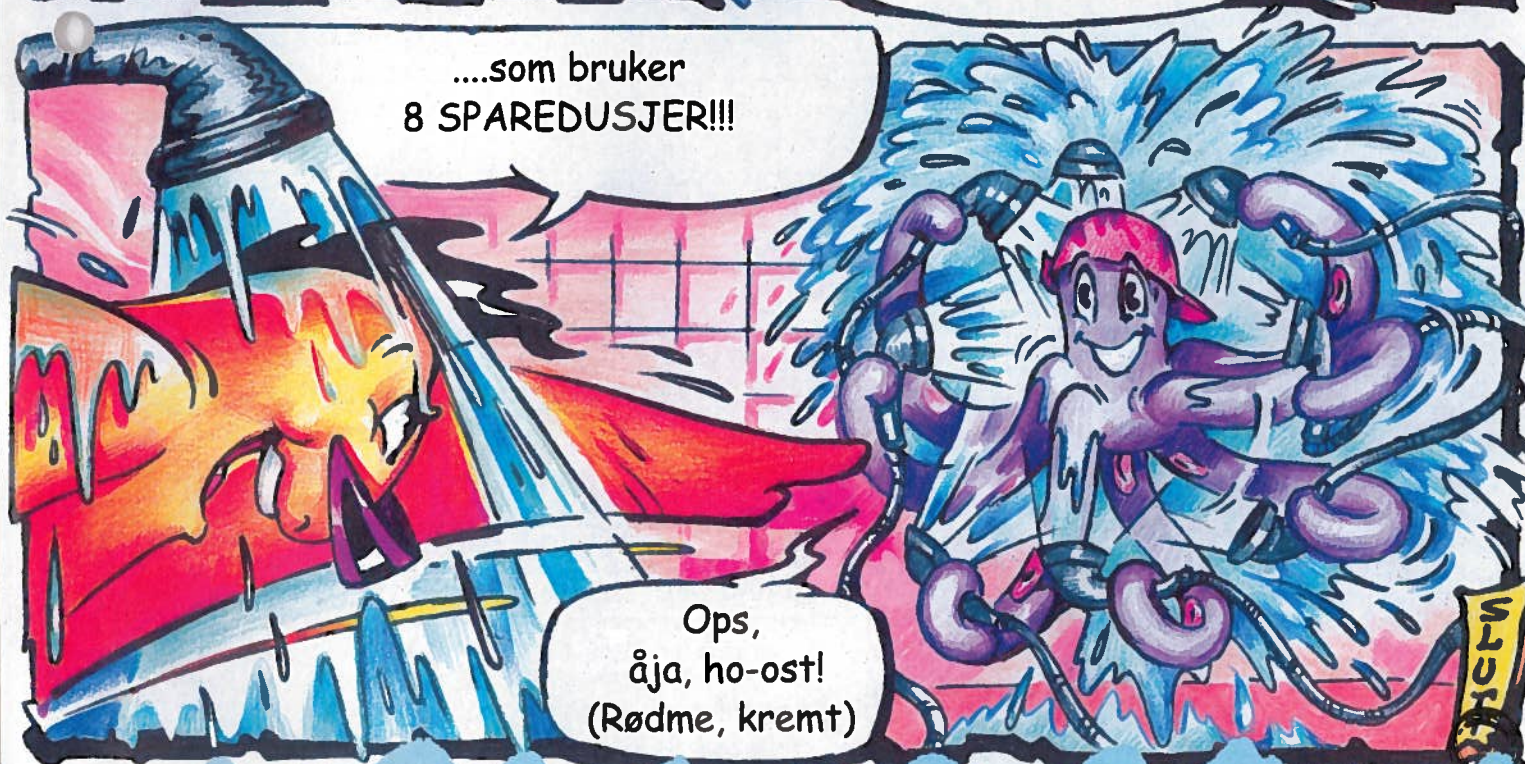

Hval? Rokkerolf, står du der og dusjer UTEN sparedusj, men med en vanlig sløse-dusj?

I'm singing in the shower...

Øh, opsan, ja- det stemmer!... men hva med DEG!...

....som bruker 8 SPAREDUSJER!!!

Ops, åja, ho-ost! (Rødme, kremt)

Husk kjøpefri dag!

I 1997 ble Kjøpefri dag feiret for første gang i Norge, med Framtiden i våre hender og Changemaker (Kirkens Nødhjelps ungdomsorganisasjon) som arrangører.

Kjøpefri dag er en internasjonal markering mot den vestlige verdens ville forbruksvekst. Den startet som Buy Nothing Day i Canada i 1992, og har senere spredt seg til cirka 30 land i Vest-Europa og Nord-Amerika. Formålet er å sette fokus på overforbruket og kjøpehysteriet i den rike del av verden, og fokusere på dets negative følger for miljø, livskvalitet og fordeling. Det er meningsløst og ødeleggende å fortsette forbruksveksten i vår del av verden, så la kredittkortet hvile 25. november.

Hundeeiere er mer dominerende

Hundeeiere er mer sosialt dominerende enn andre mennesker, viser en undersøkelse utført

av tyske sosiologer.

Av 538 personer som ble undersøkt i forbindelse med sosiologenes

atferdstest, viste det seg at de mest dominerende i stor grad var de som eide hunder. Forskerne fant også ut at hundeeiere menn, som liker raske biler, er villige til å gi opp kjæledyret dersom det ikke oppfører seg pent.

Ifølge sosiolog Bernhard

Dieckmann er det uklart hvorvidt dominerende typer velger seg hunder, eller om det å eie en hund fører til slik oppførsel. Men sosiologen har selv mye positivt å si om menneskets beste venn.

– De er perfekte tjenere som kan skape timesvis av moro, for eksempel ved å hente pinner, konkluderer han til avisa Frankfurter Allgemeine.

Er denne hunden utsatt for en sosialt dominerende eier?

Vil ha hjelp fra kronprinsesse Mette-Marit

Venstres Jennie Johnsen har tro på at det går an å kombinere politisk nøytralitet med engasjement for miljøet. Johnsen er oppbrakt over at britiske industriutslipp forurenser norskekysten, og er spesielt opptatt av å få fokus rettet mot atomkraftverket Sellafield. Venstrepolitikeren har håp om at

kronprinsparet uttrykte bekymring overfor Prins Charles i løpet av bryllupshelga.

– Forurensningen fra Storbritannia kveler kysten vår, og både Mette-Marit og kronprinsen virker flinke til å sende positive verdier til samfunnet. Derfor håper jeg at de kan holde en høy

miljøprofil, sier Johnsen til Varden.

Hun tilføyer at det britiske atomkraftverket Sellafield slipper møkka rett i havet og siden 1996 har radioaktiviteten i sjøvann økt med seks prosent. Noe kanskje kronprinsesse Mette-Marit, som har vokst opp langs kysten, allerede har merket.

MILJØTIPSET!

Skikkelig oppvask

Aller helst burde en kanskje ta oppvasken uten å bruke strøm, men siden en nå har oppvaskmaskin går det an å moderere både strøm- og vannbruken.

- For det første – dagens oppvaskmaskiner er så effektive at en trenger ikke å skylle tallerkene før en setter dem i maskinen.
- Oppvasken blir ren selv om temperaturen senkes fra 65 til 55 grader celsius. Ved en slik reduksjon minkes energiforbruket med 25 prosent.
- Oppvaskmaskiner som er ansluttet kaldt vann bruker 30 prosent mindre energi.
- Oppvaskmaskinens tørkeelement kan kobles ut. Ved å åpne luken på gløtt etter programmets slutt får man god tørkeeffekt, dessuten sparer man energi.
- Overlat utrangerte produkter til gjenvinningsanlegg. Kontakt forhandleren eller kommunen din for ytterligere informasjon.

Måke eller måse?

Er det forskjell på en måke og en måse? Spørsmålet ble heftig debattert under Rana Blads morgenmøte for en tid tilbake. Rana Blads redaktør, Kirsti Nielsen, som for øvrig er fra Vestlandet mente at definisjonen på måke var: En liten søt, renslig fugl som duppet blidt oppå bølgene rundt snekkene på Vestlandet. En måse derimot, var: En stor, feit, glupsk, aggressiv fugl hjemmehørende i Nord-Norge.

Nielsen mente i tillegg at hun hadde vært bofast i Nord-Norge lenge nok til å kunne levere kvalifisert synsing om saken. Ikke minst ettersom hun og gemalen var ivrige sjøfolk, med farkost fortøyd ute ved kysten.

Journalistene i Rana Blads redaksjon mener for øvrig at redaktørinnens bekjennelser avdekket en form for diskriminerende holdning overfor nordnorske fugler. Og for ordens skyld. Måke og måse er det samme.

Rana Blads redaksjon er usikker på hva som er forskjellen mellom måke og måse. På bildet ser vi en måke, som for øvrig er akkurat det samme som måse.

... som piper på telefonen

Norske mobilbrukere vil ha fiskemåke som ringelyd om sommeren. Laster du ned måkeskrik på telefonen hjelper du også fuglene.

Ringelyder er blitt god forretning for it-selskapene. Elektronisk radbrekking av Wilhelm Tell-overtyren, Sweet Home Alabama og Byggmester Bob selger som aldri før og får nå konkurranse av fuglelyder.

– Helt som i virkeligheten blir det selvsagt ikke, men vi er godt fornøyd med kvaliteten. Samtlige av våre ringelyder er godkjent av Bird Life Finland som har lagt mye arbeid i å få dem så

naturtro som mulig, sier Christian Steel i Norsk Ornitologisk Forening (NOF). På telefon selvsagt.

I samarbeid med Bird Life Finland, det finske mobilskapet Mobilavenue og TV2 Interaktiv tilbyr NOF fuglelyder til folks mobiltelefoner. Du har 28 arter å velge mellom, og på tross av Odd Børretzens antipati, ser det ut til at nordmenn elsker måker. I

hvert fall om sommeren. For, når det piper i telefonen er det som regel ikke linerle eller havørn, men fiskemåke som varsler at en samtale er på vei. For hver fuglelyd som lastes ned, og som for øvrig koster ti kroner, går en krone til fuglevern i Norge.

– Pengene er ikke øremerket noe spesielt prosjekt, men går i sin helhet til foreningens arbeid, sier Christian Steel.

Erfaringene fra Finland, som var først ute med prosjektet, gjør ham optimistisk.

– De siste tallene jeg hørte var 40 000 nedlastede fuglelyder, og slike tall vil bety en kjærkommen ekstraintekt for oss, sier han.

Her er de mest populære fuglene:

1. Fiskemåke
2. Kjøttmeis
3. Måltrost
4. Nattergal

**Fuglenes
10
på topp**

5. Bokfink
6. Havørn
7. Linerle
8. Gresshoppesanger
9. Svarttrost
10. Vipe

Ringelyden fungerer bare på Nokias telefoner, og fremgangsmåten finnes på NOFs hjemmeside. (http://folk.uio.no/csteel/nof/dokumenter/nytt/2001/mobilringetoner_ny.htm).

www.miljonytt.no

Miljonytt på Internett er en gratis tjeneste for alle som er opptatt av nyheter om natur og miljø. Hver morgen leses over 25 norske og 8 nordiske aviser på Internett og det legges ut pekere til artikler og kronikker som berører

natur, miljø og ressurser. I tillegg kommer pressemeldinger og nyheter fra forskningsinstitusjoner, norsk miljøforvaltning og norske miljøorganisasjoner. Redaktør for tjenesten heter selvsagt Åke BJØRKE.

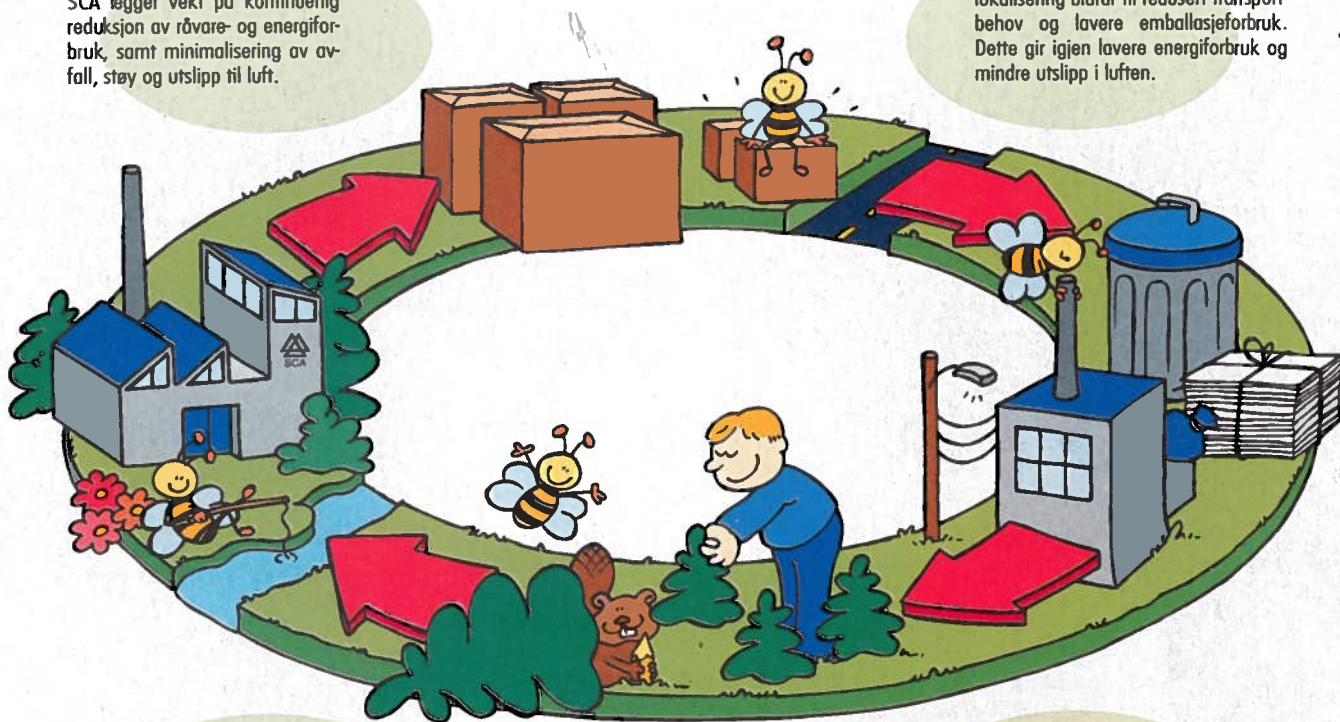
GODE MILJØVALG

Produksjon

SCA legger vekt på kontinuerlig reduksjon av råvare- og energiforbruk, samt minimalisering av avfall, støy og utslipp til luft.

Transport

Produktkomprimering samt industri-lokalisering bidrar til redusert transportbehov og lavere emballasjeforbruk. Dette gir igjen lavere energiforbruk og mindre utslipp i luften.

Fornybar råvare

Så langt det er teknisk og økonomisk forsvarlig, bruker SCA fornybare eller resirkulerte råvarer. Skogen forvaltes, og for hvert tre som hugges planter tre nye trær.

Avfall

SCA samler selv inn betydelige mengder brukt papir, og har også dette som viktig råvarekilde i nye produkter (=resirkulering). Restavfall går til kompostering eller industriell forbrenning. Slik forbrenning gir minimal forurensing, og frigjør energi til oppvarming som kan erstatte andre energikilder (f.eks. olje).

Vi i SCA bedømmer våre produkter både utifra hvor godt de oppfyller konsumentenes krav og hvordan de påvirker miljøet (livsløpsanalyse/energiregnskap). Skogen - vår viktigste råvare - er en fornybar ressurs. I SCA planter vi tre nye trær for hvert tre vi feller. Produksjonen avpasses i forhold til kretsløpet, og vi har som mål å bare benytte nedbrytbare råvarer i våre produkter. Sterk komprimering av produktene har gitt redusert forbruk av emballasje og betydelig lavere transportvolum. Ønsker du mer informasjon, ta gjerne kontakt med oss på telefon 33 37 56 00 eller besøk oss på internett www.libresse.no eller www.libero.no

